

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ARCHIVNICTVÍ A POMOCNÝCH VĚD HISTORICKÝCH

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**VÝVOJ FUNDAČNÍ AGENDY PRO KOSTELY A FARNOSTI NA ÚZEMÍ
MĚSTA ČESKÉ BUDĚJOVICE A OKOLÍ VE 14. A 15. STOLETÍ**

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Martínková, PhD.

Autor práce: Martina Schönbeková

Studijní obor: Archivnictví

Ročník: Druhý

2013

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 14. července 2013

.....

Anotace

Hlavním cílem této diplomové práce je přiblížit čtenáři způsob financování charity a zajištění církevních institucí na území města České Budějovice v období středověku. Práce je rozdělena do šesti kapitol. První část práce tvoří popis vývoje církevní správy v Čechách od počátků křesťanství po středověk. Druhá kapitola představuje osobu faráře a popisuje fungování farnosti. Na tuto pasáž navazuje pojednání o patronátním právu. Teoretickou část práce uzavírá kapitola o všeobecném zajištění farností. Praktická část se věnuje vývoji fundační agendy v Českých Budějovicích a zároveň přibližuje strukturu venkovských farností a farní sítě v nejbližším okolí tohoto města. Součástí práce je seznam použitých pramenů a literatury a přílohy. V přílohách jsou zařazeny tabulky, které obsahují shrnující údaje z donačního rejstříku, hlavního použitého pramene. Dále obsahují tabulky týkající se obsazení jednotlivých farních beneficií faráři a fotografie zmiňovaných kostelů.

Abstract

The main aim of this diploma thesis is to explain the method of financing charity and secure funding church institutions situated on the territory of city of České Budějovice in the Middle Ages. The work is divided into six chapters. The first part consists of describing the development of Church administration in Bohemia from beginning of Christianity to the Middle Ages. The second chapter presents the person of parish priest and describes the function of the parish. On this passage follows a treatise of the right of patronage. The theoretical part of this thesis is concluded with a chapter which explains the general financial insurance and patronage support of parishes. The practical part is devoted to the development of foundation agenda in České Budějovice and also brings the structure of rural parishes and parish networks in the vicinity of this city. The work includes the list of used sources, literature and attachments. The annexes include tables containing summary data from municipal book of donation records, the main source of this thesis. It also contains tables relating the occupation the parish benefices by parish priest as well as the photographs of mentioned churches.

Poděkování

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala všem, kteří mi jakýmkoli způsobem pomáhali při psaní této diplomové práce.

Můj upřímný dík patří pracovnícím a pracovníkům Státního okresního archivu v Českých Budějovicích a Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích, za jejich ochotu a obětavou pomoc.

Mé největší poděkování patří vedoucí mé diplomové práce Mgr. Lence Martínkové, Ph.D., a to nejen za její cenné rady, odborné vedení a důležité připomínky, ale také za velkou podporu, trpělivost a laskavý přístup.

Nakonec bych chtěla poděkovat své rodině za její pochopení a podporu při psaní této práce a zároveň během celého studia.

Obsah

ÚVOD.....	8
1. VÝVOJ CÍRKEVNÍ SPRÁVY NA ÚZEMÍ ČECH OD POČÁTKŮ KŘESŤANSTVÍ DO DOBY HUSITSKÉ.....	13
1. 1. Všeobecný vývoj na území českého státu	13
1. 2. Vývoj církevní správy v jižních Čechách.....	21
2. FARNOST A FARÁŘ	24
3. PATRONÁTNÍ PRÁVO	31
3. 1. Patronátní právo obecně a jeho vývoj	31
3. 2. Patronáty na Českobudějovicku	34
4. ZAJIŠTĚNÍ FARNOSTÍ.....	38
5. ČESKÉ BUDĚJOVICE A OKOLÍ	46
5. 1. Pozdně středověká organizace církevní správy v jižních Čechách	46
5. 2. Venkovské farnosti a farní kostely na Českobudějovicku	50
5. 2. 1. Bechyňský děkanát.....	50
5. 2. 2. Doudlebský děkanát	60
6. ČESKÉ BUDĚJOVICE.....	71
6. 1. Církevní vývoj	71
6. 2. Topografie města ve vztahu k církevní správě	73
6. 3. Českobudějovický kopiář donačních listin.....	75
6. 3. 1. Odkazy na chléb pro chudé	79
6. 3. 2. Odkazy pro leprosárium	81
6. 3. 3. Pokuty na chléb pro chudé	82
6. 3. 4. Odkazy pro farní kostel svatého Mikuláše.....	82
6. 3. 5. Odkazy k výživě scholárů	84
6. 3. 6. Sociální zařazení donátorů a plátců.....	85
6. 3. 7. Genderový aspekt.....	88

ZÁVĚR	90
SEZNAM ZKRATEK	94
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	95
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	100
SEZNAM PŘÍLOH.....	101

ÚVOD

Hlavním cílem předkládané kvalifikační práce je pomocí interpretace údajů zaznamenaných v donačním rejstříku přiblížit způsob financování charity a církevních institucí na území královského města Českých Budějovic v průběhu 14. a na počátku 15. století. V Českých Budějovicích byla pro evidenci úročních darovacích listin založena ve druhé polovině 15. století pomocná úřední kniha. Vznikla z popudu městské rady dne 18. listopadu 1466 a byla dovedena až do roku 1513. Jedná se v podstatě o kopiář donačních listin, do kterého měly být vepsány všechny rentovní listiny, aby byl vnesen přehled do transakcí prováděných na jejich základě. Obsahem jsou tedy registry úročních darovacích listin seřazené podle jednotlivých držitelů rent. Řečené listiny musely být předloženy k zápisu do knihy nejpozději do 25. prosince roku 1466, jinak by pozbyly své právní platnosti. Záznamům do knihy vepsaných byla poté určena stejná právní vážnost jako jednotlivým rentovním listinám stvrzeným velkou městskou pečetí.

Donační rejstřík se dá badatelsky využít z mnoha úhlů pohledu. Jeho hlavním úkolem bylo udržovat přehled o finančním zajištění jednotlivých držitelů rent, aby mohlo plynule docházet k vyplácení věčných platů. Stejně tak ale může sloužit jako zdroj informací o jménech donátorů a z hlediska věnované sumy můžeme pak uvažovat o zámožnosti jednotlivých měšťanů. Darovaná částka byla vždy pojištěna na konkrétní nemovitosti, jejíž přesná lokace je téměř vždy v rejstříku zapsána. Informace se tedy dají využít i pro topografické účely. V zápisech samozřejmě až na výjimky nechybí ani rok vzniku původního nadání, takže je možné vytvořit přehled o četnosti darování během uplynulých let a také o jejich zániku či proměnách. Navíc u některých záznamů je dokonce přesně uvedeno, na co konkrétně se mají vybrané peníze využít.

Při zpracování této diplomové práce jsem vycházela z pramenů, uložených ve Státním okresním archivu České Budějovice (dále SOKA České Budějovice), ve fondu Archiv města České Budějovice (dále AM České Budějovice). Využila jsem zejména původní českobudějovické městské knihy (knihy donací a fundací), spisový materiál a archivní pomůcky.

Výchozím pramenem byl Kopiař donačních listin (*Priester und anderer geistlichen Zinsverschreibunnsbuch de Anno 1466*). Je to kniha o rozměrech 28 x 38,5 cm opatřená koženou vazbou zdobenou slepotiskem. Vazba s mosazným kováním je poškozená. Na přední desce vazby jsou tři pukly, na zadní desce je pukel pět. Horní i dolní deska je rámována dvěma linkami, které člení celé pole na obdélníky a kosodélníky. Hřbet je vázán na šest podvojných vazů ohraničených dvojlinkou. Dále se na přední desce nachází kruhový tepaný zámek s rozetou a na zadní desce je zbytek spony. Jazykem dokumentu je latina, v menší míře čeština a němčina. Na předsádce se nachází rejstřík. Kniha je opatřena moderní paginací i foliací, tvoří ji 112 stran. Údaje byly do knihy zapisovány od dne 18. listopadu 1466. Jednalo se o retrospektivní zápisy, z nichž nejstarší se týká roku 1307.¹ Jelikož se jedná o archivní kulturní památku, bylo nutné pracovat pouze s mikrofilmovou kopií této knihy.²

Dalším cílem této práce je postihnout strukturu farní sítě v okolí královského města Českých Budějovic pro období středověku. V nejbližším okolí města se tehdy nacházelo celkem deset farních osad: Boršov, Čakov, Doudleby, Dubné, Hosín, Kamenný Újezd, Pištín, Strýčice, Střížov a Ševětín. Hlavními pramennými zdroji pro zpracování stručných dějin těchto farností byly zejména *konfirmační knihy* pražské arcidiecéze.³ Editováno je celkem deset konfirmačních knih pro léta 1354 až 1436. Jejich hlavním obsahem jsou ustanovení farářů k uprázdněným beneficiím. Dozvídáme se z nich tedy jak jména jednotlivých farářů, tak léta jejich vstoupení do úřadu a také proč dané obročí opustili. Důležitým zdrojem informací je také *rejstřík papežských desátků*, který obsahuje finanční obnos, který museli faráři odvádět k papežské kurii.⁴ Jeho výše tvořila asi dvacetinu z celkového výnosu benefícia a odrážela tak výši dotace pro beneficium. Jako další zdroj informací sloužily *erekční knihy* pražské arcidiecéze.⁵ Pro doplnění údajů v některých případech posloužila edice *Akta korektorů duchovenstva*

¹ SOKA České Budějovice, AM České Budějovice, knihy donací a fundací, inv. č. 1313.

² TAMTÉŽ, mikrofilm č. 375.

³ *Libri confirmationum* I-X, Praha 1867-1889. (dále jen LC)

⁴ Václav Vladivoj Tomek (ed.), *Registra decimarum papalium*, Praha 1873. (dále jen RDP)

⁵ *Libri erectionum* I-VI, Praha 1873-1927. (dále jen LE)

*diecése pražské z let 1407-1410.*⁶ Všechny čtyři výše zmíněné prameny jsou editovány a snadno dostupné na internetových stránkách centra mediévistických studií.⁷

Pro dějiny jednotlivých farností v českobudějovickém okolí byly využity výše zmíněné prameny a místopisná literatura.⁸ Obec Boršov má zatím jedinou monografii od Vojtěcha Mareše.⁹ Dějiny Doudleb podrobně sepsalo už několik autorů. Ke starším dílům patří knížečka Doudleby od Václava Pulce.¹⁰ V nedávné době se jimi zabýval Jan Šimánek.¹¹ Na nedaleký Střížov se ve svých studiích soustavně zaměřil Tomáš Sterneck.¹² Na obce Hosín a Ševětín zaměřila svou pozornost Zdeňka Prokopová.¹³ O Kamenném Újezdu napsal stručnou práci Roman Lavička.¹⁴ Jedná se o osm listů sepsaných na psacím stroji. Práce existuje ve třech exemplářích, přičemž jeden je v držení českobudějovické vědecké knihovny. Historii Pištína u příležitosti 750 let jeho existence zpracoval Alois Sassmann.¹⁵ Obce Čakov, Dubné a Strýčice na sepsání svých dějin zatím čekají.

Pro sepsání církevních dějin Českých Budějovic byla využita jednotlivá hesla z *Encyklopedie Českých Budějovic*.¹⁶ Velmi nápomocná a inspirativní byla diplomová práce Jana Adámka, který se ve svém výzkumu zabýval vznikem a vývojem

⁶ Antonín PODLAHA (ed.), *Akta korektorů duchovenstva diecése pražské z let 1407-1410*, Praha 1921.

⁷ <http://cms.flu.cas.cz/index.php>

⁸ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny I-IV*, Praha 1954-1957; August SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický království českého*, Praha 1908.

⁹ Vojtěch MAREŠ, *O minulosti obce Boršova u Českých Budějovic*, Boršov 1938.

¹⁰ Václav PULEC, *Doudleby. Příspěvky k jejich dějinám*, České Budějovice 1926.

¹¹ Jan ŠIMÁNEK, *Doudleby. Historie, památky, tradice*, Doudleby 2008.

¹² Tomáš KAHUDA-STERNECK, *Náhrobníky kostela Střížovského*, JSH 69-70, 2000-2001, s. 145-174; TÝŽ, *Ze středověkých dějin Střížova na Českobudějovicku*, Výběr 37, 2000, s. 291-306; Tomáš STERNECK, „*Testamentum Clementis aput portam Swinensem*“ (*Marginálie k duchovní správě pozdně středověkého Střížova*), Výběr 43, 2006, č. 2, s. 126-131.

¹³ Zdeňka PROKOPOVÁ, *Hosín. Historie a umělecké památky*, České Budějovice 1997; TÁŽ, *Ševětín. Historie a umělecké památky*, České Budějovice 1997.

¹⁴ Roman LAVIČKA, *Dějiny obce Kamenný Újezd. Historie od založení do třicetileté války*, Kamenný Újezd 1993.

¹⁵ Alois SASSMANN, *Pištín (1261-2011) a Pašice (1262-2012). 750 let historie blatských vsí*, Pištín 2012.

¹⁶ *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 2005.

oltářnických beneficíí právě na území města České Budějovice.¹⁷ Při svém výzkumu vycházel z originálů rentovních listin uložených ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích. Jan Adámek je také autorem studie o místním faráři Bohuňkovi, který se za téměř půl století svého působení při kostele svatého Mikuláše neodmyslitelně zapsal do dějin města.¹⁸ Pro doplnění informací posloužila také práce *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, jejímž autorem je Karel Kuča.¹⁹

Vývojem církevní správy se v poslední době všeobecně zabývá stále více autorů. Pro území jižních Čech vznikla například práce *Prachatický vikariát 1676-1750* od Pavly Stuchlé.²⁰ Beneficiím, záduším a patronátnímu právu na Třeboňsku se věnuje ve své knize založené na disertační práci Pavel Pumpr.²¹ V obou uvedených případech se však jedná o období vrcholného novověku. Pro středověk je tato oblast zmapována v mnohem menší míře. Všeobecným dějinám českobudějovické diecéze se věnoval Jaroslav Kadlec.²² Modelovým příkladem pro fungování farního kostela ve středověku je kniha o kostele v Trhových Svinech od Romana Lavičky a Roberta Šimůnka, která vyšla péčí Státního památkového ústavu v Českých Budějovicích.²³

Ze všeobecných prací týkajících se studia církevní správy, beneficíí, záduší a patronátu by bylo vhodné připomenout zejména studie Zdeňky Hledíkové. Pro úvodní část o vývoji církevní správy byly využity *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, na kterých spolupracovala společně s Janem Janákem a Janem

¹⁷ Jan ADÁMEK, *Vznik a rozvoj beneficíí farní správy v Českých Budějovicích do roku 1420*, Praha 1995.

¹⁸ TÝŽ, *Bohunco, plebanus noster. Zapomenutá osobnost středověkých Českých Budějovic*, in: *Facta probant homines*. Sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové, Praha 1998, s. 21-30.

¹⁹ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I*, Praha 1996.

²⁰ Pavla STUHLÁ, *Prachatický vikariát 1676-1750. Vybrané otázky církevní správy*, Praha 2004.

²¹ Pavel PUMPR, *Beneficia, záduší a patronát v barokních Čechách. Na příkladu třeboňského panství na přelomu 17. a 18. století*, Brno 2010.

²² Jaroslav KADLEC, *Českobudějovická diecéze. Znaky a portréty českobudějovických biskupů doplnil Pavel. R. Pokorný*, České Budějovice 1995.

²³ Roman LAVIČKA – Robert ŠIMŮNEK, *Městský farní kostel ve středověkých Čechách. Trhové Sviny 1280-1520*, České Budějovice 2011.

Dobešem.²⁴ Dále je například autorkou monografie *Svět české středověké církve* či monografie *Arnošt z Pardubic* a publikovala spousty větších i drobnějších studií v nejrůznějších historických sbornících a časopisech.²⁵ Dalším zajímavým zdrojem pro poznání role církve a života ve středověku je kniha *Člověk českého středověku*, mezi jejíž autory patří řada renomovaných odborníků.²⁶ Kapitulu nazvanou „Biskup“ zpracovala opět již zmiňovaná Zdeňka Hledíková a kapitolu věnující se osobě faráře sepsal Martin Nodl. Pro evropské prostředí existuje podobně strukturované dílo *Středověký člověk a jeho svět*.²⁷ Sociálnímu postavení kleriků a jejich zajištění se věnoval ve své studii Rostislav Nový.²⁸ Z evropské literatury je pro sledovaná témata významná kniha *Katedrála* od Norberta Ohlera a dílo *Věk katedrál* od Georgese Dubyho.²⁹

²⁴ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007.

²⁵ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Svět české středověké církve*, Praha 2010; TÁŽ, *Arnošt z Pardubic. Arcibiskup, zakladatel, rádce*. Praha 2008.

²⁶ Martin NODL – František ŠMAHEL (edd.), *Člověk českého středověku*, Praha 2002.

²⁷ Jacques LE GOFF, *Středověký člověk a jeho svět*, Praha 1999.

²⁸ Rostislav NOVÝ, *K sociálnímu postavení farského kléru v Čechách v době předhusitské*, SH, 9, 1962, s. 137-192.

²⁹ Norbet OHLER, *Katedrála. Náboženství.politika.architektura-dějiny*, Praha 2006; Georges Duby, *Věk katedrál. Umění a společnost*, Praha 2002.

1. VÝVOJ CÍRKEVNÍ SPRÁVY NA ÚZEMÍ ČECH OD POČÁTKŮ KŘESŤANSTVÍ DO DOBY HUSITSKÉ

1. 1. Všeobecný vývoj na území českého státu

Špičkou církevní organizace v evropském kulturním okruhu byli už od 4. století biskupové.³⁰ Jejich význam narůstal již od konce antiky zároveň s rostoucím vlivem církve ve společnosti a s postupným propojením církevní a státní organizace. Tento trend se stal jedním ze státotvorných (tzv. etatizačních) prvků i v období středověku.³¹ Při zpracování středověkých dějin jednotlivých zemí se proto vždy věnuje velká pozornost vzniku místních biskupství a zároveň konkrétním postavám biskupů, jejich činnosti a zásahům do politického a kulturního života.³²

Čechy byly před vznikem přemyslovského státu misijním územím salcburského arcibiskupství. Křesťanství sem pronikalo z biskupství v Řezně a v Pasově, posléze i z Velké Moravy. K církevnímu osamostatnění země došlo díky zřízení biskupství v Praze,³³ které bylo založeno přemyslovskými knížaty v letech 973–976, a jehož vznik měl velký praktický i politický význam.³⁴ V českém státě působil od těchto let jediný pražský biskup, a to až do roku 1063, kdy bylo zřízeno z iniciativy knížete Vratislava II. olomoucké biskupství. Počet českých biskupů se znovu rozšířil až roku 1344 o biskupa litomyšlského. Pražský biskup současně změnil své postavení na arcibiskupa³⁵ a zároveň i metropolitu obou dalších biskupství. Přibližně v téže době se stal „českým“ biskupem i biskup vratislavský, protože slezská knížectví, jež tvořila jeho diecézi, se

³⁰ Uznání křesťanství Konstantinem Velikým. Více o Konstantinově době Roger COLLINS, *Evropa raného středověku 300-1000*, Praha 2005, s. 43-56.

³¹ Jacques LE GOFF, *Kultura středověké Evropy*, Praha 1991, s. 30 a zejména kapitola III. Utváření křesťanského světa, s. 75-120.

³² Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Biskup*, In: Martin Nodl – František Šmahel (edd.), *Člověk českého středověku*, Praha 2002, s. 139-140.

³³ Iniciativu na zřízení biskupství vyvinul kníže Boleslav I., k vlastnímu založení ale došlo až za vlády knížete Boleslava II. Více o založení pražského biskupství Josef ŽEMLIČKA, *Čechy v době knížecí*, Praha 1997, s. 19-24.

³⁴ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007, s. 173.

³⁵ O zřízení pražského arcibiskupství bylo rozhodnuto v březnu až dubnu 1344 v Avignonu papežem Klimentem VI. za zásluhu Karlu IV. ve sporu proti Ludvíku Bavorovi. Prvním pražským arcibiskupem se stal Arnošt z Pardubic. Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Svět české středověké církve*, Praha 2010, s. 163.

připojila do svazku zemí Koruny české jako součást českého státu.³⁶ V církevní organizaci však zůstal vratislavský biskup nadále podřízen polské metropoli v Hnězdně.³⁷ Až do okamžiku povýšení na arcibiskupství bylo pražské biskupství podřízeno mohučskému metropolitovi, a tím spojeno se zájmovou oblastí říše.³⁸

Vedle sídelních biskupů,³⁹ kteří měli plnou biskupskou pravomoc pro svůj územní obvod pojmenovaný podle svého sídelního města, v němž byl jejich katedrální kostel, se od 14. století v českém prostředí můžeme setkat ještě se světicími biskupy.⁴⁰ Stávali se jimi zejména titulární biskupové, totiž ti, kteří přijali biskupské svěcení k titulu některého raně křesťanského biskupství, které mezitím zaniklo.⁴¹ Tito biskupové proto obdrželi jen titul, nikoli skutečnou diecézi. Měli však plné svěcení, takže mohli udělovat svátosti, ale nebyla na ně přenesena jurisdikční pravomoc. Podle potřeby žili a působili v jiných, fungujících diecézích jako zástupci a pomocníci sídelního biskupa pro jeho pontifikální funkce.⁴² V Praze se setkáváme se světicími biskupy od druhého desetiletí 14. století,⁴³ přičemž na počátku 15. století vedle arcibiskupa už v pražské diecézi pravidelně působili dva až tři světicí biskupové, zatímco v ostatních diecézích ve stejné době vždy jeden.⁴⁴

³⁶ Církevní uspořádání zemí České koruny se koncem 14. století už zcela neshodovalo se státními hranicemi, jak tomu bylo v počátcích českého státu. Čechy a Morava byly spojeny v pražské církevní provincii o třech diecézích, slezská knížectví zůstávala prostřednictvím vratislavského biskupství stále propojená s hnězdenskou metropolí, tedy s Polskem, Lužice patřila k míšeňskému biskupství a zahraniční léna zasahovala mimo tohoto rovněž do území bamberského a řezenského biskupství. Zdeňka Hledíková, *Svět české středověké církve*, Praha 2010, s. 163.

³⁷ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Biskup*, s. 144.

³⁸ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích*, s. 173.

³⁹ Pražský, olomoucký, litomyšlský a vratislavský biskup.

⁴⁰ V latinských pramenech jsou označováni jako *suffraganei* nebo *vicarii in pontificalibus*.

⁴¹ Často proto, že se dostalo do oblasti, kterou neovládali křesťané. Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Biskup*, s. 144.

⁴² Jednalo se o část sakrálních oprávnění, kterou mohl vykonávat pouze biskup, nikoli kněz (např. ordinace kněží, svěcení kostelů, hřbitovů, olejů).

⁴³ Souviselo to se situací v diecézi za nuceného pobytu pražského biskupa Jana IV. z Dražic u papežské kurie v Avignonu, kde čelil obvinění z podpory a ochrany valdénských. Srov. Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Biskup Jan IV. z Dražic (1301-1343)*. Praha 1991.

⁴⁴ TÁŽ, *Biskup*, s. 144-145.

Naše země tedy přišly do styku s církví a její organizací poměrně pozdě,⁴⁵ v době, kdy už byla na západě dokončena feudalizace církve, dotvořeno pojetí papežství, uplatňoval se systém vlastnických kostelů, a zároveň dávno po rozkolu mezi západní a východní církví.⁴⁶ Zakladatelem prvních církevních institucí u nás byl zpočátku sám panovník. Teprve později docházelo i k zakládání kostelů šlechtou na jejich majetcích.⁴⁷ Vytvořila se zde soustava vlastnických kostelů, které patřily svým zakladatelům (fundátorům) a jejich dědicům jako majitelům, a ti je proto spravovali a disponovali všemi svými dalšími dary pro kostel. Zakladatelé současně odpovídali i za duchovní správu s kostelem spojenou, a to prostřednictvím dosazovaného kněze, na kterého dohlíželi. Toto však znamenalo závislost každého klerika na vlastníkově kostela, což ještě umocňovala skutečnost, že neexistovalo téměř žádné spojení kleriků mezi sebou a zároveň i s biskupem jako s vrcholným představitelem církve v diecézi.⁴⁸

Kostely byly původně budovány při většině důležitých hradisek, která byla sídlištními i správními centry. Uplatňoval se tu také ještě starý pozdně římský princip, podle kterého se církevní život a instituce soustřeďovaly do měst a venkov zprvu opomíjely. Při hradských kostelech se pravděpodobně seskupoval určitý sbor kleriků, jehož představeným byl arcikněz,⁴⁹ který byl do své hodnosti ustanoven knížetem. Arcikněz byl představitelem duchovní správy v celém kastelánském obvodu a současně nositelem státních funkcí. Výlučně hradské kostely měly farní práva, především právo křtít a pohřbívat. Tato farní organizace, nejstarší na našem území, se nazývá velkofarnostní a kompletně se překrývala s organizací státní, kterou byla tzv. hradská soustava. Arciknězem pražského obvodu byl v rámci této soustavy pražský biskup.

Vlastnické kostely velmožů, které už nebyly vázány na správní hrady a začaly zaplňovat původně prázdný venkovský prostor, nebyly však zprvu na rozdíl od hradských kostelů plnoprávné. Konaly se v nich sice bohoslužby, ale právo křtu, pohřbu, slavení velkých svátků a placení desátků nadále patřilo hradským kostelům.

⁴⁵ V 9. až 10. století.

⁴⁶ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích*, s. 172-173.

⁴⁷ Rostislav NOVÝ, *K sociálnímu postavení farského kléru v Čechách v době předhusitské*, SH, 9, 1962, s. 159.

⁴⁸ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích*, Praha 2007, s. 172.

⁴⁹ V pramenech *archipresbyter*.

K jejich osamostatnění a k vytvoření skutečné farní organizace začalo docházet až ve druhé polovině 12. století z iniciativy jejich zakladatelů.⁵⁰

První složkou církevní správy, zcela nezávislou na světské moci, byla arcijáhenství. Ta byla zřízena olomouckým biskupem Jindřichem Zdíkem na Moravě roku 1131 po vzoru jižní a západní Evropy. V pražské diecézi došlo ke zřízení arcijáhenství až v 60. letech 12. století za biskupa Daniela I. pravděpodobně podle olomouckého vzoru. Arcijáhenství bylo zřízeno v Čechách deset a na Moravě šest,⁵¹ nenavazovala však na sídla hradeckých velkofarností, ale jejich hlavní centra ležela především ve střediscích biskupských statků situovaných po celé zemi. Arcijáhni⁵² byli závislí výhradně na biskupovi, nikoli na knížeti. Jednalo se totiž o čistě biskupské úředníky, kteří byli za svou úřední činnost odměněni právě držbou arcijáhenské prebendy. Územní rozsah arcijáhenství byl rozdílný a s původní hradeckou soustavou se neshodoval. Někdejší velkofarnosti začaly koncem 12. století (v souvislosti s pozvolným rozpadem a zánikem hradecké soustavy) mizet a soukromé kostely začaly získávat farní práva. O tomto vývoji nás informuje i jeden unikátní pramen. Jde o listinu pražského biskupa Daniela II. z roku 1203 pro farní kostel v Rynárce.⁵³ Tento dokument obsahuje vedle autentiky, ověřující pravost svatých ostatků uložených v oltářní menze, také vymezení farního obvodu a dotace pro faráře.⁵⁴ Pro sjednocující a dohlédací funkci byli mezi tyto nové farní kostely a biskupa vsunuti jako střední správní článek právě arcijáhni.⁵⁵

Přelom 12. a 13. století přenesl konečně i do českých zemí v Evropě již delší dobu probíhající spory o investituru biskupů, o právo církve na plný desátek a o emancipaci moci církevní z moci světské, jejichž projevem bylo mimo jiné i tzv. clunyjské hnutí a jedním z důsledků vznik nových mnišských řádů (cisterciáci,

⁵⁰ TAMTÉŽ, s. 174.

⁵¹ Mladší litomyšlská diecéze už na arcijáhenství členěna nebyla.

⁵² V pramenech *archidiaconi*.

⁵³ Gustav FRIEDRICH (ed.), *Codex diplomaticus et epistolarius Regni Bohemiae* (= CDB). Tomus II., Pragae 1912, s. 30-31, č. 33.

⁵⁴ K této listině a jejímu významu srov. Lenka MARTÍNKOVÁ, *K tzv. rynárecké listině z roku 1203 a jejím konfirmacím*. Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity (= SPFFBU), C 50, 2003, s. 17-29.

⁵⁵ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích*, s. 175-176.

premonstráci) a tzv. kanovnícká reforma.⁵⁶ Roku 1216 byl zahájen pražským biskupem Ondřejem spor s králem Přemyslem Otakarem I. o placení plného desátku církvi. V průběhu sporu však ustoupil tento požadavek do pozadí a do popředí zájmu se naopak dostala právě otázka prosazení plné pravomoci církve nad jejími statky a poddanými, stejně jako plné pravomoci diecézního biskupa nad všemi kleriky, a také požadavky svobodného ustanovování kněží ke kostelům biskupem a soudní exempce duchovních. Přemysl Otakar I. spor uzavřel až 10. března 1222 vydáním listiny, která výslovně zaručovala imunitu církevních statků a soudní exempci duchovenstva.⁵⁷ Tato listina se nazývá konkordát (podle *konkordátu wormskeho* z roku 1122 uzavřeného mezi papežem a císařem).⁵⁸ Uznala zvláštní postavení kléru ve společnosti. Prosazení záruk konkordátu však u nás trvalo dlouho a dovršilo se až v první třetině 14. století, v době, kdy se uplatnilo patronátní právo a biskupova plná ordinární moc.⁵⁹

Patronátní právo⁶⁰ se u nás začalo uplatňovat v přímé návaznosti na vytváření sítě farností, ale běžným se stalo až od druhého desetiletí 13. století.⁶¹ Soukromé vlastnictví kostelů v rukou světských velmožů vyvolávalo v církvi už dříve ostrou reakci.⁶² Nyní došlo ke kompromisu mezi právem vlastnických kostelů a původním církevním požadavkem samostatného ustanovování kněží k úřadům. Původním majitelům, dále jen patronům kostela, bylo přiznáno právo a dokonce povinnost dohledu nad majetkem kostela a jeho hospodařením včetně omezené dispozice s ním, ale zásadně rušilo možnost majitele kostela s konečnou platností jmenovat ke kostelu kněze.⁶³ Místo toho zůstalo patronovi pouze právo navrhnout biskupovi vhodného klerika⁶⁴ k užívání a správě „svého“ kostela.⁶⁵ Skutečné ustanovení faráře i všech dalších beneficiátů se však dělo biskupovým potvrzením (konfirmací) navrženého

⁵⁶ Srov. Georges DUBY, *Tři řády aneb Představy feudalismu*, Praha 2008, zejm. s. 220-231.

⁵⁷ V praxi to znamenalo, že se na církevní statky vztahovala ochrana před zásahy světských úředníků a klerikové byli vyňati z jejich úřední i soudní pravomoci. Nadále pak oni i poddaní církevních vrchností podléhali kanonickému právu a církevnímu soudnictví (hlavně biskupovu).

⁵⁸ V širším výkladu jde o jakoukoli dvoustrannou dohodu mezi církví a konkrétním státem.

⁵⁹ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích*, s. 177.

⁶⁰ V pramenech *ius patronatus*.

⁶¹ TAMTÉŽ.

⁶² Rostislav NOVÝ, *K sociálnímu postavení farského kléru*, s. 159-160.

⁶³ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích*, s. 177.

⁶⁴ V pramenech *ius praesentationis*.

⁶⁵ Rostislav NOVÝ, *K sociálnímu postavení farského kléru*, s. 159-160.

kandidáta. Toto prezentační právo se pak stalo v praxi nejdůležitější složkou patronátního práva vůbec.⁶⁶

K dalšímu územnímu členění diecézí v českých zemích došlo v poslední třetině 13. století. Nové územní celky, děkanáty (*decanatus*), nevznikly už z eminentní potřeby biskupovy, tedy shora, ale vyrůstaly naopak zdola, z potřeby propojení tehdy již početného farního kléru s biskupovým centrem. Jejich existence byla ve vlastním zájmu duchovenstva jako formující se uvědomělé sociální vrstvy společnosti.⁶⁷ Počátky děkanátů však navazují až na dotvoření hranic farností. Výsledek tohoto vývoje je zachycen k roku 1352. Pražská diecéze měla celkem 53 děkanátů, litomyšlská šest děkanátů a olomoucká měla podle stavu ze 17. století tehdy pravděpodobně 33 děkanátů.⁶⁸

Funkce děkana (*decanus*) jako představitele kléru z příslušného děkanátu byla volitelná mezi faráři z tohoto obvodu a nebyla vázaná na zvláštní beneficium (na rozdíl od arcijáhenství).⁶⁹ Děkani fungovali jako převodní článek mezi centrální správou biskupství a faráři, neboť ne všichni klerici se mohli každoročně účastnit dvou pravidelných synod svolávaných biskupem. Účast děkanů na synodě byla povinná a poté měli za úkol svolávat tzv. děkanátní konvokace, na nichž sdělovali usnesení synod jednotlivým farářům a předávali jim nově vydaná synodální statuta, která měla být součástí každé farní knihovny.⁷⁰

Z konce 14. století jsou dochovány první doklady o konání vizitací farností děkany. S tím souvisí i odpovědnost a pravomoc děkanů při obsazování farností v mimořádných situacích, jako byly například morové epidemie.⁷¹ Na tento místní správní článek bylo přesunuto rovněž vybírání biskupského desátku, placeného

⁶⁶ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích*, s. 177.

⁶⁷ TAMTÉŽ, s. 177-178.

⁶⁸ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Svět české středověké církve*, s. 57.

⁶⁹ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích*, s. 177-178.

⁷⁰ Martin NODL, *Farář*, In: Martin Nodl – František Šmahel (edd.), *Člověk českého středověku*, Praha 2002, s. 204-206.

⁷¹ Srov. TÝŽ, *Předhusitské mory – k problémům jedné interpretace*. Časopis Matice moravské (= ČMM), 120, 2001, s. 491-503; TÝŽ, *Morová epidemie na Rakovnicku v roce 1380. Modelová studie k životu farního kléru*. In: *Facta probant homines*. Sborník příspěvků k životnímu jubileu Prof. Dr. Zdeňky Hledíkové. Praha 1998, s. 301-310.

z ohniště (dýmné, *fumales*), který venkovští děkani soustřeďovali u sebe a poté jej ze svého obvodu odevzdávali centrální biskupské (arcibiskupské) pokladně. Nejstarší doklad o existenci děkanátů v Čechách pochází už z roku 1270.⁷²

Farní obvody procházely ve středověku dlouhým vývojem, od rozpadu velkofarností na přelomu 12. a 13. století, přes postupný rozvoj sítě vlastnických kostelů až po situaci ve druhé polovině 13. století, kdy byla síť farností v zásadě dokončena a nadále upravována už jen v jednotlivostech. Krátce před husitstvím bylo v pražské diecézi 2 084 farností, v litomyšlské 153 farnosti a pro olomouckou diecézi nejsou přesné údaje k dispozici.⁷³

Čeští biskupové druhé poloviny 13. století a zejména celého 14. století zareagovali na nutnost zajistit duchovní správu početného obyvatelstva svých diecézí vytvořením strukturovaného a funkčního správního centra. Nejlépe informováni jsme o centru pražské diecéze, jímž se stal biskupský (později arcibiskupský) dvůr na Malé Straně a úřady pro duchovní (spirituální) i světskou (temporální) církevní správu biskupství (později arcibiskupství), které se zde postupně etablovaly.⁷⁴

K činitelům duchovní (spirituální) správy patřili ve 14. století generální vikáři (*vicarii generales in spiritualibus*), oficiál (*officialis*), korektor kléru (*corrector cleri*) a jejich pomocný aparát.⁷⁵ Tyto úřady si pražští (arci)biskupové vytvořili na zcela novém právním podkladě tzv. oficií (tj. úřadů) ve snaze vyhnout se zásahům papežské kurie do obsazování správních funkcí v diecézi, k čemuž v případě arcijáhenství (založených na beneficiálním základě) začalo běžně docházet.⁷⁶ Jednalo se o propojení tří prolínajících se zástupných (arci)biskupských úřadů centrálního postavení, na které (arci)biskup přenesl (tzv. delegoval) určité části své pravomoci. S generálním vikariátem, kterému nakonec připadla vlastní správní funkce ve spirituální oblasti, paralelně působil personálně odlišený oficialát, který fungoval jako církevní soud. V 80. letech 14. století

⁷² Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích*, s. 177-178.

⁷³ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Svět české středověké církve*, s. 57.

⁷⁴ TÁŽ, *Biskupské a arcibiskupské centrum ve středověké Praze*. Pražský sborník Historický (= PSH), 27, 1994, s. 5-25.

⁷⁵ TÁŽ, *Biskup*, s. 147-148. K pomocnému aparátu patřil na příklad strážce arcibiskupského žaláře (*custos carcerum archiepiscopalis*).

⁷⁶ TÁŽ, *Pronikání kuriálního centralismu do českých zemí. (Na dokladech listin do roku 1342)*. Český časopis historický (= ČČH), 88, 1990, s. 3-33.

se vyhranila ještě stálá funkce korektora kléru jako trestního soudce nad duchovenstvem. Systém tří oficií, jeho propracovanost a aktivita, neměl v okolních diecézích, dokonce ani v olomoucké nebo litomyšlské, obdobu. Chyběl v nich zejména úřad korektora kléru, který nebyl zastoupen ani nikde jinde v Evropě.⁷⁷ Činnost těchto tří zástupných úřadů byla vázána pevnými normami kodifikovanými v církví uznaných zákonících,⁷⁸ a proto vyžadovala stálou přítomnost školených právníků, notářů a písařů. Ti vedli u všech tří oficií písemné záznamy o jednáních.⁷⁹

Temporální (světskou) správu, zejména (arci)biskupské komory, všech panství a poddanských měst, měli na starosti rovněž tři centrální úředníci. Jednalo se o (arci)biskupského pokladníka (*tesaurarius*), mistra komory (*magister camerae*) a podkomořího (*subcamerarius*), kteří byli obvykle vybíráni ze světských osob. Ze své činnosti byli odpovědní přímo (arci)biskupovi, v době sedisvakance pak pražské katedrální kapitule u sv. Víta působící jako (arci)biskupská konzistoř.⁸⁰

Přestože officia měla v církevněsprávní praxi naprostou převahu, trvalo v územním uspořádání venskovské správy diecéze i nadále původní členění (pocházející z 12. století) na arcijáhenství a na mladší děkanáty. Arcijáhnům nyní připadla liturgická a reprezentativní role při svěcení kleriků jejich obvodů, která zůstala nejstabilnějším projevem jejich původní dohlédací funkce. Význam arcijáhenské organizace totiž v celoevropském měřítku klesal. V Čechách k tomu přispělo hlavně to, že arcijáhenství vázaná na benefícia byla od poloviny 14. století zasažena nefunkčními papežskými provizemi.⁸¹

Důležité také bylo obsadit farnosti řádně svěcenými kněžími, kteří by sloužili pravidelné mše, kázali, vedli celou duchovní správu a navíc byli sami bezúhonného života. Tyto požadavky bylo možné zajistit jedině prostřednictvím dobře fungující a centrálně řízené organizace. Jejím tvůrcem a hlavou byl sídelní biskup. Jeho úkolem bylo také zajistit informovanost duchovenstva o celocírkevním dění, o hlavních

⁷⁷ TÁŽ, *Svět české středověké církve*, s. 206.

⁷⁸ Jde o *Corpus iuris civilis* a *Codex iuris canonici*.

⁷⁹ V úplnosti se dochovaly jen vikariátem vedené tři specializované souběžné řady, písemnosti oficialátu byly povětšinou zničeny při útoku na Malou Stranu roku 1419 a ze záznamů vedených korektorem se dochoval jediný rukopis z let 1407-1409. TAMTÉŽ, s. 207.

⁸⁰ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Arnošt z Pardubic. Arcibiskup, zakladatel, rádce*. Praha 2008, zejm. s. 174-184.

⁸¹ TÁŽ, *Svět české středověké církve*, s. 208.

kanonicko-právních a disciplinárních požadavcích, o konkrétních liturgických ustanoveních, o reakci církve na aktuální potřeby společnosti, o nových myšlenkách a tím zvyšovat jeho úroveň a zároveň ho sjednocovat. Toto nebylo vzhledem k omezeným komunikačním možnostem ve středověku vůbec jednoduché. Proto byla konána shromáždění duchovních, synody.⁸² Mimořádně časté konání synod se v Čechách uplatnilo už od 30. let 14. století a obzvláště pak v jeho závěru a v prvním desetiletí století patnáctého. Tato skutečnost byla v Evropě ojedinělá a pravděpodobně souvisela s rozvojem reformního hnutí v Čechách.⁸³

Situace duchovenstva, zejména ve vlastních Čechách, se zcela radikálně změnila s nástupem husitství, a to vznikem druhé legální církve v zemi. Nová církev sice převzala do té doby vytvořenou organizační síť, odbourala ale její benefičiální základ. Kališnické duchovenstvo bylo závislé na kališnických stavech a městech, a tato závislost se v menší míře objevila i u katolického duchovenstva, které sekularizací církevních statků i zádušního jmění kostelů rovněž ztratilo svou někdejší hmotnou oporu a relativní nezávislost. Katolická benefícia sice nezanikla, ale jejich vybavení bylo značně omezeno.⁸⁴ Změna náboženského klimatu v zemi se však přímo v Českých Budějovicích, stejně jako v některých dalších českých královských městech s vysokým podílem měšťanů německé národnosti, nijak výrazně neprojevila. Tato města zůstala buď celá anebo většinou katolická a to až do počátku německé reformace, zejména luteránské, na začátku 16. století.

1. 2. Vývoj církevní správy v jižních Čechách

Nyní se přesuneme k naší sledované oblasti jižních Čech. V jižních Čechách zakotvilo křesťanství na české poměry velmi brzy. Kostelík svatého Klimenta na Práchni se vztahuje již k době cyrilometodějské, kostely ve Lštění, Starých Prachaticích a Velké Blunici jsou zase spojeny se vzpomínkami na svatého Vojtěcha a rovněž kostely v Boleticích, Bukovníku, Černici, Doudlebech, Chýnově, Netolicích, Podolském Kostelci, Stropnici a jinde jsou velmi starobylé. Síť jihočeských kostelů se postupně stále rozrůstala přičiněním českých panovníků, pražských biskupů a řeholí, ale také zásluhou četných panských a rytířských rodů v čele s Vítkovci, zejména s jejich

⁸² TÁŽ, *Biskup*, s. 147-148.

⁸³ TAMTÉŽ.

⁸⁴ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Svět české středověké církve*, s. 73.

mocnou větví Rožmberskou, a s rodem Bavorů ze Strakonice.⁸⁵ Především moc a rozpínavost Vítkovců se v oblasti neustále zvyšovala, a proto se český král Přemysl Otakar II. od počátku své vlády pokoušel vybudovat v jižních Čechách nové opory pro svou královskou moc. Mezi léty 1259 až 1263 zde nechal založit cisterciácký klášter Zlatá Koruna a již roku 1261 dospěl k rozhodnutí založit v této oblasti královské město. Toto rozhodnutí bylo uskutečněno roku 1265 vznikem Českých Budějovic.⁸⁶

Kolem roku 1400 tu bylo mimo kolegiální kapitolu vltavotýnskou, založenou asi v polovině 13. století pražským biskupem Mikulášem z Riesenburka, na 375 samostatných, bohatě dotovaných farních kostelů, ke kterým náležel nemalý počet kaplanů a oltářníků. Po organizační stránce patřily jihočeské farnosti k pražskému (arci)biskupství a byly řazeny do arcijáhenství bechyňského a horšovského, částečně i do kouřimského a plzeňského.⁸⁷ V rámci těchto arcijáhenství bylo 12 děkanátů: bechyňský (celý se 49 farními kostely a jedním filiálním), božeňský (celý s 31 farními kostely), chýnovský (celý se 49 farními kostely), vltavský (z větší části s 23 farními kostely), prácheňský (celý s 32 farními kostely), volyňský (celý s 26 farními kostely a třemi filiálními), horšovský (téměř celý se 42 farními kostely), řečický (částečně s 16 farními kostely), štěpánovský (s jedinou farou v Neustupově), klatovský (téměř celý se 43 farními kostely a jedním filiálním) a rokycanský (s farními kostely v Domyslicích a Seči). Několik kostelů kolem hradu Landštejn na Jindřichohradecku náleželo ještě v 16. století k pasovské diecézi a kostely v Strmilově a Kunžaku spadaly do 16. století pod správu olomoucké diecéze. Do konce doby předhusitské vzniklo v jižních Čechách mnoho významných a většinou hojně zalidněných klášterů.⁸⁸

Farní benefícia a kláštery získaly postupem doby značný pozemkový majetek. Toto bohatství budilo závist a jeho držitele nezřídka odvádělo od vlastního duchovního poslání. Jako reakce proti zesvětštění církve se projevilo valdenské hnutí, které se ale svým oprávněným zaujetím proti sociální nespravedlnosti nechalo strhnout až k odmítání veškerého majetku vůbec, a vedle hlásání evangelické chudoby a návratu

⁸⁵ Jaroslav KADLEC, *Českobudějovická diecéze. Znaky a portréty českobudějovických biskupů doplnil Pavel. R. Pokorný*, České Budějovice 1995, s. 5.

⁸⁶ Jaroslav ČECHURA, *Počátky královského města Českých Budějovic*, JSH 53, 1984, s. 57-67.

⁸⁷ Jaroslav KADLEC, *Českobudějovická diecéze*, s. 5.

⁸⁸ TAMTÉŽ, s. 6.

k prvotní prostotě církve se vyznačovalo zejména odporem proti každé přísaze a proti jakémukoli zabíjení, tudíž i proti válce a trestu smrti.⁸⁹ Církev se proti šíření valdenských názorů bránila zřízením inkvizice, kterou vložila do rukou příslušníků žebrevých řádů, dominikánů a minoritů. Od roku 1257 působila inkvizice i v jižních Čechách, zejména kolem Jarošova nad Nežárkou, kam přinesli valdenství kolonisté z Rakous. I v kruhu samotné církve se objevily různé obrodné proudy. Jedním z nich byla ve druhé polovině 14. století tzv. nová zbožnost (*devotio moderna*). Jejím jihočeským ohniskem se stal klášter augustiniánských kanovníků v Třeboni.⁹⁰

Po skončení husitské reformace zaniklo mnoho far, protože přišly o své dotace. Četné kostely, pokud nebyly zpuštěny, zůstaly neobsazené nebo se dostaly do rukou utrakvistů. Proti poměrům v jiných částech země byl ovšem stav církve v jižních Čechách mnohem příznivější. O síle zdejšího katolického živlu svědčí i to, že jižní Čechy byly častým východiskem papeže v jeho snahách o získání ztracených pozic v Českém království. Navíc z jižních Čech pocházela značná část církevních hodnostářů, kteří spravovali jako administrátoři pražského arcibiskupství stranu pod jednou.⁹¹

⁸⁹ O valdenství více Amedeo MOLNÁR, *Valdenští. Evropský rozměr jejich vzdoru*, Praha 1991.

⁹⁰ Jaroslav KADLEC, *Českobudějovická diecéze*, s. 7.

⁹¹ TAMTÉŽ, s. 10-11.

2. FARNOST A FARÁŘ

Základní článek církevní správy tvořila farnost (*parochia*), v jejímž striktně vymezeném obvodu se odehrával téměř veškerý církevní život.⁹² V jejím čele stál farář, zástupce Boha na zemi, a byla středem světa všech lidí od devátého do 12. století. Farář se modlil za druhé a bděl nad jejich dušemi, prostřednictvím posvěcení získával kněz moc spojovat a rozlučovat, moc rozhodovat nad vinou a nevinou člověka a moc odpouštět hříchy. Jeho moc ovšem nebyla neomezená, stále měl nad sebou biskupa a papeže.⁹³ Ve shrnutí tedy můžeme farnost stručně definovat jako natrvalo zřízené společenství křesťanů, příslušející v určených hranicích k některému kostelu diecéze. Vyznačovaly ji přibližně tři věci: křtitelnice, hřbitov a právo pohřbívání a posluhování svátostmi lidem uvnitř hranic určitého území. Pokud se farníci nemohli vykázt nějakým privilegiem nebo alespoň povolením, byli povinni přijímat svátosti ve své farnosti (tzv. farní přímus). Mezi nejdůležitější závazky faráře patřily povinnosti rezidenční, hlásání slova Božího, katecheze a sloužení bohoslužeb, včetně celebrování mší za farníky.⁹⁴

Jmenování faráře měl na starosti biskup, případně jeho zástupce generální vikář.⁹⁵ O obsazení benefícia v českých zemích spolurozhodovali i držitelé patronátního práva, ať již šlo o krále, šlechtice, měšťana nebo klášterní instituci. Právní akt ujmouti se benefícia však mohla provést jen arcibiskupská kancelář, jejíž úředníci měli od arcibiskupa delegovány pravomoci, na jejichž základě měli dohlížet jak na osobu faráře, tak na duchovní život ve farnosti.⁹⁶

Ustanovení klerika k beneficiu se skládalo z několika fází. Na počátku byla prezentace konkrétního kandidáta patronem, poté následoval příkaz arcibiskupových generálních vikářů některému z farářů v blízkém okolí uvolněného benefícia, aby ohlásil kandidáta pro případ, že by měl někdo námitky. Vyzvaný sdělil splnění úkolu

⁹² Martin NODL, *Farář*. In: Martin Nodl – Fratišek Šmahel (edd.), *Člověk českého středověku*, Praha 2002, s. 204.

⁹³ TAMTÉŽ, s. 192.

⁹⁴ Pavla STUHLÁ, *Prachatický vikariát 1676-1750. Vybrané otázky církevní správy*, Praha 2004, s. 30.

⁹⁵ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Písemnosti církevní správy pražské (arci)diecéze v pozdním středověku*, AUC, Z PVH XV, Praha 2003, s. 31.

⁹⁶ Martin NODL, *Farář*, s. 200-201.

připisem na okraj původního mandátu, který odeslal zpět do arcibiskupské kanceláře.⁹⁷ Následně vikáři vyhotovili exekuční listinu pro faráře, který měl nového držitele benefícia uvést na jeho místo, a také ustanovovací listinu, která byla určená pro samotného kandidáta. Ten se s ní potom vykazoval např. při vizitacích, aby doložil, že je právoplatným držitelem benefícia. Na žádost ustanoveného klerika nebo patrona daného benefícia přepsali vikáři opis pověření i do konfirmačních knih. Ze všech výše zmíněných písemností se však do současnosti dochovalo jen velmi málo a originální konfirmace jsou dnes velice vzácné.⁹⁸ Písemné zřejmě nebylo provedení prohlášení o zamýšleném jmenování. To se dělo ústně veřejným oznámením v příslušných kostelích po bohoslužbách, stejně jako např. proklamace odumřelých statků.⁹⁹

Účastníkem či nositelem vlastní duchovní správy se mohl stát pouze řádně vysvěcený duchovní. V českém středověkém prostředí byl k ordinaci každého jednotlivce zapotřebí zápis do matriky a dvě písemná svědectví o spíše morální než vzdělanostní schopnosti potencionálního klerika.¹⁰⁰ Míru vědění každého uchazeče o kněžské svěcení určoval Graciánův dekret.¹⁰¹ Svědectví byla s největší pravděpodobností předkládána arcijáhnovi svěcencova obvodu a byla zřejmě podmínkou zápisu do kněžské matriky a představení kandidáta světiteli. Každý stupeň svěcení dostal ordinand potvrzený ve zvláštním formátu.¹⁰² Pokud nebyl svěcenec ordinován v domácí diecézi,¹⁰³ bylo třeba, aby domácí biskup s ordinací určité osoby písemně souhlasil a zaručil se za ni.¹⁰⁴ Navíc, aby mohl být uchazeč vysvěcen, musel mít k dispozici souhlas patrona uprázdněného benefícia o tom, že se bude moci tohoto benefícia ujmout, či alespoň potvrzení faráře, že po svěcení získá místo

⁹⁷ Podobný postup odpovědi farářů připsaných na původní mandát nebo oznámení o tom, že obsah vzali na vědomí a zařídili se podle něho, což vyjádřili přítěštěním pečeti, byl v církevním prostředí běžný i u jiných příkazů.

⁹⁸ Blanka ZILYNSKÁ, „*Vestre reverendissime paternitati duximus presentatum*“ *Role a podoba písemností při obsazování církevních beneficií ve středověku*, in: *Pragmatické písemnosti v kontextu právním a správním*, s. 105.

⁹⁹ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Písemnosti církevní správy pražské (arci)diecéze*, s. 31.

¹⁰⁰ TAMTÉŽ, s. 29-30.

¹⁰¹ Martin NODL, *Farář*, s. 195.

¹⁰² Máme mnoho dokladů o jejich existenci, ale dochovalo se jich jen velmi málo.

¹⁰³ V našich podmínkách zejména počátkem šedesátých let 14. století, když lidé utíkali před morovou epidemií na východ a jihovýchod střední Evropy.

¹⁰⁴ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Písemnosti církevní správy pražské (arci)diecéze*, s. 29-30.

nebeneficiárního oltářníka, vikáře nebo kazatele. Tímto opatřením se církev bránila nepatřičnému nárůstu počtu kněží, pro které by se ve společnosti nenašlo uplatnění. Po ritualizovaném vysvěcení byl pak klerik zapsán do matriky svěcenců.¹⁰⁵ Podmínkou vyšších svěcení byl tzv. titul benefícia nebo patrimonium. Tento požadavek měl zamezit tomu, aby se vysvěcený kněz ocitnul bez možnosti obživy, protože po vysvěcení již nesměl vykonávat jakékoli světské výdělečné zaměstnání. Po vysvěcení měl tedy žít z rodinného majetku (*patrimonium*) nebo z majetku farního kostela či oltáře (*peculium*), k němuž měl být po své ordinaci závazně jmenován.¹⁰⁶

Po řádném vysvěcení bylo dalším požadavkem regulární, dobře fungující duchovní správy trvalé obsazení farních kostelů jejich správci a současně stálá rezidence neboli trvalá přítomnost farářů u jejich kostelů.¹⁰⁷

Mezi správní akty související s ustanovováním farářů je nutné v jistém smyslu zařadit i zkoušky kandidátů z kvalifikace vést duchovní správu ve farnostech. Jednalo se o zkoušky ze čtení, psaní, latinské stylistiky, liturgického zpěvu, eventuelně ze znalosti jazyka země, ve které měl kandidát působit.¹⁰⁸ Svět středověké církve byl světem latinským, do něhož jen pomalu pronikaly národní jazyky, a mše zůstávala díky své latinské podobě pro mnohé tajemná. Pouze kázání, jež ovšem nebyla součástí všech sloužených mší, dokázala latinsky nevzdělané laiky oslovit. Církevní zpěv v národním jazyce také dlouho zůstával v našem prostředí opomenutý a zlom zde nastal až v období husitské reformace.¹⁰⁹ Roku 1349 vydal arcibiskup Arnošt z Pardubic nová arcidiecézní statuta, která vycházela ze starších statut mohučských, a určil v nich všechny základní normy povoleného i nepovoleného chování kleriků. Od období pozdního středověku totiž pravděpodobně docházelo v souvislosti s ohromným nárůstem počtu vysvěcovaných kněží k poklesu úrovně vzdělání farářů, a to především ve venkovském prostředí. Ve druhé polovině 14. století se setkáváme dokonce i s kleriky, kteří nejsou schopni ani číst latinsky, natož aby snad latinskému textu rozuměli.¹¹⁰

¹⁰⁵ Martin NODL, *Farář*, s. 195-196.

¹⁰⁶ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Arnošt z Pardubic. Arcibiskup, zakladatel, rádce*, Praha 2008, s. 124.

¹⁰⁷ TAMTÉŽ, s. 125.

¹⁰⁸ TAMTÉŽ, s. 32.

¹⁰⁹ Martin NODL, *Farář*, s. 195.

¹¹⁰ TAMTÉŽ, s. 196-197.

Duchovní i světskou správu farnosti měl vykonávat farář sám, ale v případě nepřítomnosti si mohl najmout tzv. střídníka, kterému vyhradil část svého příjmu. Se střídníky se uzavíraly časově omezené smlouvy. Střídník, jenž jiné beneficium neměl, byl vlastně odkázán na milost ostatních farářů. Takto však získal alespoň minimální příjem. Navíc v celé řadě farností existovalo vedle farářského beneficium i méně výnosné beneficium pro farářova pomocníka a zástupce, vikáře.¹¹¹ Vyjma sloužení zádušních mší nebývaly úkoly vikářů vždy přesně vymezeny, a tak mezi nimi a faráři docházelo velmi často ke sporům, které musely být řešeny až na arcibiskupském soudním dvoře.¹¹² Vzdálit se od kostela na delší souvislou dobu mohl farář jen na základě písemného souhlasu svého ordináře, navíc za předpokladu trvalého zajištění bohoslužeb po dobu své nepřítomnosti.¹¹³ Legální odchod i mimo diecézi jim umožnila terminovaná dimisoriální listina. Často se tak dělo nájemní smlouvou, která podrobně popisovala, jaký díl a kterých užitků z farních příjmů má i nadále dostávat farář a kolik a za jakých podmínek si může ponechat nájemce důchodů na své živobytí a jako odměnu za vykonávání duchovní správy.¹¹⁴ Nejčastěji se faráři vzdalovali od svých kostelů z důvodu studijních cest či zadlužení. Toto povolení bylo vždy podmíněno zajištěním náhradní duchovní správy při kostele.¹¹⁵

Liturgické úkony, které měl farář vykonávat, byly striktně předepsány. V misálu, bohoslužebné knize, jež se nacházela na každé faře, byl obsažen závazný mešní formulář. Tato kniha byla součástí kostelního majetku, nikoli soukromého vlastnictví kněze. Vlastní liturgické úkony, které nebyly součástí misálu, byly podrobně popsány v agendě, bez které by byla spirituální správa rovněž nepředstavitelná. Proto při vizitacích arcijáhni zkoumali, zda jsou tyto základní bohoslužebné pomůcky ve farnosti k dispozici a zda jsou v uspokojivém stavu.¹¹⁶

Od poloviny 14. století známe v pražské diecézi jmenovitě 2 084 farností, v litomyšlské 151 a pro olomouckou diecézi můžeme podle mladších pramenů

¹¹¹ V pramenech *vicarius*.

¹¹² Martin NODL, *Farář*, s. 201.

¹¹³ Arcibiskup Arnošt z Pardubic například dovoľoval tyto absence na dobu dvou až sedmi let. Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Arnošt z Pardubic*, s. 126.

¹¹⁴ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Svět české středověké církve*, Praha 2010, s. 345.

¹¹⁵ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Arnošt z Pardubic*, s. 126.

¹¹⁶ Martin NODL, *Farář*, s. 208.

předpokládat ke konci 14. století existenci přibližně 600 farností. Početnost a územní rozsah farností byl v oblasti českého státu pravděpodobně zhruba vyrovnaný a pro celé toto teritorium šlo asi o 2 800 farností. Důležitý je územní rozsah jednotlivých farností a vzájemný poměr počtu duchovních a obyvatelstva v jedné farnosti. Podle přibližných výpočtů v českých zemích k jednomu farnímu kostelu náleželo území o rozloze asi 28 km².¹¹⁷ Za předpokladu, že v českých zemích bylo v té době okolo 2 500 000 obyvatel, je možné, že jeden farář pečoval v průměru asi o 850 farníků. Přihlédneme-li k tomu, že ke sklonku 14. století už při farních kostelech vesměs nepůsobil jen farář, ale také větší počet duchovních, jak manuálních vikářů, tak samostatným benefíciem nadaných oltářníků, velmi přibližně z toho lze nakonec vyvodit, že na jednoho činného kněze mohlo ve farní správě připadnout v průměru asi 150-250 věřících včetně dětí. Jedná se o překvapivě nízký počet, a proto zde můžeme předpokládat možnost poměrně intenzivního působení. Záleželo však jak na míře vzdělání konkrétního faráře, tak na jeho horlivosti a délce působení na jednom místě.¹¹⁸

Sociální původ kleriků je možné stanovit s jistou mírou spolehlivosti jen u držitelů významnějších benefícií, především biskupství.¹¹⁹ S předními šlechtici jako s faráři se setkáváme jen ojediněle. Hojně je však zastoupena drobná šlechta, a to jak při velkých farních kostelech královských měst, tak při kostelech venkovských, kde je možné občas zachytit příbuzenský vztah prezentovaného klerika a vladyckého patrona kostela v téže, případně tvrzi nejbližší farní vsi.¹²⁰ Drobní šlechtici se ale stávali faráři také při kostelech panských rodů, v jejichž službách nebo ve vztahu k nimž jejich vlastní rod stál, a také při městských kostelech s měšťanskými patronáty. Měšťany častěji než šlechtice prezentoval ke svým kostelům král a typem benefícií, která měšťané drželi, zůstala oltářnictví, kde jejich obsazení už nebylo ovlivněno průměrem přesahující výnosností benefícií jako u nejbohatších far pražských měst, ale jen tradicemi zakladatelů, které však působily vesměs i u volby kandidátů pro farní kostely.

Mezi měšťanským patronem oltáře a měšťanským původem jeho držitele se nachází přímá vazba, kde si on a jeho dědici ponechávají patronátní práva a jimi

¹¹⁷ Pro srovnání v Anglii to bylo ve stejném období zhruba 30 km², v Polsku 50-150 km² a v Ostřihomi 56 km².

¹¹⁸ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Svět české středověké církve*, Praha 2010, s. 209-210.

¹¹⁹ TAMTÉŽ, s. 65.

¹²⁰ TAMTÉŽ, s. 69.

prezentování oltářníci jsou pouze měšťanského původu.¹²¹ Hlavním účelem oltářních beneficíí bylo konání zádušních a aniversarijních bohoslužeb.¹²² Mezi českým klérem byl však značný počet duchovních, kteří zjevně pocházeli z měst poddanských, eventuelně z vesnic. Jednalo se tedy o osoby poddané, které se svobodnými staly teprve přijetím svěcení.¹²³

Duchovní správa se neobešla bez hmotného zabezpečení, které faráři zajišťovalo jeho beneficium. Beneficium je trvalé právo na braní příjmů z církevního jmění kvůli duchovnímu oficiu, zřízené církevní autoritou a udělené církevní osobě. Klasickým příkladem kurátních beneficíí jsou beneficia farní. Majetek beneficíí náleží pod církevní majetek podobně jako např. jmění zádušní, majetek církevních ústavů nebo nadací. Užívání a správa beneficia včetně povinnosti udržovat ho v dobrém stavu náležely beneficiáři, tedy faráři. K beneficium patřila i část vybavení fary, která přecházela z faráře na faráře a zapisovala se do inventáře. Zpravidla se jednalo o jednotlivé kusy nábytku jako stoly, židle, lavice, postele, vybavení kuchyně apod. K farním budovám většinou patřila ještě hospodářská stavení, která dotvářela farní hospodářství a skládala se z maštale pro koně, chlévů pro dobytek, stodoly, případně sýpky. U některých far se také nacházela zahrada, v níž rostly ovocné stromy nebo se využívala pro pastvu. Na menších farských zahrádkách se pak pěstovala zelenina pro kuchyni a také květiny určené pro výzdobu kostela. K naprosté většině far patřil určitý pozemkový majetek jako pole, louky, les, malé rybníky a části řek či potoků.¹²⁴

Protože samotné práce v domácnosti a na hospodářství zpravidla nevykonávali sami kněží, kterým byly některé činnosti dokonce právně zapovězeny, musel si beneficiát udržovat farní domácnost. Domácnost vedla hospodyně a hospodářství obstarávala čeledě. Dobovým termínem bývala farní domácnost označována jako familia. Zvláště ženskému personálu a především hospodyním (*matrona, coca, eoconomia*), které se často ocitaly v blízkosti kněze, byla věnována církevními předpisy velká pozornost. Hospodyně si měl farář vybírat pokud možno z nejbližšího příbuzenstva, jinak se muselo jednat o postarší osoby. Dále nesměl ve svých službách

¹²¹ TAMTÉŽ, s. 70.

¹²² TAMTÉŽ, s. 61.

¹²³ TAMTÉŽ, s. 70.

¹²⁴ Pavla STUHLÁ, *Prachatický vikariát 1676-1750*, s. 55-59.

zaměstnávat podezřelé osoby, musel bydlet odděleně a zdržovat se společnosti žen. Počet služebnictva se odvíjel od rozsahu farního hospodářství.¹²⁵

¹²⁵ TAMTÉŽ, s. 61-62.

3. PATRONÁTNÍ PRÁVO

3. 1. Patronátní právo obecně a jeho vývoj

Patronátní právo (*ius patronatus*) se u nás začalo uplatňovat v přímé návaznosti na vytváření sítě farností. Plně s jeho respektováním můžeme počítat od dvacátých let 13. století. Znamenalo v podstatě kompromis mezi právem vlastnických kostelů a původním církevním požadavkem samostatného ustanovování kněží k úřadům.¹²⁶ Původně patřily kostely svým zakladatelům a jejich dědicům jako majitelům. Ti kostel spravovali a odpovídali za duchovní správu s ním spojenou prostřednictvím dosazovaného kněze, na kterého dohlíželi.¹²⁷ Později bylo původním majitelům čili patronům kostela přiznáno právo a dokonce povinnost dohlížet na majetek kostela a jeho hospodaření včetně omezené dispozice s ním, ale možnost jmenovat s konečnou platností ke kostelu kněze byla zásadně zrušena. Patronovi zůstalo pouze právo navrhopat (prezentovat) biskupovi vhodného klerika k užívání a správě benefícia, zatímco skutečné ustanovení faráře i všech dalších beneficiátů se dělo pouze potvrzením (konfirmací) biskupa.¹²⁸

Patronátní právo nebylo jednolitě, ale dělilo se do několika kategorií podle jeho držitelů. Mohlo být osobní (*ius patronatus personale*), v tom případě byl patronem farář, biskup, kapitula či klášter. Dalším typem byl věčný patronát (*ius patronatus reale*), kde byl patronem vlastník statku nebo panství. Třetím typem byl patronát církevní (*ius patronatus ecclesiasticum*), kde bylo podmínkou, že kostel musí být zřízen z duchovního jmění, a posledním typem byl patronát světský (*ius patronatus laicale*). Někdy se mohl objevit i tzv. patronát smíšený, kde se setkávaly zájmy církevní a světské. V drtivé většině se patrony staly pozemkové vrchnosti či města. Na úrovni farností tak docházelo ke kontaktu správní činnosti církevních orgánů a vrchnostenských úřadů, případně ve městech městských rad. Obě strany se podílely na

¹²⁶ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007, s. 177.

¹²⁷ TAMTÉŽ, s. 172.

¹²⁸ TAMTÉŽ, s. 177.

řízení farního života a obě při výkonu své správní moci produkovaly i příslušné písemnosti.¹²⁹

Patronátní právo můžeme charakterizovat jako soubor čestných a hmotných práv spojených s povinnostmi, náležejícími v kostele tomu, kdo kostel se souhlasem ordináře založil, postavil nebo dotoval anebo tomu, kdo tento prospěch převzal. Mezi čestná práva patřilo např. právo přednosti před ostatními laiky při veřejných procesích, právo na čestnější sedadlo v kostele, vystavení erbu v kostele, dále právo na veřejné modlitby, pohřební smutek a hrob v kostele. K hmotným právům náležel za stanovených podmínek nárok zchudlého patrona na zajištění ze zádušních prostředků a upozorňování rektora kostela, případně přímo biskupa na nehospodárné zacházení se zádušním majetkem.¹³⁰ Patron měl ale vůči kostelu samozřejmě i četné povinnosti. K nim patřilo zejména kostel ochraňovat, dohlížet na stav sakrálních budov a na hospodaření se zádušním jměním, sledovat naplňování fundace a ohlašování přestupků, pokud beneficiát nedbal patronova napomenutí. U sledování naplňování fundace šlo zejména o to, aby se vykonávaly v ní stanovené bohoslužby a aby se prostředky neobracely jinam, než jak to fundace určovala.¹³¹

Mezi nejdůležitější práva a povinnosti patrona patřilo tzv. prezentační neboli podací právo (*ius praesentandi*), pomocí kterého byl navrhován kandidát na uvolněné beneficium.¹³² Duchovní si svá působišťe aktivně vybírali, protože hledání fary pro kněze představovalo hledání pracovního místa a obživy.¹³³ Když se kněz dozvěděl o uprázdňení fary, která vzbudila jeho zájem, musel uskutečnit potřebné kroky k jejímu získání. Nejdůležitějším krokem bylo požádat o ni patrona. Žádost uskutečnil prostřednictvím tzv. memoriálu, ve kterém formuloval svůj požadavek, podpořený o různé argumenty, které měly patrona přesvědčit, aby žádost přijal.¹³⁴ Důležitou roli při

¹²⁹ Miluše WAGNEROVÁ, *Historie farnosti Olešnice na konci 18. a v průběhu 19. století*, České Budějovice 2011, s. 90-91. (Diplomová práce)

¹³⁰ Pavla STUHLÁ, *Prachatický vikariát 1676-1750. Vybrané otázky církevní správy*, Praha 2004, s. 103.

¹³¹ TAMTÉŽ, s. 112.

¹³² TAMTÉŽ, s. 105.

¹³³ Pavel PUMPR, *Beneficia, záduší a patronát v barokních Čechách. Na příkladu třeboňského panství na přelomu 17. a 18. století*, Brno 2010, s. 127.

¹³⁴ TAMTÉŽ, s. 135.

obsazování beneficí hrálo doporučení. Pouze na malých patronátech mohl uchazeč vyjednávat přímo s patronem, na velkých patronátech nešlo udržet přehled.¹³⁵ Patron rozhodoval o tom, komu bude fara udělena sám se svými úředníky. Arcibiskupské konzistoři připadala v této souvislosti spíše pasivní role, a to přijetí patronova návrhu na obsazení fary, tedy konfirmace prezentovaného kněze.

Zatímco kněz pro sebe hledal faru jako pracovní místo a zdroj obživy, patron hledal pro svou faru kněze jako duchovního správce svých vlastních poddaných. Spjoval se zde zájem patrona, který měl povinnosti vůči svěřené faře, se zájmy pozemkové vrchnosti, která dbala o duchovní spokojenost svých poddaných.¹³⁶ Světský patron měl k prezentování vymezenou čtyřměsíční lhůtu, při jejímž překročení jeho podací právo pro daný případ propadlo a biskup mohl faru volně udělit. Pokud se patron nemohl rozhodnout, jakého kandidáta na uprázdněné obročí zvolí, mohl zejména v pobělohorském období vydat více prezentací a ponechat na příslušném církevním představiteli, kterého kandidáta vybere jako vhodnějšího.¹³⁷ Presentace vydávala kancelář patrona, jenž tyto listiny vždy podepisoval, a účtovala si za ně kancelářské taxy, které se odvíjely od významu benefícia.¹³⁸ Dobrým zvykem bylo, aby se nově nastupující kněz osobně představil patronátnímu úřadu a za zvláště významná benefícia se patřilo poděkovat přímo patronovi.¹³⁹ Kněžstvo v duchovní správě mělo patronům prokazovat úctu a čest příslušející jejich stavu a se všemi světskými pány, jejich služebníky a úředníky žít v pokoji a snažit se s nimi zachovat svornost.¹⁴⁰

Jednotlivé fary představovaly ve středověku mnohdy střet zájmů více patronů dělících se o pozemková vrchnostenská práva,¹⁴¹ v pobělohorské době pak tvořily v rámci panství součást širší soustavy farní organizace podléhající patronátnímu právu jedné pozemkové vrchnosti, čímž se zde vytvořil jakýsi celek kvantitativně

¹³⁵ Pavla STUHLÁ, *Prachatický vikariát 1676-1750*, s. 107.

¹³⁶ Pavel PUMPR, *Beneficia, záduší a patronát v barokních Čechách*, s. 140-141.

¹³⁷ Pavla STUHLÁ, *Prachatický vikariát 1676-1750*, s. 105.

¹³⁸ TAMTÉŽ, s. 107.

¹³⁹ TAMTÉŽ, s. 110.

¹⁴⁰ TAMTÉŽ, s. 112.

¹⁴¹ Na tuto skutečnost upozorňuje řada případů popsaných v konfirmačních knihách pražského arcibiskupství. Právě jižní Čechy a také jih středních Čech byly oblastmi, ve kterých se často o patronátní práva k jedinému venkovskému farnímu kostelu dělilo větší množství patronů, a to pokrevně spřízněných i nespřízněných. Srov. Lenka MARTÍNKOVÁ a kol.: *Košetice. 650 let*, Košetice 2002, zejm. s. 17-19.

odstupňovaných pracovních míst. Patron tak postupně dostával pod kontrolu se soustavou beneficí i samotný farní klérus, tzn. výkon duchovní správy na svém území.¹⁴²

3. 2. Patronáty na Českobudějovicku

České Budějovice byly od svého založení městem královským, a proto byli držitelé patronátního práva k hlavnímu městskému farnímu kostelu svatého Mikuláše vždy čeští králové. Panovník se o patronát dělil s městskou obcí.

V *Boršově* po dlouhou dobu fara nebyla. Prvním doloženým farářem je Jindřich, který obročí držel do roku 1361. Vystřídán byl Benešem, kterého k faře prezentoval Jindřich, opat cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě.¹⁴³ Vyšebrodský klášter držel podací právo prokazatelně až do léta 1402, kdy patronát získali pánové z Rožmberka.¹⁴⁴ Roku 1408 prezentoval k faře faráře Ondřeje Jindřich z Rožmberka.¹⁴⁵ Po rezignaci Ondřeje roku 1416 nastoupil na boršovské obročí Jakš, kterého k správě farnosti navrhl Čeněk z Vartemberka, pán z Veselí, který byl od roku 1414 poručníkem Oldřicha z Rožmberka a správcem rožmberského majetku. Poté se patronem stal opět vyšebrodský klášter, ale právo na obsazování fary vlastními knězi mu bylo po dlouhou dobu upíráno. Klášterní kněží byli k beneficiu jmenováni až od roku 1644.¹⁴⁶

V *Čakově* byl farní kostel založen okolo roku 1350. Podací právo a panství nade vsí drželi páni z Rožmberka.¹⁴⁷ V únoru roku 1388 se po smrti Petra stal místním farářem Oldřich. K faře jej prezentovali Petr a Jan z Rožmberka.¹⁴⁸ Po smrti Oldřicha v roce 1414 na beneficum nastoupil Jan řečený Hanuš, který byl navržen Čěnkem z Vartemberka, pánem z Veselí, poručníkem Oldřicha z Rožmberka.¹⁴⁹ Po roce 1620 fara v Čakově zanikla a do vsi docházeli faráři z Křemže nebo z Dubného. Roku 1650 byl kostel připojen k Lhenicím a na počátku 18. století byl přifařen k Brlohu.

¹⁴² Miluše WAGNEROVÁ, *Historie farnosti Olešnice na konci 18. a v průběhu 19. století*, s. 91.

¹⁴³ LC I-1, s. 151.

¹⁴⁴ August SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický království Českého*, Praha 1908, s. 49.

¹⁴⁵ LC VII, s. 214.

¹⁴⁶ Vojtěch MAREŠ, *O minulosti obce Boršova u Českých Budějovic*, Boršov 1938, s. 27.

¹⁴⁷ August SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický*, s. 102.

¹⁴⁸ LC III-IV, s. 122.

¹⁴⁹ LC VII, s. 123.

Doudlebská fara se v pramenech prvně připomíná ve spojení s děkanátem roku 1143.¹⁵⁰ Podací právo ke kostelu svatého Vincence v Doudlebech měli až do poloviny 16. století držitelé panství, Doudlebsští z Doudleb. Roku 1550 po smrti bezdětného Petra Doudlebského z Doudleb přešla polovina majetku do rukou jeho dvou strýců a druhou polovinu získal Petr Vok z Rožmberka.¹⁵¹

Farní ves **Hosín** patřila od nepaměti k hradu Hluboké.¹⁵² Místní fara se poprvé připomíná roku 1330. Do hosínské farnosti patřil i nedaleký královský hrad Hluboká s podhradím, který se v písemných pramenech poprvé připomíná roku 1253. Patrony kostela byli vždy držitelé hlubockého panství.¹⁵³ Ve druhé polovině 14. a na počátku 15. století se jednalo vždy o české panovníky.

Kamenný Újezd byl ve 13. století majetkem pánů z Újezda, příbuzných Bavorů ze Strakonice. Farní kostel se ve vsi nacházel s jistotou již roku 1290 a jeho podací měli potomci shora zmíněných patronů.¹⁵⁴ Roku 1358 je jako patron uveden Broum z Újezda společně s Verněm ze Srdova.¹⁵⁵ K roku 1369 faráře prezentovali Bušek a Verněř ze Srdova.¹⁵⁶ Ti panství drželi do roku 1369 a poté se roku 1370 se majetek rozdělil mezi pět bratří. Jmenovitě se jednalo o Buška, Verněře, Balkuna, Bruna a opět Buška z Újezda.¹⁵⁷ Tito bratři navrhli také oltářníka v roce 1377.¹⁵⁸ K roku 1391 byli patrony bratři Bušek, Verněř, Bruno a Vilém z Újezda.¹⁵⁹ V roce 1430 jsou držiteli patronátu Svatomír z Milíkovice a Heršláku s Janem řečeným Koňata.¹⁶⁰ V roce 1435 měl podací právo ke kostelu Oldřich z Rožmberka.¹⁶¹ Později patřil Újezd ke Křemži, s níž byl roku 1455 připojen ke Krumlovu.¹⁶²

¹⁵⁰ Václav PULEC, *Doudleby. Příspěvky k jejich dějinám*, České Budějovice 1926, s. 43.

¹⁵¹ Petr DAVID – Vladimír SOUKUP, *Velká turistická encyklopedie. Jihočeský kraj*, Banská Bystrica 2008, s. 76-77.

¹⁵² August SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický*, s. 249.

¹⁵³ Zdeňka PROKOPOVÁ, *Hosín. Historie a umělecké památky*, České Budějovice 1997.

¹⁵⁴ August SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický*, s. 921.

¹⁵⁵ LC I-1, s. 107.

¹⁵⁶ LC II, s. 14.

¹⁵⁷ LC II, s. 32.

¹⁵⁸ LC III-IV, s. 66.

¹⁵⁹ LC V, s. 61.

¹⁶⁰ LC VIII-X, s. 159.

¹⁶¹ LC VIII-X, s. 248.

V **Pištíně** je doložena fara již k roku 1261. Farní ves patřivala od nepaměti k panství hradu Hluboké.¹⁶³ Patrony kostela svatého Vavřince byli vždy vlastníci hlubockého panství, ve druhé polovině 14. a počátkem 15. století tedy čeští králové.

Farní ves **Strýčice** získal i s kostelem roku 1292 od krále Václava II. do držení klášter ve Vyšším Brodě. Až do roku 1402 měli podací právo opatové, poté patronát přešel do rukou pánů z Rožmberka.¹⁶⁴ Místní vrchností však nadále zůstával klášter, a to až do roku 1850.¹⁶⁵

Farní ves **Střížov** s kostelem svatého Martina byla počátkem druhé poloviny 14. století v držení bratrů z Machovic. K roku 1368 se jako patroni připomínají Jan, Buzek a jejich nejmenovaní bratři. Nejpozději roku 1389 se stal Střížov, včetně kostelního podací, majetkem pánů z Landštejna, což byla jedna z větví na jihu mocného rodu Vítkovců.¹⁶⁶ Pánům z Landštejna ves patřila do roku 1407 a poté se stala za ne zcela jasných okolností vlastnictvím vyšebrodského kláštera. Majetkem tohoto opatství zůstala až do zrušení poddanství v polovině 19. století. Roku 1407 získali patronátní právo krumlovský purkrabí Ondřej ze Zásmuk a z Vlčetína a purkrabí na Příběničkách Jindřich z Vyhnanic. O dalších držitelích patronátu nemáme moc spolehlivých informací. V pozdním středověku byli patrony pravděpodobně páni z Rožmberka, kteří měli patronát ve svých rukou prokazatelně v předbělohorském období. Cisterciáci z kláštera ve Vyšším Brodě duchovní správu střížovské farnosti plně ovládli až roku 1646, od kdy faru trvale spravovali až do roku 1939 řádoví kněží.¹⁶⁷

Ševětínská farnost patřila od nepaměti lomnickému panství.¹⁶⁸ Jeho držitelem byl v druhé polovině 14. století rytíř Ješek z Kosovy Hory, který roku 1360 dosadil na místní faru namísto zemřelého Mikuláše kněze Jiříka.¹⁶⁹ V únoru roku 1373 prezentoval k obročí faráře Václava Jan z Kosovy Hory.¹⁷⁰ V roce 1383 přešlo lomnické panství na

¹⁶² August SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický*, s. 921.

¹⁶³ TAMTÉŽ, s. 695.

¹⁶⁴ Roku 1407 prezentoval k správě benefícia faráře Pavla Jindřich z Rožmberka. LC VII, s. 227.

¹⁶⁵ August SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický*, s. 844-845.

¹⁶⁶ TAMTÉŽ, Praha 1908, s. 842.

¹⁶⁷ Tomáš KAHUDA-STERNECK, *Náhrobníky kostela Střížovského*, JSH 69-70, 200-2001, s. 145-146.

¹⁶⁸ August SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický*, s. 861.

¹⁶⁹ LC II, s. 88.

¹⁷⁰ LC V, s. 203-204.

českého krále Václava IV., za husitství bylo obsazeno husity a spravoval je hejtman Jan Roháč z Dubé. Nazpět se Lomnici podařilo získat až roku 1435 předákovi katolické strany v Čechách Oldřichovi II. z Rožmberka, který připojil zdejší statky ke svému třeboňskému panství.¹⁷¹ Jeho součástí zůstal Ševětín až do zrušení vrchnostenské správy po roce 1848.¹⁷² Oldřich se objevuje jako patron při prezentaci faráře Petra z Třeboně roku 1436.¹⁷³

¹⁷¹ Panství Lomnice nad Lužnicí původně bylo přičteno císařem Zikmundem Lucemburských v roce 1435 pánům z Ústí jako náhrada za jejich statky v Sezimově Ústí a v okolí Tábora, které byly Táboru císařem po jeho povýšení mezi královská města přičteny jako majetek městské obce. Srov. František ŠMAHEL, *Dějiny Tábora*, I/1, Do roku 1421, České Budějovice 1988, zejm. s. 307-310. a TAMTÉŽ, I/2, Do roku 1452, České Budějovice 1990, zejm. s. 550. Oldřich II. z Rožmberka se však rozhodčímu výroku odmítl podrobit. Ani páni z Ústí ani jejich dědic nejvyšší hofmistr Jindřich ze Stráže (nad Nežárkou) nebyli schopni od něho panství získat. Jindřich proto v roce 1454 dostal od krále Ladislava Pohrobka jako odškodné severní polovinu někdejšího červenořečického panství pražských arcibiskupů na Pelhřimovsku s centrem v Červené Řečici. Srov. Josef DOBIÁŠ, *Dějiny královského města Pelhřimova a jeho okolí*, II/1, Pelhřimov 1936, zejm. s. 157-159.

¹⁷² Zdeňka PROKOPOVÁ, *Ševětín. Historie a umělecké památky*, České Budějovice 1997.

¹⁷³ LC VIII-X, s. 260.

4. ZAJIŠTĚNÍ FARNOSTÍ

Zakládání zbožných nadací patřilo v minulosti k památným událostem. Každý ze ctižádostivějších knížat a králů chtěl po sobě obvykle zanechat paměť v podobě nějakého kláštera nebo kapituly, jehož zakladatelem by se stal. Šlo však o podniky velmi náročné a nákladné, a proto zakladateli bývali zpočátku jen členové panujícího rodu. Teprve později se mezi zřizovateli klášterů a kapitul objevují i šlechtičtí předáci.¹⁷⁴

Do fundační a donátorské činnosti se zapojovali i urozené ženy, které se u nás už od počátků křesťanství plně účastnily náboženského života. Měly zásluhu jak na šíření víry, tak i na upevňování církevní správy. Svou hmotnou podporou přispěly k rozmachu řady církevních institucí, a pokud byly podílnicemi na patronátním právu, měly důležité slovo při obsazování uvolněných míst farářů i oltářníků, a tak i možnost ovlivňovat situaci ve svých farnostech. Navíc zakládáním klášterů, kostelů a oltářů a jejich obdarováváním zajišťovaly pro sebe i své příbuzné pohřby na privilegovaných místech a také modlitby za spásu duší, jak to bylo vždy pevně stanoveno v podmínkách fundační listiny.¹⁷⁵

Později po vzniku měst se k zakladatelským a obdarovacím aktivitám postupně připojili i majetnější měšťané. Během 14. století a zejména ve století patnáctém stáli u vzniku velkého počtu oltářů. Zakladatelé oltáře se ale spokojovali většinou jen s prezentací prvního oltářníka¹⁷⁶ a poté kolaci předávali městské radě, případně plebánovi. Rodové kaple a oltáře totiž udržovaly jen nejmocnější měšťanské rody.

Měšťanské odkazy, stejně jako ty předních šlechticů, nejsou prosty kupecké úvahy. Čím více zbožných odkazů, tím větší naděje na spásu. Avšak i když umírající někdy církvi odkazovali velké sumy, vždy si dávali dobrý pozor, aby příliš neochudili svou vlastní rodinu. Důležitou součástí posledních pořízení byly odkazy na zádušní a výroční mše. K předávání nemovitostí církvi se městská rada stavěla zvlášť ostražitě, protože by nad těmito domy ztratila pravomoc. Proto mohli měšťané odkazovat jen

¹⁷⁴ Josef ŽEMLIČKA, *Panovníci z rodu Přemyslovců*, in: Martin Nodl – František Šmahel, *Člověk českého středověku*, Praha 2002, s. 33.

¹⁷⁵ Božena KOPIČKOVÁ, *Urozená paní*, in: Martin Nodl – František Šmahel, *Člověk českého středověku*, Praha 2002, s. 78-79.

¹⁷⁶ Často se jednalo o jejich příbuzného.

hotové peníze nebo movitosti.¹⁷⁷ Zásada neodkazovat majetek církvi jako „mrtvé ruce“ byla součástí zemských právních zvyklostí, protože to znamenalo zásah do panovníkova odúmrtního práva, a byla výslovně vyjádřena např. i v *Maiestas Carolina*. Jejím konkrétním důsledkem byla nezbytnost získat pro založení církevní nadace, zejména pokud se skládala z nemovitého majetku, souhlas panovníka. Množství šlechtických nadací, u kterých o panovnickém souhlasu nevíme, však nasvědčuje tomu, že výše uvedená zásada byla uznávána spíše teoreticky a že záleželo více na konkrétních okolnostech, zda ji panovník dokáže prosadit. Panovník byl zároveň chápán jako vrchní vlastník církevního majetku, což byl zřejmý ohlas na postavení raně středověkých českých knížat. Přímé dispoziční právo k tomuto majetku ale královská komora uhájila jen v případě klášterů.

Se zásahy panovníka do zřizování kostelních záduší a beneficí a vůbec do problematiky převodů majetku na církevní instituce a osoby se setkáváme i v královských městech. Přestože víme o případech, kdy panovník do těchto právních pořízení aktivně zasahoval, máme zároveň doloženo ohromující množství měšťanských nadací, které byly zřízeny zcela bez jeho souhlasu. Cílem takových opatření byla již zmíněná snaha zachovat nemovitý majetek jako možnou panovnickou odúmrt' a nesnižovat jeho hodnotu zapisováním věčných platů, které patřily mezi nejčastější formu měšťanských nadací. Navíc v některých případech mohla mít sama královská města zájem na tom, aby se nesnižoval počet nemovitostí, ze kterých plynuly dávky městu, eventuálně královské komoře.¹⁷⁸ Zapomenout ovšem nemůžeme ani na příležitostné dárce a osoby, které samy kostel obdarovat nemohly, ale přispěly např. bezplatnou prací na stavbě. Na všechny, kteří kostelu jakkoli pomohli, totiž pamatovalo znění odpustkových privilegií s formulí „o pomocné ruce“.¹⁷⁹

Každá donace, peněžní částka, plat, vybavení kostela či cokoli dalšího ve prospěch příslušné instituce, měla svou protihodnotu v podobě liturgické paměti, ať už donátor její formu přesně specifikoval či ne. Odkazy na průběžnou stavební údržbu,

¹⁷⁷ Tomáš BOROVSÝ, *Měšťan*, in: Martin Nodl – František Šmahel, *Člověk českého středověku*, Praha 2002, s. 405.

¹⁷⁸ Karel WASKA, *Vrchnostenská města a farní správa v Čechách vrcholného a pozdního středověku (K možností využití edice Codex iuris municipalis)*, AUC, Z PVH XV, Praha 2003, s. 274-275.

¹⁷⁹ Roman LAVIČKA – Robert ŠIMŮNEK, *Městský farní kostel ve středověkých Čechách. Trhové Sviny 1280-1520*, České Budějovice 2011, s. 114.

velkorysé přestavby či příspěvky a podobné byly donátorovou investicí do spásy vlastní duše. Písemná agenda vznikající v této souvislosti byla různorodá. K základním typům patřily samotné donační listiny a jejich zrcadlový otisk v podobě duchovenských reversů, hlášení, která byla zapisována do erekčních knih. Každá donace měla místo jak v kontextu účetní evidence, tak v rámci pomůcek liturgicko-memoriální povahy. Jména zemřelých se objevila v nekrologiích, v knize života nebo v blíže nespecifikovaných kostelních knihách. Hlavním smyslem byla fixace jména, a tím památky zemřelého navěky.¹⁸⁰ Během staletí křesťané převedli na patrony, ochranné světky kostelů, tisíce a tisíce hmotných statků a velké množství majetku a práv.¹⁸¹

Ke stavbě a údržbě kostela většinou svými dary přispívalo mnoho jednotlivců a institucí. Už v 5. století vznikl v Římě „klíč“ k rozdělování církevních příjmů, který byl ve středověku v mnoha zemích chápán jako jakási orientační pomůcka. Biskup a jeho rozpočet měl mít k dispozici čtvrtinu,¹⁸² po čtvrtině měl dostávat klérus a chudí¹⁸³ a z poslední čtvrtiny měly být stavěny a udržovány kostely.¹⁸⁴

Nepostradatelné byly pravidelné příjmy. Plynuly z desátku, z pozemkového vlastnictví a jiných práv, kterými se na základě pevně stanovené smlouvy předával majetek do vlastnictví.¹⁸⁵ Ve výši placeného papežského desátku,¹⁸⁶ který musel odvádět každý farář a jehož výnos byl jedním z důležitých příjmů kurie, se odrážela zámožnost jednotlivých farností. Jeho výše většinou tvořila asi dvacetinu z celkového výnosu benefícia.¹⁸⁷ Jeho odvádění je zachyceno pro pražskou diecézi od poloviny 14. století, kdy bylo v Čechách v souvislosti se vznikem samostatné církevní provincie uskutečněno ocenění beneficií pro desátkový základ.¹⁸⁸

¹⁸⁰ TAMTÉŽ, s. 41.

¹⁸¹ Norbert OHLER, *Katedrála. Náboženství.politika.architektura-dějiny*, Praha 2006, s. 258.

¹⁸² Mělo se z ní hradit i pohostinství.

¹⁸³ Měli z ní být vykupováni zajatci.

¹⁸⁴ Norbert OHLER, *Katedrála*, s. 254-255.

¹⁸⁵ TAMTÉŽ, s. 256.

¹⁸⁶ Přehled těchto poplatků v Čechách v předhusitské době srov. Václav Vladivoj TOMEK (ed.), *Registra decimarum papalium*, Praha 1873.

¹⁸⁷ Martin NODL, *Farář*, in: Martin Nodl – František Šmahel, *Člověk českého středověku*, Praha 2002, s. 199.

¹⁸⁸ Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Svět české středověké církve*, Praha 2010, s. 58.

Běžnou formou materiálního zajištění fary, respektive správce farního benefícia, byly prakticky v celé středověké Evropě farské desátky. Termín desátek (*decima*) se objevuje v našich pramenech už od 10. století a jeho význam už v této době byl dvojitý. Jednak to byl desátek odváděný nejprve biskupovi, správci původně jediného kostela s farními právy, a jednak to byly dary jednotlivým sakrálním místům zakládaným postupně v různých částech země. Vedle biskupského desátku se ví ještě o řadě různých jiných desátků, jejichž donátorem byl v nejstarší době zejména sám panovník. Byly to desátky z dobytka, vinic, z různých příjmů knížecích a královských (mýto, mostné, berně apod.), z krčem, medu, trhů, soli atd.¹⁸⁹

Počátek placení farského desátku lze klást do první poloviny 13. století, kdy docházelo k vymaňování farních kostelů ze závislosti na světských feudálech (prosazení patronátního práva), k vzniku farních okrsků (farností) a k prosazování farního přímusu. Velikost a typ desátku byl dán dvojitou podstatou, z níž desátky vyrůstaly. Celkově se můžou dělit na desátky rustikální¹⁹⁰ a všechny ostatní (tj. plné, nedílné, velké). Podstatou rustikálního desátku byl původně dobrovolný dar farníků, jež činili „svému“ faráři, tj. správci farního kostela k jeho výživě. Tento dobrovolný dar však velmi brzy nabýval charakteru právního závazku, který byl často velmi tvrdě vymáhán. Druhé desátky byly v podstatě obměnou pozemkového nadání fary a byly darovány buď jako skutečná desetina výnosu poddanských usedlostí nebo dávky menší.¹⁹¹

Pro pravidelné příjmy byly také určeny vhodně umístěné almužní sloupky a schránky na peněžní dary (milodary, ofěra). Bývalo přesně stanoveno, v čí prospěch se měly zřizovat a kdo je směl vybírat. Většinou byly opatřeny dvěma či třemi zámky a jen zplnomocněné osoby měly každá svůj klíč v opatrování. Almužní sloupek pak směly otevřít jen společně, případně i za přítomnosti dalších svědků.¹⁹²

Vítané byly jednorázové dary. Darované věci se často souhrnně označovaly zvláštními názvy, např. drahé kovy, materiál na stavbu, na topení, na osvětlení,

¹⁸⁹ Rostislav NOVÝ, *K sociálnímu postavení farského kléru v Čechách v době předhusitské*, SH 9, 1962, s. 157-159.

¹⁹⁰ V pramenech *decima rusticorum* či *decima constituta*.

¹⁹¹ Rostislav NOVÝ, *K sociálnímu postavení farského kléru*, s. 171.

¹⁹² Norbert OHLER, *Katedrála*, s. 260.

potravin a nápoje, tažný dobytek apod. Velmi pěknou sumu mohly vynést i mimořádné sbírky a dary poutníků.¹⁹³

Od vrcholného středověku se stavby kostelů, mostů a další stavby ve stále větší míře financovaly i z odpustků. Odpustky se získávaly od papeže a bylo možné si o ně zažádat přes místní biskupství, popřípadě arcibiskupství.¹⁹⁴ Udělení odpustku znamenalo prominutí časných trestů za hříchy, které byly předtím zahlazeny lítostí a zpovědí.¹⁹⁵

Od časů císaře Konstantina I. může církev přijímat odkazovaný majetek. Závěťmi bylo na církve v průběhu staletí převedeno obrovské jmění.¹⁹⁶

K nadání kostelů určitým disponovatelným majetkem ve prospěch správce kurátního benefícia u nás dochází až v době prosazování patronátního práva, tedy ve 13. století. Potom farní jmění vzrůstalo velmi rychle a koncem 14. století už nabývalo místy ohromujících forem. Souběžně s prosazováním patronátu a vznikem farního jmění byly také položeny podmínky pro donace určené přímo kostelu. Tedy ve smyslu sbírek od farníků, eventuelně odkazu jednotlivců na zaopatřování sakrálního inventáře (olej, svíčky, vosk, kostelní klenoty, knihy apod.) nebo přímo i na stavební úpravu kostela. K tomuto procesu docházelo u nás právě ve 13. století. V době, kdy kostel byl soukromým majetkem, tj. zhruba do počátku 13. století, všechny tyto povinnosti musel nést, a také nesl, majitel kostela. Nevíme však jistě, zda se po prosazení patronátního práva noví patroni úplně zbavili i svých závazků ke kostelům ve smyslu oprav a jejich údržby. Podle znění listin, svědčících o odkazech kostelům, je možno předpokládat, že patronát vzhledem ke kostelům neukládal patronům žádné povinnosti a že tyto povinnosti byly přesunuty na dobrovolné dary lidí a především na farníky, od nichž příspěvky pro kostel byly často neomaladě vymáhány, jak o tom svědčí prameny z počátku 15. století.¹⁹⁷

¹⁹³ TAMTÉŽ, s. 260-261.

¹⁹⁴ TAMTÉŽ, s. 266.

¹⁹⁵ Biskup Tobiáš využil výnosu odpustků k budování nových kostelů a k charitativním účelům. Jaroslav KADLEC, *Přehled českých církevních dějin I*, Praha 1991.

¹⁹⁶ Norbert OHLER, *Katedrála*, s. 270.

¹⁹⁷ Rostislav NOVÝ, *K sociálnímu postavení farského kléru*, s. 154-155.

K ustálení bezpečné hranice mezi majetkem kostela (záduší) a majetkem fary (obročí) došlo ve 14. století.¹⁹⁸ **Záduší** je v nejširším slova smyslu zbožné nadání, odkaz k chrámu, škole, faře, pro chudé, ke špitálu apod. V užším smyslu se jedná o nadání kostela, o soubor veškerého kostelního jmění movitého i nemovitého, který se nazývá kostelní záduší. Bylo určeno k péči o kostelní budovu, její vybavení, potřeby k provozování kultu a duchovní péče a zejména k plnění závazků stanovených zakladatelem nadace nebo dárcem příspěvku k záduší, kterým bylo např. sloužení zádušních mší, konání modliteb apod.¹⁹⁹ **Obročí** tvořilo tzv. jmění fary neboli prebendu, beneficium. Jednalo se o jmění určené k osobnímu zabezpečení duchovního správce.²⁰⁰

Soupisem majetku fary, respektive důchodů z pozemkového majetku, které náležely faře a jejichž uživatelem byl správce kurátního benefícia (farář), byly farské urbáře. Vznik tohoto typu urbářů byl podmíněn potřebou evidence stálých důchodů převážně peněžní povahy v období převahy peněžní feudální renty, a potřebou sepsat na věčnou paměť souhrn platů a příjmů benefícia, které měnilo často uživatele.²⁰¹ Důchody z obročí (benefícia) byly právně jedním z platů, které farář dostával za výkon služby. Zádušní majetek kostela se ve 14. století skládal z odkazů nejrůznější povahy. Mohl být peněžní, ze zádušních polí nebo z různých kultovních předmětů.²⁰² Předpoklady pro oddělené užívání kostelního a farního jmění se vytvořily souběžně s prosazováním patronátního práva na místě dřívějšího vlastnického vztahu zakladatele k „jeho“ kostelu. Budoucí záduší a obročí se nejspíš vyvinula z původně nerozlišeného obvěnění kostela (*dos*).²⁰³

České fary ve 14. a počátkem 15. století byly vybaveny převážně pozemkovým majetkem, jehož vlastnictví činilo ze správců kurátních beneficií pozemkovou vrchnost. Vedle farního zboží se objevoval už ve 13. století také zvláštní majetek kostela (ve

¹⁹⁸ TAMTÉŽ, s. 138.

¹⁹⁹ Blanka ZILYNSKÁ, *Záduší*, in: *Facta probant homines*. Sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové, s. 535.

²⁰⁰ TAMTÉŽ, s. 536.

²⁰¹ Farských urbářů se dochovalo poměrně málo a dochovány jsou většinou na přídeští knih nebo přímo v kterémkoli rukopisu, který byl na faře uložen. Pokud existovala erekční či fundační listina, která obsahovala potřebné informace, byl vznik urbáře zbytečný. Rostislav NOVÝ, *K sociálnímu postavení farského kléru*, s. 153.

²⁰² TAMTÉŽ, s. 138.

²⁰³ Blanka ZILYNSKÁ, *Záduší*, s. 537.

formě nadání na opravy a vnitřní i vnější údržbu kostela), jehož správa ležela plně v rukou laiků, a ti své funkce využívali k posílení svého postavení ve farnosti.²⁰⁴ Tento typ majetku se nazývá v našich podmínkách zádušní jmění²⁰⁵ a zahrnoval jak cyklické, tak i jednorázové příjmy kostela, určené na stavební práce, provoz a vnitřní vybavení.

Správa kostelního jmění byla jedním z celé škály typů administrativní praxe. Její jádro spočívalo v evidenci příjmů a výdajů a zároveň ve správě pečlivě inventarizovaného hmotného majetku. Správci tohoto majetku jsou v pozdně středověkých česky psaných pramenech označováni jako kostelníci.²⁰⁶ Kostelníci bývali jmenováni z řad laiků a ve městech a městečkách skládali počty městské radě. V případě venkovských kostelů není přesně známo, komu počty skládali, pravděpodobně patronovi příslušného kostela. Úřad kostelníka byl již ve 14. století zcela běžný dokonce i v městečkách a u venkovských kostelů.²⁰⁷ První zcela zřetelnou, třebaže ojedinelou zprávu o existenci této instituce uvádějí synodní statuta olomouckého biskupa Jana z roku 1349, kde jsou určeny také úkoly kostelníků, především výběr peněžních darů v kostele. V Čechách o něčem takovém v tak určité formě před polovinou 14. století není nic známo. V druhé polovině 14. století a na počátku 15. století je však už existence kostelníků doložená v naprosto shodném významu. Jejich činnost v tomto smyslu můžeme už pozorovat v zápisech vizitačních protokolů pražského arcijáhna Pavla z Janovic z roku 1379.²⁰⁸ Pocházeli nejspíš z řad bohatších měšťanů, neboť jejich majetek sloužil jako záruka za majetek kostelní, přebíraný jimi do správy.²⁰⁹ V případě momentálního nedostatku finančních prostředků mohli vypomoci z vlastních zdrojů a často náleželi k předním donátorům „svého“ kostela.²¹⁰ Jejich funkční období bylo zhruba roční a poté mohlo, ale nemuselo dojít k personální obměně. Produktem jejich činnosti bylo skládání kostelnických účtů, které představují jedinečný pramen z hlediska běžného dění v kostele, dění tak běžného, že nebyl důvod ho cíleně zachycovat. Zachycují např. průběžný nákup mešního vína, vosku, utírání prachu a vytírání podlahy, čištění svícňů a křtitelnic, drobné opravy

²⁰⁴ Rostislav NOVÝ, *K sociálnímu postavení farského kléru*, s. 157.

²⁰⁵ V pramenech *fabrica eccelsiae*.

²⁰⁶ Mezi jiná označení patří např. *vitrici* či *magistri cechae*.

²⁰⁷ Roman LAVIČKA – Robert ŠIMŮNEK, *Městský farní kostel ve středověkých Čechách*, s. 38.

²⁰⁸ Rostislav NOVÝ, *K sociálnímu postavení farského kléru*, s. 155-156.

²⁰⁹ Roman LAVIČKA – Robert ŠIMŮNEK, *Městský farní kostel ve středověkých Čechách*, s. 38-39.

²¹⁰ TAMTÉŽ, s. 41.

bohoslužebného náčiní a liturgických oděvů či nezbytnou stavební údržbu kostela. Jedná se o věci v jiných pramenech téměř nepostizitelné.²¹¹

Při všech kapitulních kostelech, ale stejně tak i u farních a v menší míře i nezávisle na nich byla zřizována i oltářní benefícia s hlavním účelem konání zádušních a aniversarijních bohoslužeb. Jejich množství stoupalo od konce 13. století a ve farní rovině vrcholilo v letech 1405 až 1407. Základ pro rovnoměrné rozdělení oltářních beneficií tvořily kostely farní, zpočátku ve větších městech.²¹² Donace k existujícím beneficiím jsou často spojeny nejen s povinnostmi mši, aniversárií a podobně, ale i se závazkem vydržovat zvláštního klerika, který by mši, aniversárium a případně další povinnosti vykonával a byl beneficiátovi podřízen a jím placen. Ve druhé polovině 14. století byli tito závislí klerici aktivní u většiny městských kostelů často i ve větším počtu a působili také minimálně u více než poloviny farních kostelů venkovských.²¹³

²¹¹ TAMTÉŽ, s. 38-39.

²¹² Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Svět české středověké církve*, Praha 2010, s. 61.

²¹³ TAMTÉŽ, s. 62-63.

5. ČESKÉ BUDĚJOVICE A OKOLÍ

5. 1. Pozdně středověká organizace církevní správy v jižních Čechách

Dnes jsou České Budějovice sídlem biskupství, které bylo na podnět císaře Josefa II. založeno papežem Piem VI. dne 20. září 1785,²¹⁴ a diecéze se dělí na deset vikariátů.²¹⁵ Dříve tomu však takto nebylo. Organizační struktura církevní správy i farní síť prodělala v průběhu staletí mnoho změn. Tato práce je zaměřena na vývoj fundační agendy na Českobudějovicku ve 14. a 15. století, a proto bylo nutné vytýčit seznam zkoumaných farností, které existovaly v té době.

Podle knihy Johanna Trajera o českobudějovické diecézi z roku 1862 si můžeme přiblížit strukturu farností na Českobudějovicku té doby.²¹⁶ Do budějovického vikariátu tehdy patřily tyto farnosti: Boršov, Čakov, České Budějovice, Dobrá Voda, Doudleby, Dubné, Hluboká, Hosín, Kamenný Újezd, Libnič, Pištín, Rudolfov, Strýčice, Střížov a Ševětín. Ovšem už při prvním přezkoumání dějin těchto obcí bylo jasné, že ne všechny obce budou našim záměrům vyhovovat. První zmínka o obci Rudolfov totiž pochází z roku 1570 a Dobrá Voda se dokonce objevuje v pramenech až roku 1720. Zbylé obce sahají původem svého osídlení hluboko do středověku a ve všech mimo Libnič se nacházel farní kostel. Libnič se v písemných pramenech sice objevuje už roku 1394, ale první zmínka o místním kostele je až z let 1714-1715. Nejbližší okolí města s farními kostely tedy v pozdním středověku tvořilo jedenáct farností, a sice Boršov, Čakov, České Budějovice, Doudleby, Dubné, Hosín, Kamenný Újezd, Pištín, Strýčice, Střížov a Ševětín.

Všechna tato místa také nalezneme v rejstříku papežského desátku, v písemném pramenu z druhé poloviny 14. století, ze kterého snadno zjistíme, jak zámožná a tedy lépe či hůře dotovaná byla každá z těchto farností.²¹⁷ Nejvýnosnější bylo samozřejmě samotné královské město České Budějovice, které k papežské kurii odvádělo

²¹⁴ Jaroslav KADLEC, *Českobudějovická diecéze. Znaky a portréty českobudějovických biskupů doplnil Pavel R. Pokorný*, České Budějovice 1995, s. 23.

²¹⁵ České Budějovice – město, České Budějovice – venkov, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Pelhřimov, Písek, Prachovice, Strakonice, Sušice – Nepomuk a Tábor; Jaroslav KADLEC, *Českobudějovická diecéze. Znaky a portréty českobudějovických biskupů doplnil Pavel R. Pokorný*, České Budějovice 1995.

²¹⁶ Johann TRAJER, *Historisch-statistische Beschreibung der Diocese Budweis*, Budweis 1862.

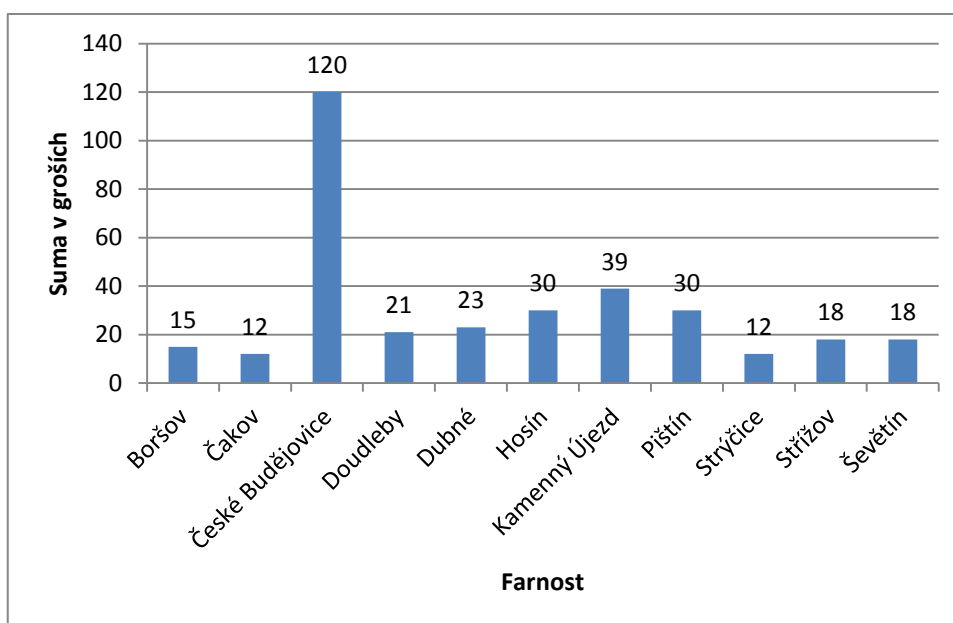
²¹⁷ Václav Vladivoj TOMEK (ed.), *Registra decimarum papalum*, Praha 1873. (dále jen RDP)

každoročně dvě kopy grošů. Druhou nejvýnosnější farností byl Kamenný Újezd, kterému byla vypočtena částka 39 grošů. Poté následovaly farnosti Hosín a Pištín, které odváděly shodně po 30 groších (čili půl kopy). Z Dubného bylo vypláceno 23 grošů, z Doudleb 21 grošů, ze Střížova a Ševětína shodně 18 grošů, z Boršova 15 grošů a k nejchudším farnostem patřily Čakov a Strýčice, které odváděly po 12 groších.

Tabulka č. 1 Velikost dotace podle RDP

Farnost	Suma v groších
Boršov	15
Čakov	12
České Budějovice	120
Doudleby	21
Dubné	23
Hosín	30
Kamenný Újezd	39
Pištín	30
Strýčice	12
Střížov	18
Ševětín	18

Graf č. 1. Velikost dotace podle RDP

Rejstřík papežského desátku nám také ukazuje, jaká byla farní struktura na jihu Čech ve sledované době, kdy zkoumané farnosti ještě nebyly součástí novověkého českobudějovického vikariátu, ale patřily k různým církevně–správním celkům.²¹⁸ Na území jižních Čech se ve středověku rozprostíralo bechyňské arcijáhenství.²¹⁹ Skládalo se ze sedmi děkanátů: bechyňského, vltavského, volyňského, božeňského, chýnovského, doudlebského a prácheňského.

Bechyňský děkanát,²²⁰ který zaujímal největší část bechyňského arcijáhenského obvodu v centru jižních Čech, se skládal z těchto farností: Albrechtice, Bechyně, Bernartice, Bílá Hůrka, Bošilec, Bylov, Čakov, Červená, České Budějovice, Dobrohošť, Dolní Bukovsko, Dražice, Dubné, Heřmaň, Hlavatce, Hodušín, Horní Bukovsko, Hosín, Chelčice, Chrášťany, Kostelec, Krč, Křtěnov, Ledenice, Lišov, Modrá Hůrka, Malšice, Mydlovary, Myšenec, Nákří, Němčice, Oslov, Pištín, Purkarec, Putim, Rataje, Sepekov, Strýčice, Sudoměřice (u Bechyně), Ševětín, Vodňany, Záhoří a Žimutice.

Vltavský děkanát,²²¹ který se táhnul podlé toku Vltavy až na hranici se středními Čechami, se skládal z těchto farností: Arnoštovice, Bavorov, Doudlebsice, Hlasivo, Hodětice, Hoštice, Chlum, Chotoviny, Janov, Jesenice, Jistebnice, Klučenice, Kosova Hora, Kostelec, Kovářov, Krásná Hůrka, Křečovice, Lašovice, Lazice, Malá Chyška, Miličín, Mladá Vožice, Načeradec, Nechvalice, Obytce, Oldřichov, Oldřichovec, Otice, Petrovice, Plánice, Počepice, Předbořice, Sedlec–Prčice, Sedlčany, Smilovy Hory, Střeziměř, Šebířov, Vojkov, Zlaté Hory (dříve Kamberk) a Žebrák.

Volyňský děkanát,²²² situovaný na samém jihu Čech v podhůří Šumavy, se skládal z těchto farností: Bavorov, Bílsko, Bohumilice, Čejetice, Čestice, Čkyně, Dobř, Jinín, Kraselov, Laz, Laziště, Lštění, Malenice, Paračov, Prachatice, Předslavice, Strunkovice, Střelské Hoštice, Štěkeň, Vlachovo Březí, Vácov, Vimperk, Volyň, Záblatí a Zdíkov.

²¹⁸ Vikariáty byly nově zřízeny za arcibiskupa Harracha. František KRÁSL, Arnošt hrabě Harrach, kardinál svatě církve římské a kníže arcibiskup pražský. Historicko-kritické vypsání náboženských poměrů v Čechách od roku 1623 až 1667, Praha 1886, s. 427-428 (vikariát prácheňský), 431-432 (vikariát bechyňský), 434 (vikariát vltavský).

²¹⁹ V pramenech *Archidiaconatus Bechinensis*.

²²⁰ V pramenech *Decanatus Bechinensis*.

²²¹ V pramenech *Decanatus Wlytauensis*.

²²² V pramenech *Decanatus Wolynensis*.

Božeňský děkanát,²²³ který zaujímal polohu směrem k Českému středohoří, se skládal z těchto farností: Bezděkov, Bělčice, Blatná, Borotice, Bubovice, Budislavice, Černívsko, Hvozďany, Chanovice, Chotouň, Chraštice, Kadov, Kamýk (nad Vltavou), Kasejovice, Kocelovice, Lnáře, Mirotice, Mirovice, Paštiky, Pečice, Pohoří, Příbram, Radobyte, Radomyšl, Rakovice, Rožmitál (pod Třemšínem), Sedlec, Slivice, Staré Sedlo, Strážišť, Těchníč, Tochovice, Třebsko, Újezdec, Višňová, Zbity a Žasanice.

Chýnovský děkanát,²²⁴ který byl velmi rozlehlý a ležel v oblasti od pomezí jižních a středních Čech s Českomoravskou vrchovinou až k hranici Jindřichohradecka s Rakouskem a jihem Moravy, se skládal z těchto farností: Blažejov, Budislav, Cetoraz, Čachoměř, Častrov, Černovice, Číměř, Deštná, Dobešov (dnes Černovice), Drahov, Dráčov, Hartvíkov, Horní Pěna, Hroby, Choustník, Chýnov, Jarošov nad Nežárkou, Jindřichův Hradec, Kamenice nad Lipou, Kardašova Řečice, Kostelní Radouň, Klokoty, Křeč, Lomnice nad Lužnicí, Lutová, Mladošovice, Mnich, Nedvědice, Novosedly nad Nežárkou, Obrataň, Pacov, Planá nad Lužnicí, Počátky, Pohnání, Pošná, Radenín, Ratibořice, Sezimovo Ústí, Skalice, Slověnice, Soběslav, Stranná, Stráž nad Nežárkou, Suchdol nad Lužnicí, Štěpánovice, Veselí nad Lužnicí, Těchobuz, Těmice, Třeboň, Tučapy, Velká Chyška, Veselá (dříve Prašivá), Věžná, Zhoř a Žirovnice.

Doudlebský děkanát,²²⁵ situovaný na jih od Českých Budějovic až k Novohradským horám, se skládal z těchto farností: Benešov nad Černou, Blansko, Boletice, Borovany, Boršov, Brloh, Cetviny, Český Krumlov, Černice, Dolní Dvořiště, Dolní Vltavice (dříve Heršov), Doudleby, Frymburk, Horní Dvořiště, Horní Planá, Hořice na Šumavě, Chvalšiny, Kájov, Kamenný Újezd, Kaplice, Křemže (dříve Chlum), Ktiš, Malonty, Malšín (dříve Myšlany), Nové Hradý, Přídolí, Rožmberk nad Vltavou, Rožmitál na Šumavě, Rychnov nad Malší, Rychnov u Nových Hradů, Soběnov, Stropnice, Střížov, Svěráz, Světlík, Trhové Sviny, Velešín, Vyšší Brod, Zátoň (dříve Ebnava) a Žumberk.

Prácheňský děkanát,²²⁶ který se rozkládal na jihovýchod a východ od Českých Budějovic na dnešním Písecku a na východ od něj až k Šumavě, se skládal z těchto

²²³ V pramenech *Decanatus Boznensis*.

²²⁴ V pramenech *Decanatus Chinouiensis*.

²²⁵ V pramenech *Decanatus Dudlebensis*.

²²⁶ V pramenech *Decanatus Prachinensis*.

farností: Albrechtice u Sušice, Budětice, Bukovník, Dlouhá Ves, Hoštice, Horažďovice, Hradešice, Kašperské Hory, Katovice, Kolínek, Kvašňovice, Malý Bor, Mlázovy, Nezamyslice, Nové Město, Petrovice, Prácheň, Řepice, Strašín, Svojšice, Sušice, Velhartice, Velký Bor, Volenice, Záboří, Zavlekov, Zborovice, Zbynice, Zdoun (dříve Vzduň) a Žihobce.

Z tohoto rozdělení vidíme, že sledované farnosti z Českobudějovicka se nacházely ve dvou děkanátech, a to v bechyňském a doudlebském. K bechyňskému děkanátu náležely farnosti Čakov, České Budějovice, Dubné, Hosín, Pištín, Strýčice a Ševětín.²²⁷ V doudlebském děkanátu se nalézaly Boršov, Doudleby, Kamenný Újezd a Střížov.²²⁸

5. 2. Venkovské farnosti a farní kostely na Českobudějovicku

Očekávalo by se, že následující kapitola bude zaměřena na vývoj církevní správy a fundační agendy v městě Českých Budějovicích. Vzhledem ke komplikovanosti vývoje místní správy však bude městu pro přehlednost věnována samostatná kapitola. Povšimněme si tedy na následujících stránkách alespoň ve stručném přehledu dějin jednotlivých venkovských farností, které jsou zde rozděleny podle děkanátů, do kterých náležely, jak bylo shora uvedeno, a seřazeny v abecedním pořadí.

5. 2. 1. Bechyňský děkanát

Čakov

Roku 1262 se poprvé objevuje v písemných pramenech ves Čakov, která je vzdálená 12 km západně od Českých Budějovic.²²⁹ V této době se také uvádí v místě Velkého a Malého Čakova tři osady, z nichž dvě se spojily a vytvořily Velký Čakov. Zbylá osada se pak nazývala Malý Čakov, který je uváděn roku 1407 jako „*Czakowez*“. Zahrnoval také osadu Vráž, jejíž obyvatelé však vymřeli na mor a ves zanikla.²³⁰

²²⁷ V RDP psáno *Budwoyss, Pisczin, Šebetyn, Stryczicz, Czakow a Dubna*.

²²⁸ V RDP psáno *Dudleb, Vgezdz, Borssow a Strziezow*.

²²⁹ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny I (A-H)*, Praha 1947.

²³⁰ August SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický království českého*, Praha 1908, s. 102.

Čakov náležel ke krumlovskému panství, ale Čakovec patřil vladykům erbu Harachovského. Po vystoupení Jana z Rožmberka ze služeb krále Jiřího z Poděbrad se zmocnil Netolic a také Čakova vladyka Jindřich Roubík z Hlavatec.²³¹ Výraznou dominantou obce je právě místní farní kostel svatého Linharta, který vznikl v době okolo roku 1300.²³²

K papežské kurii bylo z Čakova odváděno 12 grošů, a farnost tak patřila mezi nejchudší v okolí.²³³ Informací o čakovských farářích se dochovalo poskrovnu. Neznámo kdy se místním farářem stal Petr, kterého po jeho smrti roku 1388 nahradil Oldřich, který do farnosti přišel pravděpodobně z Dobré Vody.²³⁴ Po smrti Oldřicha v roce 1414 získal zdejší obroči Jan řečený Hanuš z Prahy.²³⁵ Hanuš zemřel nedlouho poté, roku 1415, a jeho nástupcem se stal Petr, někdejší kaplan v Českém Krumlově.²³⁶

Z roku 1407 pochází záznam uvedený v aktech korektorů kléru o krádeži graduálu z Čakova. Zlodějem byl jistý klerik Jan řečený Kaleš, syn Budíka z Votice. Jan se dopouštěl pokoutné činnosti již dříve a v dubnu roku 1407 byl odsouzen na rok do žaláře. Již v květnu téhož roku mu ale byla udělena zvláštní milost. Po propuštění se měl vydat na pout' do Říma, kde měl získat rozhřešení. Jan tak však neučinil a dopustil se mnoha dalších krádeží. V jižních Čechách byl jeho nekalou činností postižen právě Čakov či nedaleký Jankov, kde odcizil cendelín a dvě malé truhlice. Se svými kumpány měl však na svědomí ještě spoustu jiných deliktů. V roce 1408 byl chycen a odsouzen na dva roky do žaláře. Záhy byl ovšem znovu propuštěn a pokračoval ve své „činnosti“. Poté, co byl znovu polapen, byl vypovězen z diecéze a následně popraven.²³⁷

Po roce 1620 místní fara zanikla a do Čakova docházeli buď faráři z Křemže nebo z Dubného. Roku 1650 byl kostel připojen jako filiální k Lhenicím.²³⁸

²³¹ <http://www.cakov.cz/obec/historie-obce/> (13.6.2013).

²³² Petr DAVID – Vladimír SOUKUP, *Velká turistická encyklopedie. Jihočeský kraj*, Banská Bystrica 2008, s. 38.

²³³ Václav Vladivoj TOMEK (ed.), *Registra decimarum papalium*, Praha 1873, s.60.

²³⁴ LC III-IV, s. 122.

²³⁵ LC VII, s. 123.

²³⁶ LC VII, s. 141.

²³⁷ Antonín PODLAHA (ed.), *Akta korektorů duchovenstva diecése pražské z let 1407-1410*, Praha 1921, s. 22-23.

²³⁸ August SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický*, s. 102.

Dubné

Obec Dubné se nachází 8 km západně od Českých Budějovic a pojmenována byla asi podle lesa. První písemná zmínka pochází z roku 1236. Jedná se o zápis v deskách zemských, kdy se po ní psal Sudslav z Dubného.²³⁹

Podle obce dostal svůj přídomek také Vyšemír z Dubného roku 1354. Tehdy byl ve vsi farní kostel a dva vladycké statky s dvěma dvory a tvrzemi. K roku 1390 držel jeden statek Beneš a druhý Nedamír. Nedamír držel svůj statek do roku 1424, zatímco Benešův statek roku 1414 získali vladykové Jan Hazmuka z Proseče a Markvart Zboh z Pobípes. Později se stali držiteli jedné z tvrzí Dubenští z Chlumu. Jednalo se o Přibíka (1451-1495), Beneše (1505-1549) a Jana (zemřel 1554). Po jejich vymření bylo dědictví rozděleno mezi šest dědiček a to způsobilo roztržení državy na nepatrné části. Druhou tvrz vlastnil v letech 1463 až 1468 Oldřich Roubík z Hlavatec.²⁴⁰

Uprostřed návsi se nachází dominanta obce, farní kostel Nanebevzetí Panny Marie. Připomínaný je už ve 14. století. Z této doby pochází presbytář, portál na severní straně lodi je z let 1340 až 1350. Roku 1525 byla stavba upravena jako dvoulodní se síťovou klenbou nesenou třemi pilíři. Roku 1575 byla přistavěna věž a v 18. století proběhly další stavební úpravy. V této době byl při kostele také zřízen hřbitov. Hřbitovní zeď se dochovala a dnes je chráněna jako kulturní památka.²⁴¹

V registrech papežského desátku byla pro Dubné vypočítána částka 23 groše.²⁴² Informací o místních farářích se bohužel moc nezachovalo. V konfirmačních knihách pražské arcidiecéze je uveden jediný zápis ohledně této fary. Pochází z roku 1390 a týká se nástupu faráře Fraňka, který na místním obročí nahradil zemřelého Křišťana.²⁴³ Další zmínky o Dubném se vztahují ke jmenování oltářníků ve farním kostele svatého Mikuláše v Českých Budějovicích, protože tyto beneficiáti byli na obročích potvrzováni právě místním farářem.

²³⁹ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny I (A-H)*, Praha 1947.

²⁴⁰ August SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický království českého*, Praha 1908, s. 178.

²⁴¹ <http://www.dubne.cz/obec-dubne/historie-soucasnost/> (18.6.2013)

²⁴² Václav Vladivoj TOMEK (ed.), *Registra decimarum papalium*, Praha 1873, s. 60.

²⁴³ LC V, s. 6.

Hosín

K roku 1330 se v písemných pramenech poprvé připomíná obec Hosín, která leží 3 km jihovýchodně od Hluboké nad Vltavou. Její původní název zněl Hošín a pochází z vlastního jména Hoša.²⁴⁴

Místo bylo osídleno již v době bronzové a později se na něm nacházelo opevněné slovanské sídliště s kostelíkem.²⁴⁵ Románský kostelík svatého Petra a Pavla má velmi starý původ datovaný od druhé poloviny 11. století do konce století dvanáctého, a patří tak mezi nejstarší sakrální památky na Českobudějovicku. Kostelík se postupně přestal z prostorových důvodů vybavovat a stal se sakristií nově vystavěného raně gotického kostela. Sakristie byla navíc kolem roku 1340 vyzdobena nástěnnými malbami, k jejichž odkrytí došlo roku 1901.²⁴⁶ V roce 1898 byl raně gotický kostel zbořen a do roku 1902 byl nahrazen novým cihlovým kostelem v novorománském stylu. Z původního svatostánku zůstala zachována pouze starobylá sakristie s gotickými nástěnnými malbami.²⁴⁷

První písemná zmínka o Hosíně z roku 1330 se nachází v listině potvrzující pravost relikvií (tzv. autentika) a obsahuje i jméno bývalého hosínského faráře Oldřicha. Další zmínky z druhé poloviny 14. století jsou dochovány v konfirmačních knihách pražské arcidiecéze a v registrech papežského desátku.²⁴⁸ K papežské kurii bylo z hosínské farnosti odváděno 30 grošů, což v porovnání s okolními farnostmi patřilo k vyšším obnosům.²⁴⁹ Hosín náležel k hlubockému panství a do hosínské farnosti patřil i nedaleký královský hrad Hluboká s podhradím, který se poprvé připomíná roku 1253. Patrony kostela, kteří měli podací právo k faře a zároveň povinnost dohlížet na dobrý stav kostela, byli vždy držitelé hlubockého panství.

²⁴⁴ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny I (A-H)*, Praha 1947.

²⁴⁵ Petr DAVID – Vladimír SOUKUP, *Velká turistická encyklopedie. Jihočeský kraj*, Banská Bystrica 2008, s. 100.

²⁴⁶ Zdeňka PROKOPOVÁ, *Hosín. Historie a umělecké památky*, České Budějovice 1997.

²⁴⁷ Petr DAVID – Vladimír SOUKUP, *Velká turistická encyklopedie*, s. 100-101.

²⁴⁸ Zdeňka PROKOPOVÁ, *Hosín*.

²⁴⁹ Václav Vladivoj TOMEK (ed.), *Registra decimarum papalum*, Praha 1873, s. 60.

Podle konfirmační knih pražské diecéze se na hosínské faře v průběhu zhruba padesáti let (1367-1417) vystřídalo celkem šest farářů. V roce 1367 byl místním farářem po smrti Oldřicha ustanoven Bohuněk.²⁵⁰ Zda na faře zemřel či odešel jinam, se zjistit nepodařilo. Po něm bylo beneficium obsazeno knězem, který je v pramenech uváděn jako Plach nebo Placht.²⁵¹ Ten roku 1394 na úřad rezignoval. Nahradil ho Raynhard někdejší farář v Zeštovicích (*Zestowicz*).²⁵²

O duchovní správě v Hosíně v průběhu 15. století se dochovalo poměrně málo informací. Jak dlouho Raynhard při faře působil a kdy přesně byl vystřídán farářem Prokopem, nevíme. Jisté je, že roku 1417 byl po směně s knězem Ludvíkem pověřen správou místní farnosti kněz Jan z Moravičan z olomoucké diecéze. Zajímavostí je, že Ludvík byl pouze správcem farnosti. Oficiálním farářem byl podle konfirmačních knih Prokop z Horšovského Týna. Další zmínka o hosínském duchovním pak pochází až z roku 1569 a týká se faráře Jana Koláře.²⁵³

Pištín

Pištín se v písemných pramenech poprvé objevuje již roku 1261 v listině zlatokorunského kláštera, ve které je uváděn farář Václav z Pištína. Ves se nachází 7 km západně od Hluboké nad Vltavou a její název nabýval v minulosti mnoha forem. Je možné, že pochází ze dvou osobních jmen, Piesta či Pista, anebo také od slova písek (píscina). Další z možností je souvislost se jménem Piesčín z Písta, kdy slovo píst dříve znamenalo náboj od kola.²⁵⁴ Např. v listině potvrzené Janem Lucemburským z roku 1334, kterou potvrdil výměnu vsi Pištína za ves Černice u Krumlova, se obec píše jako „*Pisztzyn*“.²⁵⁵

Území okolo Pištína patřilo ve středověku českému králi a jeho správním centrem byl hrad Hluboká na levém břehu Vltavy. Na Hluboké sídlila pištínská

²⁵⁰ LC I-2, s. 83.

²⁵¹ Podoba jména Blahut.

²⁵² LC V, s. 202.

²⁵³ Zdeňka PROKOPOVÁ, *Hosín*.

²⁵⁴ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny III* (M-Ř), Praha 1951.

²⁵⁵ Alois SASSMANN, *Pištín (1261-2011) a Pašice (1262-2012). 750 let historie blatských vsí*, Pištín 2012, s. 13.

vrchnost, včetně úředníků, kteří se starali o hospodářský chod panství. Síť farností v okolí Pištína vznikla pravděpodobně v době kolonizace a farářům byly pro hmotné zabezpečení dávány příjmy od určených poddaných. Těm se poté říkalo zádušníci a jejich stavením např. zádušní chalupy. V Pištíně patřilo faráři pět poddaných a v nedalekém Zahájí dokonce původně celá ves. Za českého krále Jana Lucemburského byla ves zastavena s některými dalšími vesnicemi za 800 kop grošů, ale již roku 1334 ji král přidružil zpět k hlubockému panství. Znovu byla obec zastavena na počátku husitské revoluce Mikuláši Popelovi z Lobkovic a roku 1450 byl dalším zástavním držitelem katolík Jan Popel z Lobkovic. Roku 1453 bylo hlubocké panství přičleno Johance z Rožmitálu, manželce Jiřího z Poděbrad.²⁵⁶

Uprostřed návsi stojí původně románský kostel svatého Vavřince, který byl v první polovině 14. století goticky přestavěn a po požáru v roce 1753 barokně upraven. Jako farní byl zmiňován již roku 1261 a z původní gotické stavby se dochoval presbytář zaklenutý křížovou klenbou. Kolem roku 1392 byla při kostele zřízena kaple.²⁵⁷ V tomto roce také propukl spor mezi pištínským farářem Pokošem²⁵⁸ a kaplanem, který se týkal právě placení duchovního u nově zřízené kaple.²⁵⁹ Ze jmen pištínských farářů je jako první zmíněn farář Václav roku 1261. Z roku 1350 pochází zmínka o faráři Ondřejovi²⁶⁰ a z roku 1357 o Petrovi.²⁶¹ V únoru roku 1358 se místním farářem stal Konrád, původně plebán v Hořici, namísto faráře Ondřeje.²⁶² V roce 1396 na jeho místo nastoupil již zmiňovaný Pokoš řečený Polák ze Sulislavi,²⁶³ a toho mezi léty 1396 až 1411 nahradil Zachariáš.²⁶⁴ Z let 1411 až 1415 máme zprávy o Petrovi z Budějovic,²⁶⁵ z roku 1415 o Blažejovi a z roku 1467 o Wolfgangovi. Roku 1398 navíc jistý Václav Střídník, kaplan v Praze, odkázal pištínskému faráři Zachariášovi a faráři v Ševětíně

²⁵⁶ TAMTÉŽ, s. 20-22.

²⁵⁷ Petr DAVID – Vladimír SOUKUP, *Velká turistická encyklopedie. Jihočeský kraj*, Banská Bystrica 2008, s. 224.

²⁵⁸ V pramenech *Prkossio*.

²⁵⁹ Alois SASSMANN, *Pištín (1261-2011) a Pašice (1262-2012)*, s. 47.

²⁶⁰ TAMTÉŽ, s. 164-168.

²⁶¹ LC I-1, s. 144.

²⁶² LC I-1, s. 37.

²⁶³ LC I-2, s. 97.

²⁶⁴ LC V, s. 272.

²⁶⁵ LC VII, s.39-40.

polovinu své knihovny, zvláště kázání.²⁶⁶ Roku 1410 byl tentýž farář Zachariáš načten z hříšného poměru se svou hospodyní Markétou. Ta ovšem při výslechu popřela, že by s ním měla nedovolené styky.²⁶⁷

Mezi léty 1413 a 1417, tedy před vypuknutím husitské reformace, vtrhl do místního kostela klatbou stížený Buzek z Machovic s ozbrojenou rotou a rozžatými pochodněmi a nutil shromážděné duchovní, aby jemu a jeho druhům sloužili bohoslužby.²⁶⁸ Roku 1428 si purkrabí na Hluboké stěžoval Oldřichovi z Rožmberka, že rožmberský purkrabí vybírá na Helfenburku desátky z Pašic a Plástovic, které dříve platil pištínskému faráři. Také si stěžuje, že Hrzek a Rynart z Plástovic vzali z pištínského kostela kalich za 12 kop grošů, misál v hodnotě 5 kop grošů, brokátový ornát a mnoho jiných kostelních potřeb.²⁶⁹

V rejstříku papežského desátku byla pro Pištín vypočtena suma 30 grošů, čímž se místí farnost řadí mezi bohatší z námi sledovaných farností.²⁷⁰

Strýčice

Přibližně 16 km západoseverozápadně od Českých Budějovic se nachází ves Strýčice. První zmínka o obci pochází z roku 1292 a týká se předávání osad mezi českým králem Václavem II., Onešem z Němčic a vyšebrodským klášteřem.²⁷¹

Dominantou obce je kostel svatého Petra a Pavla, který má románské jádro ze 13. století. V pozdní gotice byl zvýšen pravoúhlý presbytář a na severní straně lodi přistavěna předsíň. K jižní straně byla zároveň po celé délce připojena druhá nižší loď

²⁶⁶ LE VI, s. 160.

²⁶⁷ Antonín PODLAHA (ed.), *Akta korektorů duchovenstva diecése pražské z let 1407-1410*, Praha 1921, s. 17.

²⁶⁸ August SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický království českého*, Praha 1908, s. 695.

²⁶⁹ Alois SASSMANN, *Pištín (1261-2011) a Pašice (1262-2012)*, s. 47.

²⁷⁰ Václav Vladivoj TOMEK (ed.), *Registra decimarum papalum*, Praha 1873.

²⁷¹ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny IV (S- Ž)*, Praha 1957.

s pětiboce uzavřeným presbytářem. Vznikly tak dva sdružené kostely upravené jako dvoulodí. V baroku byla přistavěna před západní průčelí věž.²⁷²

V rejstříku papežského desátku je pro Strýčice uvedena suma 12 grošů a ty se tak společně s Čakovem řadí mezi nejchudší farnosti ve sledované oblasti.²⁷³ V konfirmačních knihách pražské arcidiecéze se dochovalo celkem deset zápisů týkajících se jmenování strýčických farářů. První záznam je z roku 1362 a spravuje nás o směně fary místním farářem Mikulášem s nově nastoupivším Kuncmanem, který dříve působil jako farář v Buděticích.²⁷⁴ Po něm, neznámo přesně kdy, se místním obročníkem stal Otík, který v červnu roku 1388 faru směnil s farářem Mikulášem z Boršova.²⁷⁵ Mikuláš ve Strýčích vydržel osm let a faru poté vyměnil s Jakubem plebánem z Vácova.²⁷⁶ Jakub se na zdejším obročí dlouho nepozdržel a již po dvou letech (1398) jej v důsledku směny opouští a novým farářem se stává Přibík někdejší farář ve Svojanově.²⁷⁷ V roce 1401 však i Přibík faru opouští a jeho nástupcem je Mikuláš, který předtím farářoval ve Zborově.²⁷⁸ Ten na místním beneficiu vydržel šest let až do své smrti roku 1407. Po něm se uvolněného obročí ujal Pavel, který do Strýčic přišel z vyšebrodského kláštera.²⁷⁹ Zda na faře zemřel, či ji také po několika letech opustil, není známo. Jisté je, že po něm faru získal Zikmund a ten ji roku 1424 vyměnil s farářem Jakubem z Přídolí.²⁸⁰ Tyto údaje zcela jasně potvrzují, co již bylo uvedeno výše, že strýčická farnost patřila z hlediska výše papežského desátku k nejchudším v nejbližším okolí Českých Budějovic. Faráři se zde velice často střídali ve snaze zajistit pro sebe lepší živobytí.

Strýčického farního kostela se týkají také čtyři zápisy v erekčních knihách pražské diecéze z let 1372, 1373, 1376 a 1399. Ve všech případech se jedná o dotaci pro vikáře neboli střídníka. Dále je zde uveden také dar k udržování věčného světla a

²⁷² Petr DAVID – Vladimír SOUKUP, *Velká turistická encyklopedie. Jihočeský kraj*, Banská Bystrica 2008, s. 281.

²⁷³ Václav Vladivoj TOMEK (ed.), *Registra decimarum papalum*, Praha 1873, s. 60.

²⁷⁴ LC I-1, s. 183.

²⁷⁵ LC III-IV, s. 200.

²⁷⁶ LC V, s. 275.

²⁷⁷ LC V, s. 310-311.

²⁷⁸ LC VI, s. 49.

²⁷⁹ LC VI, s. 227.

²⁸⁰ LC VIII-X, s. 87.

sloužení výročních bohoslužeb neboli aniversárií. V první listině žádal strýčický farář Kuncman, aby vrchnost platila ze sedmi kop darovaných místnímu kostelu pomocného vikáře.²⁸¹ Jeho prosba byla vyslyšena a již 20. července 1373 Mikuláš a Oneš bratři z Vlhav prohlásili, že se na radu kněze Kuncmana a jeho farníků rozhodli zřídit při kostele další kněžský úřad. Požadovali za to udržování věčného světla před oltářem a sloužení výročních bohoslužeb. O sobotách měla být sloužena mše k počtě panny Marie a v pondělí k počtě všech svatých. Dále měla být konána bohoslužba den po dedikaci kostela a také další čtyři mše za duše předků pánů z Vlhav, konkrétně za Abšika (*Abbsiko*), Čadka (*Czadko*) jejich bratry, Svatomíra z Němčic jejich strýce, a za Jana, syna Mikuláše z Vlhav. Po smrti bratrů Mikuláše a Onše se mělo na ně při mši pamatovat, stejně tak jako na jejich veškeré potomstvo.²⁸²

V listině z roku 1376 Mikuláš a jeho bratr Oneš udělili kostelu věčný plat ve výši 7 kop a 6 grošů držený na vsích Chrást'any, Tupesy a farnících v Němčicích. Zmíněných 7 kop grošů mělo být přiděleno vikáři a na sloužení výročních bohoslužeb a zbylých 6 grošů sloužilo k udržování věčného světla.²⁸³ Roku 1399 byl věčný plat z vesnic Chrást'any, Tupesy a Němčice přenesen na ves Temelín, kde ve finále činil osm a půl kopy grošů.²⁸⁴

Ševětín

Přibližně 10,5 km západně od Lomnice nad Lužnicí se nachází městys Ševětín.²⁸⁵ První písemný doklad o existenci obce je sporný. Roku 1228 potvrdil český král Přemysl Otakar I. latinskou listinou Anežce, abatyši kláštera u svatého Jiří na Pražském Hradě, kromě jiných vesnic také držbu Ševětínska na Prácheňsku. Tento údaj byl dlouho vztahován k místní obci, je však pravděpodobné, že se jednalo o dnes již zaniklou obec Ševětínsko u Horažďovic.²⁸⁶ První nesporná zmínka o Ševětínu se tak objevuje až roku 1356 v konfirmačních knihách pražské arcidiecéze. Další zmínky o farnosti se objevují v registrech papežského desátku.

²⁸¹ LE I, s. 92-93 (č. 192).

²⁸² LE I, s. 93 (č. 193).

²⁸³ LE II, s. 129-130 (č. 242).

²⁸⁴ LE V, s. 506-508 (č. 679).

²⁸⁵ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny IV (S- Ž)*, Praha 1957.

²⁸⁶ Zdeňka PROKOPOVÁ, *Ševětín. Historie a umělecké památky*, České Budějovice 1997.

Název obce zněl původně Šebětín a byl odvozen z vlastního jména Šebata či Šebestián.²⁸⁷ Lokalita byla osídlena už ve střední době hradištní v 9. století, což dokládá šedesát slovanských mohyl nacházejících se 2 km západně od obce.

Ševětín náležel k lomnickému panství. Jeho majitel rytíř Ješek z Kosovy Hory dosadil v roce 1360 na zdejší faru kněze Jiříka, který tak nahradil zemřelého faráře Mikuláše.²⁸⁸ Roku 1373 směnil Jiřík místní faru s knězem Václavem za obročí v Lomnici nad Lužnicí.²⁸⁹ Roku 1383 přešlo lomnické panství na krále Václava IV. a za husitské reformace bylo obsazeno husity. Spravoval je hejtman Jan Roháč z Dubé.

Kněz Václav místní faru spravoval až do své smrti roku 1394 a po něm nastoupil na místo faráře Smil z Kolence.²⁹⁰ Roku 1398 odkázal Václav z Pelhřimova, působící jako střídník v Praze, místnímu faráři polovinu své knihovny, druhou polovinu získal farář v Pištěně.²⁹¹ Nazpět se Lomnici podařilo získat až katolickému šlechtici Oldřichovi II. z Rožmberka roku 1435. Ten připojil zdejší statky ke svému třeboňskému panství a jeho součástí zůstal Ševětín až do zrušení vrchnostenské správy po roce 1848. Roku 1436 se namísto zemřelého faráře Smila ujal správy farnosti Petr z Třeboně.²⁹² Roku 1407 byl Ševětín dokonce vypálen a za vlády Jiřího z Poděbrad utrpěl značné škody od drancujících vojsk. Zdejší kněz se tehdy musel ukrýt v opevněné Třeboni.²⁹³

Hlavní ševětínskou památkou je raně gotický farní kostel svatého Mikuláše pocházející z konce 13. století, obnovený v letech 1568 a 1635. Stavba si uchovala gotické portály a křížovou klenbu v presbytáři. Na stěnách jsou cenné gotické malby z poloviny 14. století, které byly odkryty při rekonstrukci roku 1993.²⁹⁴

²⁸⁷ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách*.

²⁸⁸ LC I-1, s. 135.

²⁸⁹ LC II, s.88.

²⁹⁰ LC V, s. 203-204.

²⁹¹ LE VI, 159-161.

²⁹² LC VIII-IX, s.260.

²⁹³ Zdeňka PROKOPOVÁ, Ševětín.

²⁹⁴ Petr DAVID – Vladimír SOUKUP, *Velká turistická encyklopedie. Jihočeský kraj*, Banská Bystrica 2008, s. 290.

5. 2. 2. Doudlebský děkanát

Boršov

Obec Boršov nad Vltavou (do roku 1950 pouze Boršov) je vzdálená přibližně 6 km jihozápadně od Českých Budějovic. Její název je odvozen z vlastního jména Boreš.²⁹⁵ V písemných pramenech se připomíná již roku 1261, kdy Albert z Boršova daroval ves klášteru ve Vyšším Brodě. Klášter pak zůstal boršovskou vrchností až do roku 1848.²⁹⁶

Na příkrém ostrohu nad řekou Vltavou 1,3 km jihozápadně od Boršova stávalo kdysi slovanské hradiště kmene Doudlebů a od poloviny 13. století pak malý raně gotický hrad panů z Boršova, příbuzných pánů ze Strakonic. Hrad existoval nejspíš velmi krátce a zanikl z neznámých důvodů již kolem roku 1275. Na protějším pravém břehu Vltavy se dnes nachází místní část Poříčí, která původně bývala samostatnou vsí s tvrzí.²⁹⁷ Spojení s pravým břehem Vltavy zajišťoval přívoz. Ve středověku vznikl také mlýn, jehož existence je prameny doložena k roku 1379.²⁹⁸

Nejvýznamnější dominantou obce je farní kostel svatého Jakuba Většího, který je zmíněn již roku 1290, kdy se i se vsí stal majetkem vyšebrodského kláštera.²⁹⁹ Nynější stavba však pochází z konce 15. století. O přesném umístění původního, s největší pravděpodobností dřevěného kostela, nemáme zprávy. Jisté ale je, že i když byl ve vsi kostel, tak zpočátku neměla faru. Pražský biskup Tobiáš na žádost vyšebrodského kláštera přidělil boršovské osadníky listinou z 16. října 1290 k faře v Újezdě.³⁰⁰

Podle rejstříku papežského desátku byl farář povinen odvádět ke kurii 15 grošů ročně (tj. čtvrt kopy), takže farnost patřila mezi chudší benefícia na Českobudějovicku.³⁰¹ To se navenek projevovalo častým střídáním farářů, jejichž jména

²⁹⁵ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny I (A-H)*, Praha 1947.

²⁹⁶ *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 2008, s. 49.

²⁹⁷ Petr DAVID – Vladimír SOUKUP, *Velká turistická encyklopedie. Jihočeský kraj*, Banská Bystrica 2008, s. 26.

²⁹⁸ *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 49.

²⁹⁹ Petr DAVID – Vladimír SOUKUP, *Velká turistická encyklopedie*, s. 26.

³⁰⁰ Vojtěch MAREŠ, *O minulosti obce Boršova u Českých Budějovic*, Boršov 1938, s. 27.

³⁰¹ Václav Vladivoj TOMEK (ed.), *Registra decimarum papalium*, Praha 1873, s. 66.

se dovídáme z konfirmačních knih. Prvním uvedeným farářem je Jindřich, který faru roku 1361 směnil z Benešem a odešel do Myšlan.³⁰² To by mohlo nasvědčovat tomu, že samostatná fara byla v Boršově založena za vladaření bratrů Petra II., Jošta a Oldřicha z Rožmberka, z nichž Oldřich byl otcem zmíněného faráře Jindřicha.³⁰³ Po něm roku 1369 na zdejší obročí nastoupil Mikuláš,³⁰⁴ který zde vydržel do roku 1371, kdy faru směnil s Vyšemírem.³⁰⁵ Poté konfirmační knihy o dalších farářích chvíli mlčí, ale Vojtěch Mareš ve své knize uvádí, že od léta 1377 byl místním plebánem Mikuláš, který byl roku 1380 vystřídán svým jmenovcem.³⁰⁶ Další zápis v konfirmačních knihách se vztahuje k roku 1388, kdy farář Mikuláš směnil zdejší faru s Otíkem, který v předešlých letech působil na faře ve Strýčicích.³⁰⁷ Ten při místním kostele působil do roku 1392. Zda faru poté opustil či zemřel není známo. Po něm místní obročí převzal Zejdlín, který byl předtím beneficiátem v Záblatí.³⁰⁸ Po Zejdlínovi nastoupil na místní faru, neznámo přesně kdy, Přibík. Ten beneficium v prosinci roku 1402 směnil s Mikulášem, titulárním biskupem salubriánským a někdejší farářem v Brlohu.³⁰⁹ Již roku 1405 Mikuláše nahradil Ondřej, plebán z Chvalšín, který byl ve své funkci znovu potvrzen roku 1408.³¹⁰ V roce 1407 byl totiž udán arcibiskupské konzistoři za nemravný život. Důvodem byl přečin proti celibátu.³¹¹ Tentýž Ondřej také od roku 1391 působil jako kaplan v Kamenném Újezdě.³¹² Po jeho rezignaci roku 1416 jej nahradil Jakeš, někdejší rektor oltáře svatého Felixe a Adaukta.³¹³

³⁰²³⁰² LC I/1, s. 151.

³⁰³ Vojtěch MAREŠ, *O minulosti obce Boršova*, s. 27.

³⁰⁴ LC II, s. 7.

³⁰⁵ LC II, s. 48.

³⁰⁶ Vojtěch MAREŠ, *O minulosti obce Boršova*, s. 29.

³⁰⁷ LC III-IV, s. 200.

³⁰⁸ LC V, s. 112-113.

³⁰⁹ LC VI, s. 83.

³¹⁰ LC VI, s. 143; TAMTÉŽ, s. 255.

³¹¹ Tehdy se nejednalo o nic neobvyklého. K životu v konkubinátu a zplození potomků se tehdy doznalo mnoho kleriků. Antonín PODLAHA (ed.), *Akta korektorů duchovenstva diecése pražské z let 1407-1410*, Praha 1921, s. 7.

³¹² LC V, s. 61.

³¹³ LC VII, s. 214.

Doudleby

Doudleby, česká ves na ostrohu u řeky Malše, 8 km jihovýchodně od Českých Budějovic, se objevují již ve druhé polovině 10. století v Kosmově kronice.³¹⁴ Podle Kosmy byly Doudleby součástí rozsáhlé domény Slavníkovců. Zmínka se týká roku 981, kdy zemřel kníže Slavník, který prý „na jižní straně proti Rakušanům měl tyto pomezí hrady: Chýnov, Doudleby a Netolice až doprostřed Hvozdu.“ V místě vsi bylo už v této době pevné hradiště.³¹⁵ Další písemná zmínka o Doudlebech, která se bohužel nedochovala, pochází z roku 1088.³¹⁶ Roku 1175 se jako jeden ze svědků nadání českého knížete Soběslava II. pro plaský klášter objevuje doudlebský prefekt Kochan a listina z 1. července 1179, kterou císař Fridrich Barbarossa vymezil hranice mezi Čechami a Rakousy, mezi svědky z české strany uvádí jakéhosi Pillunga z Doudleb. Ten se objevuje i v listině z roku 1186 jako doudlebský kastelán.³¹⁷

V místech dnešního kostela a dalších objektů ležela akropole hradiště z 9. až 13. století, kmenového střediska jihočeských Doudlebů či Dúdlebů, později Slavníkovců a pražských knížat. Hradiště se nacházelo na významné obchodní cáhlovské (freistadtské) stezce. Doudleby byly od 10. století střediskem oblasti (kastelánie čili hradskeho obvodu) a sídlil tam tehdejší státní úředník (*castellanus, burgravius*). Tato role zůstala hradišti i poté, co území ovládli Čechové (Přemyslovci). Naposledy se o Doudlebech jako o správním středisku píše v roce 1268.

Po založení Českých Budějovic roku 1265 začaly Doudleby svůj význam rychle ztrácet a správa kraje se přesunula do nově založeného královského města. V té době patřily Doudleby a okolní panství Doudlebským z Doudleb, původně z Cipína. Za zakladatele rodu je považován Čeněk, který se psal do roku 1291 výhradně z Cipína, rytíř, sloužící Rožmberkům. S manželkou Čáslavou měl několik synů a rod se postupně rozvětvoval. Posledním nejvýznamnějším členem rodu byl Petr Doudlebský z Doudleb, služebník Rožmberků, a dokonce správce všech jejich statků.³¹⁸ Ten zemřel roku 1550,

³¹⁴ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny I (A-H)*, Praha 1947.

³¹⁵ Jan ŠIMÁNEK, *Doudleby. Historie, památky, tradice*, Doudleby 2008, s. 7.

³¹⁶ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách*.

³¹⁷ Jan ŠIMÁNEK, *Doudleby*, s. 8.

³¹⁸ Osobě Petra Doudlebského z Doudleb se ve svých studiích věnuje Tomáš Sterneček. Tomáš STERNEČEK, *K majetkovému zázemí a domácnosti rytíře Petra Doudlebského z Doudleb*, Husitský Tábor

a protože byl bezdětný, tak polovinu majetku odkázal svým dvěma strýcům a druhou polovinu Vilémovi a Petru Vokovi z Rožmberka.³¹⁹

Doudleby se už roku 1143 připomínají jako sídlo doudlebského děkanátu.³²⁰ Dochovala se nám jména těchto děkanů: Jakub plebán z Hořic (1307), plebán Ondřej z Velešina (1339-1340), Bohdan plebán ve Velešíně (1355-1375) a Hostislav z Bílska.³²¹ Dominantní památkou je původně raně gotický kostel svatého Vincence z první poloviny 14. století. Již v roce 1143 však existovala v Doudlebech dřevěná svatyně. Nejstarší gotické období se zachovalo v podobě presbytáře a sakristie s křížovými klenbami. Ve stěnách kněžiště je gotický sanktuář z konce 15. století a gotické sedile. Při pozdně gotické přestavbě roku 1494 vznikla loď s věží a jižním portálem. V roce 1903 byly v sakristii objeveny cenné gotické malby z doby po roce 1350. Na hlavním oltáři se nyní nachází kopie obrazu tzv. Doudlebské madony, jejíž originál z doby kolem roku 1440 je uložen v Národní galerii v Praze.³²² Panna Marie Doudlebská přitahovala do Doudleb četné poutníky a její obraz byl uctěn i papežskými odpustky.³²³

Kostel svatého Vincence byl pro jižní Čechy svého času velmi významný, a proto byl původně velice bohatě nadán. Vedle platů a desátků společných pro kostel i faru měl kostel v roce 1395 svůj les řečený Sedlec, který byl ale 31. října téhož roku prodán farářem Vyšemírem za 25 kop grošů, za které koupil pro kostel a faru roční plat tři kopy grošů českých. Avšak nepřízní následujících časů se příjmy postupně

14, 2004, s. 259-362; TÝŽ, *Korespondence královského města Českých Budějovic s rožmberským úředníkem Petrem Doudlebským z Doudleb (+1550)*. I. (II.) *Dopisy z let 1532-1545 (1546)*, Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech, 2004.

³¹⁹ Petr DAVID – Vladimír SOUKUP, *Velká turistická encyklopedie. Jihočeský kraj*, Banská Bystrica 2008, s. 76-77.

³²⁰ Doudlebský děkanát tehdy zahrnoval tyto fary: Benešov nad Černou, Blansko, Boletice, Borovany, Boršov, Brloh, Cetviny, Černice, Český Krumlov, Dolní Dvořiště, Doudleby, Frymburk, Heršov (nyní Dolní Vltavice), Horní Dvořiště, Horní Planá, Hořice na Šumavě, Chvalšiny, Chlum (nyní Křemže), Kájov, Kamenný Újezd, Kaplice, Ktiš, Malonty, Malšiny, Nové Hradky, Přídolí, Rožmberk nad Vltavou, Rožmitál na Šumavě, Rychnov nad Malší, Rychnov u Nových Hradů, Soběnov, Stropnice, Střížov, Svěraz, Světlík, Trhové Sviny, Velešín, Vyšší Brod, Zatoň a Žumberk.

³²¹ Václav PULEC, *Doudleby. Příspěvky k jejich dějinám*, České Budějovice 1926, s. 42.

³²² Petr DAVID – Vladimír SOUKUP, *Velká turistická encyklopedie*, s. 76-77.

³²³ Václav PULEC, *Doudleby*, s. 37.

ztenčovaly. Kostel prosperoval z výtěžku z prodeje svící, ze sbírek nedělních a o svátcích z tzv. pytlíčku. Tyto příjmy byly obzvláště příznivé v době poutě. Něco málo přinášel i příjem z nájmu kostelních polí a plat ze železných krav.³²⁴

Doudlebská fara se v pramenech poprvé připomíná ve spojení s děkanátem roku 1143. Prvním jmenovitě známým farářem byl Dominik (1316), jenž spolu s doudlebskými přáteli svědčil při nadání, které bylo téhož roku učiněno Mikulášem z Pasovar, když daroval plat v Hůrce vsi Střížovu.³²⁵ Koncem roku 1359 či začátkem roku následujícího zemřel v Doudlebech farář Mikuláš. Dne 24. ledna 1360 byl k faře jmenován Petr, syn Bohuslava z Českých Budějovic.³²⁶ Za něho faru obdaroval Konrád z Perného desátkem ze dvou popluží dvora v Perném a jedním poplužím v Doudlebech, a to ze žita, pšenice, ječmene, hrachu a ovsa. Farář si měl sám vše vybírat. Roku 1362 se Petr fary vzdal a na jeho místo byl patrony dne 28. února 1362 dosazen Dominik z Týna nad Vltavou. Po něm, neznámo přesně kdy, se stal roku 1383 farářem Litvín příbuzný pánů Doudlebských z Doudleb. Ten v Doudlebech působil až do 2. dubna 1383, kdy faru směnil s tehdejšími plebánem v Malontech, Mikulášem.³²⁷ Ani o něm se neví, kam a kdy přesně odešel. Jeho nástupcem byl nejspíš Vyšemír, za jehož působení byla fara obdarována většími platy. Snad už za jeho farářování prodal Přibík z Jedovar dne 1. července 1391 svůj plat v Jedovarech na poddaném člověku Matějovi, který tvořilo po 17 groších platu pololetně, o Vánocích po dvou kuřatech a čtyřech penězích nebo jednom groši za ta kuřata patronům. Byli jimi Čeněk, Svatomír a Domín, bratři, Beneš z Heršláku, Pešík z Borovnice za sedm kop z platu s podmínkou, že do tří let to může koupit zpět.

Roku 1394 prodal pak Beneš z Heršláku za 14 kop v hotovosti výše psaným patronům a Mikuláši z Řevnovic plat na Duchoni z Branšovic ve výši jedné kopy a pěti grošů. A nejspíše také on přijal dne 19. června 1395 od Pešíka z Borovnice plat 71 grošů a čtyř denárů v Hůrce na Pavlově gruntu, řečeném „rychtář“ půlletně 19 grošů platu a na Vánoce čtyři denáry, v Nedabyli na Bláhovi půlletně 15 grošů, v Straňanech na Mikuláši řečeném „Mikolt“, o svatém Václavu plat tři groše. Za to se zavázal sloužit ročně dvě výroční mše vždy v předvečer hodinky za zemřelé o třech lekcích a na zítří

³²⁴ TAMTÉŽ, s. 40-41.

³²⁵ TAMTÉŽ, s. 43.

³²⁶ LC I-1, s. 115.

³²⁷ LC III-IV, s. 149.

jednu mši zpívanou a tři tiché a to v těchto dobách: jedno výročí v oktávě svatého Vojtěcha, druhé v oktávě svatého Havla. Pokud by nedodržel tento závazek, měl zaplatit pokutu pro kostel ve výši dvou liber vosku.

Farář Vyšemír také získal od patronů povolení k tomu, aby prodal vzrostlý les Sedelec, vhodný k vykácení, a za získaných 25 kop grošů pak koupil roční plat tři kopy grošů českých, za které se zavázal konat podobná výročí: za zemřelé patrony a dobrodince i za sebe jedno v oktávě svatého Jiří a druhé v oktávě svatého Havla. To, zda farář Vyšemír zemřel v Doudlebech či se odstěhoval, není známo, ale po uprázdnění fary roku 1398 nastal spor o patronátní právo mezi jednotlivými patrony.³²⁸ Jedni z patronů, zřejmě strýcové Mikuláš z Řevnovic a Pešík z Borovnice, podali návrh na obsazení fary knězem Václavem. Druzí, zřejmě bratři Čeněk, Svatomír a Domín, s tímto zásadně nesouhlasili. Spor o patronátní právo se dostal před arcibiskupskou konzistoř a byl ukončen smírem. Václav byl uznán farářem s tím, že po jeho odchodu si zvolí opoziční bratři svého faráře a druzí bratři s tím musí souhlasit. Jednalo se o zásadu střídání se v právu podacím.

Za faráře Václava propukl spor mezi ním a klášteřem klarisek o desátek ve vsi Branšovicích, která patřila svým panstvím ke klášteřu, avšak farní osadou do Doudleb. Farář Václav zemřel v Doudlebech roku 1403 a na jeho místo nastoupil jmenovec Václav, rodem z Rožmberka.³²⁹ Jak a kdy faru opustil, se nedochovalo, ale již 4. dubna 1407 na faře působí Jan, který musel opět řešit spor s klášteřem klarisek v Českém Krumlově o desátek v Branšovicích. Doudlebským děkanem a zároveň krumlovským farářem Hostislavem byl desátek přiřčen doudlebskému faráři. Jan na faře pobýval až do roku 1412, kdy ji směnil se Zdeňkem, farářem v Benešově.³³⁰

Farář Zdeňk je posledním plebánem, o němž máme v Doudlebech zprávu před husitským reformačním hnutím.³³¹ V pozdějších dobách se faráři na doudlebském beneficiu střídali čím dál častěji. Příčinou byly poměrně malé příjmy, které tížily tamější faráře a odváděly je odtud na výnosnější benefícia. V seznamu papežského desátku nepatří Doudleby se sumou 21 grošů ani mezi příliš zámožné, ale také ne mezi

³²⁸ Václav PULEC, *Doudleby*, s. 44-45.

³²⁹ LC VI, s. 107.

³³⁰ LC VII, s. 63-64.

³³¹ Václav PULEC, *Doudleby*, s. 43-46.

chudé farnosti.³³² Českým Budějovicím, které platily po dvou kopách grošů, ani mnohým jiným velkým, významným a lidnatým farnostem se samozřejmě nevyrovnaly.³³³ Z 325 far v obvodu dnešní českobudějovické diecéze bylo na 88. místě se sumou 21 grošů 22 far.³³⁴ Mezi řádné příjmy tehdy patřil výtěžek z polí, desátek, koleda, letníky, robota, což byly příjmy v naturáliích a dále hotové platy, a to úroky a štola. Už koncem 14. století měl farář platy v Nedabyli, Hůrce, Straňanech, Jedovarech, Branšovicích a Doudlebech, později i v Konradci a Bukvici. Tento plat nebyl malý a do roku 1413 celkově činil šest kop, 33 grošů a čtyři denáry, ale postupem času, i když se zachoval v původní výši, ztrácel na hodnotě, protože hodnota peněz postupnou inflací českého groše stále více klesala.³³⁵

Kamenný Újezd

Kamenný Újezd se nachází 7 km jižně od Českých Budějovic. Poprvé je uváděn roku 1263, kdy Verněř z Újezda vystupuje jako svědek při založení kláštera Zlatá Koruna a Michal z Újezda při prodeji vsi Záboří vyšebrodskému klášteru.³³⁶ Místo mělo původně dva názvy, český „Újezd“ a německý „Steinkirchen“ (Kamenný kostel). Současný název vznikl kombinací obou dvou a užívá se od 19. století.³³⁷

Ves bývala sídlem rytířů z Újezda, blízkých příbuzných Bavorů ze Strakonic. Území o rozloze 30-35 km² bylo vyznačeno objížďkou na koni za účasti svědků, a proto celé místo dostalo název „Újezd“. Nedaleko vesnice blízko Vltavy vedla obchodní stezka, která Újezd míjela. Proto vznikla přeložka vedoucí kupce od Štilce do Újezda. Kupci však přesto používali kratší a známou cestu a vsi se vyhýbali. Při založení vsi byl vystavěn kamenný románský kostel a v jeho sousedství tvrz. Kamenná stavba byla ve 13. století na Doudlebsku patrně takovou raritou, že se v německém jazyce ujal pro

³³² Václav Vladivoj TOMEK (ed.), *Registra decimarum papalium*, Praha 1873, s. 66.

³³³ TAMTÉŽ, s. 60.

³³⁴ Václav Pulec, *Doudleby*, s. 65.

³³⁵ TAMTÉŽ, s. 66.

³³⁶ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny II (CH-L)*, Praha 1949.

³³⁷ Petr DAVID – Vladimír SOUKUP, *Velká turistická encyklopedie. Jihočeský kraj*, Banská Bystrica 2008, s. 133.

Újezd název „Kamenný kostel“.³³⁸ Tvrz zanikla beze stop a páni z Újezda si později vystavěli na skále nad Vltavou hrad, který se v novější době nazýval Maškovec. Za husitských válek se členové tohoto rodu živili i jako lapkové. Od roku 1455 byla ves majetkem Rožmberků. Až do roku 1464 užíval Újezd statut městečka, avšak zřejmě bez právního podkladu v psaném privilegii.³³⁹

Kostel byl ve druhé polovině 14. století zbourán a na jeho místě byl vystavěn větší opět kamenný kostel. Stalo se tak poté, co České Budějovice získaly k posílení své moci od Karla IV. nová privilegia, konkrétně právo mílové a právo skladu. To se Újezdu nelíbilo, a tak majitel panství Broum z Újezda³⁴⁰ nechal přesně změřit míli od kostela svatého Jana Křtitele a svatého Prokopa a dokonce byl připraven případně postavit kostel na jiném místě. Měření skončilo před kostelem proti zahradě faráře. Tam byl ihned osazen kámen označující mílové právo Českých Budějovic. Broum si také nechal vystavět výše zmíněný hrad Maškovec, protože tvrz mu již přišla málo reprezentativní. Tento rozkvět trval jen za života Brouma, po jeho smrti začalo docházet k hospodářské stagnaci. Co konkrétně se dělo se vsí za husitství, není známo. Víme jen, že farář byl dvakrát oloupen o své knihy a kaplan Ondřej byl zavražděn pro peníze.³⁴¹

Kostel zasvěcený Všem Svatým byl koncem 15. století pozdně goticky přestavěn. Koncem 17. století byl doplněn o věž a roku 1727 byl barokně upraven. Z původního svatostánku se dochoval pravoúhlý presbytář, zaklenutý dvěma poli křížové klenby s pozdně gotickým sanktuářem z doby kolem roku 1500 a sakristie, rovněž s křížovou klenbou. Součástí vybavení kostela byl také deskový obraz Madony a torzo sochy Panny Marie s Ježíškem ze 40. let 15. století. Tyto předměty se dnes nacházejí v Alšově jihočeské Galerii v Hluboké nad Vltavou.³⁴²

Rejstřík papežského desátku udává pro Újezd sumu 39 grošů a s touto částkou byl Újezd nejbohatší z farních osad v nejbližším českobudějovickém okolí.³⁴³ Tento

³³⁸ Roman LAVIČKA, *Dějiny obce Kamenný Újezd. Historie od založení do třicetileté války*, Kamenný Újezd 1993, s. 1-2.

³³⁹ Petr DAVID – Vladimír SOUKUP, *Velká turistická encyklopedie*, s. 133.

³⁴⁰ Romanem Lavičkou uváděn jako Brum.

³⁴¹ Roman LAVIČKA, *Dějiny obce Kamenný Újezd*, s. 2-3.

³⁴² Petr DAVID – Vladimír SOUKUP, *Velká turistická encyklopedie*, s. 133.

³⁴³ Václav Vladivoj TOMEK (ed.), *Registra decimarum papalum*, Praha 1873, s. 66.

fakt dokazuje také skutečnost, že nedocházelo k tak častému střídání farářů jako na jiných obrocích v okolí. Navíc všichni faráři zmiňovaní v konfirmačních knihách na beneficiu i zemřeli. Toto v jiných farnostech na Českobudějovicku nemá obdoby. Prvním uvedeným farářem je Bozděch (*Bozdiecho*), který skonal roku 1358. Na jeho místo byl vybrán Něpr (*Nyepro*), který v Újezdu farářoval do roku 1369, kdy zemřel.³⁴⁴ Vystřídal jej Jakub, který na místní obročí přišel z Benešova.³⁴⁵ Ten zemřel však již v roce 1370 a ke správě farnosti byl patrony navržen jeho jmenovec, někdejší farář v Olešnici.³⁴⁶ Kdo byl plebánem po něm, nevíme jistě. Zřejmé je, že roku 1430 skonal místní farář Jan Pryndl a nahradil jej Matěj z Úbočí (*Mathie de Vbocz*).³⁴⁷

V tom, že byla místní farnost ve srovnání s okolím skutečně bohatá, nás utvrzuje i skutečnost, že při kostele působil společně s farářem i kaplan a také oltářníci. V roce 1391 byl po smrti kaplana Jana na jeho místo zvolen Ondřej.³⁴⁸ V letech 1405 až 1416 byl navíc také farářem v nedalekém Boršově.³⁴⁹ Je možné, že se jedná o stejného kaplana Ondřeje, který byl zabit za husitských válek.³⁵⁰ Oltářníkem při oltáři svaté panny Kateřiny a Doroty byl od léta 1377 Mikuláš, klerik z Boršova. Jeho předchůdcem byl Michal, který toho roku zemřel.³⁵¹ U oltáře Panny Marie působil Jakub. Ten toto oltářnické beneficum roku 1435 směnil s Alešem (*Allexio*) někdejším plebánem v Rožmitálu.³⁵² Zde se také jedná o jedinou zaznamenanou směnu obrocí v předhusitské historii této farnosti.

Střížov

Střížov je v písemných pramenech poprvé uveden roku 1263, kdy Jaroslav ze Střížova svědčil při prodeji Záboří klášteru ve Vyšším Brodě. Roku 1274 se uvádí mezi jinými Kunáš ze Střížova, který i později, roku 1286 svědčil při darování patronátních práv ve Stropnici témuž klášteru. Obec Střížov se nachází 9 km jižně od

³⁴⁴ LC I-1, s. 107.

³⁴⁵ LC II, s. 14.

³⁴⁶ LC II, s. 32.

³⁴⁷ LC VIII-X, s. 159.

³⁴⁸ LC V, s. 61.

³⁴⁹ LC VI, s. 143; TAMTÉŽ, s. 255; LC VII, s. 214.

³⁵⁰ Viz výše.

³⁵¹ LC III-IV, s. 66.

³⁵² LC VIII-X, s. 248.

Českých Budějovic.³⁵³ Název obce zřejmě pochází od její dřívější funkce, kdy nad obchodní cestou vzniklo strážišťe, které sloužilo k ochraně blízkého douhlebského hradu.³⁵⁴ Podle nejstarších písemných dokladů se v čele vsi mezi léty 1263 až 1316 střídali příslušníci drobné šlechty, v jejichž přídomcích se objevovaly různé formy jména této lokality.

K roku 1368 se jako patroni místního kostela připomínají Jan, Buzek a jejich nejmenovaní bratři z Machovic. Nejpozději roku 1389 se stal Střížov, včetně kostelního podací, majetkem pánů z Landštejna, což byla jedna z větví na jihu mocného rodu Vítkovců.³⁵⁵ Dokazuje to mimo jiné zápis v konfirmační knize pražské arcidiecéze vztahující se k červenci roku 1389, kdy byl po smrti jistého faráře Chýny Vilémem z Landštejna na místní faru dosazen Velislav, syn Petra z Ledenic.³⁵⁶ Pánům z Landštejna patřila ves do roku 1407 a poté se stala za ne zcela jasných okolností majetkem vyšebrodského kláštera. Vlastnictvím tohoto opatství zůstala až do zrušení poddanství v polovině 19. století.

Roku 1407 získali patronátní právo krumlovský purkrabí Ondřej ze Zásmuk a z Vlčetína a purkrabí na Příběničkách Jindřich z Vyhnanic. O dalších držitelích patronátu máme málo spolehlivých informací. V pozdním středověku byli patrony pravděpodobně páni z Rožmberka, kteří měli patronát ve svých rukou prokazatelně v předbělohorském období. Cisterciákům z kláštera ve Vyšším Brodě se duchovní správa střížovské farnosti podařila plně ovládnout až roku 1646. Od této doby byli zdejšími faráři nepřetržitě až do roku 1939 řádoví kněží.³⁵⁷

Raně gotický kostel svatého Martina, původně hrazený, se nachází na téměř kruhové návsi a založen byl v době kolem roku 1300. Písemně je doložen v roce 1314. Před rokem 1493 byl opraven. Presbytář byl zaklenut klenbou s cihlovými žebry a

³⁵³ Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny IV (S- Ž)*, Praha 1957.

³⁵⁴ Petr DAVID – Vladimír SOUKUP, *Velká turistická encyklopedie. Jihočeský kraj*, Banská Bystrica 2008, s. 282.

³⁵⁵ August SEDLÁČEK, *Místopisný slovník království českého*, Praha 1996, s. 842.

³⁵⁶ LC III-IV, s. 213.

³⁵⁷ Tomáš KAHUDA-STERNECK, *Náhrobníky kostela Střížovského*, JSH 69-70, 200-2001, s. 145-146; podrobné dějiny Střížova TÝŽ, *Ze středověkých dějin Střížova na Českobudějovicku*, Výběr 37, 2000, s. 291-306.

vnější nároží získala malovanou bílou, žlutou a červenou bosáž, což se dochovalo až do dnešních dnů. Zachovány zůstaly i zbytky nástěnných gotických maleb z 15. století. Roku 1660 byla loď barokně upravena, z nejstaršího období se dochoval jižní portál. Mezi zajímavosti patří cenná křtitelnice z první poloviny 16. století, o které se traduje, že v ní byl pokřtěn Jan Žižka.³⁵⁸

Kostel obdržel řadu dotací. Roku 1316 Mikuláš z Pasovar, příslušník rodu rytířů z Doudleb, kostel obdaroval svým plným desátkem ze svého popluží v Hůrce. Roku 1346 na místní kostel pamatoval nedabylský dědiník Havel zvaný Kon. Více dokladů o rozhojnění střížovského záduší pochází z doby působení faráře Velislava (Velíka), který zdejší duchovní správu převzal v roce 1389 a zastával ji ještě roku 1415. Kostelní důchody se tehdy rozrostly nejen donacemi, ale i farářskými zákupy. Roku 1391 obdaroval kostel Bernard z Borovnice a roku 1409 Beneš z Komařic. Farář Velislav navíc plat získaný od Bernarda z Borovnice roku 1391 navýšil vlastní investicí a roku 1415 navíc koupil poddanský plat v Nedabyli od Hrocha z Doudleb. Roku 1460 učinil další darování Beneš z Komařic, jmenovec dříve zmiňovaného dárce z roku 1409.³⁵⁹

Podle rejstříku papežského desátku byla farnost Střížov povinna odvádět ke kurii sumu 18 grošů.³⁶⁰ Z místních farářů známe Buzka, který roku 1368 směnil obročí s Chýnou, někdejším hradním kaplanem v Lomnici nad Lužnicí.³⁶¹ Chýna působil ve Střížově až do své smrti roku 1389. Poté na místní faru nastoupil Velislav, syn Petra z Ledenic.³⁶² Ten v Střížově farářoval ještě roku 1415 a za jeho služby se kostel dočkal řady nadání. Roku 1460 byl střížovským farářem jakýsi Václav a v roce 1488 Petr, který velice rozhodně hájil zájmy záduší proti sebevědomému šlechtici Jindřichu Cinišpánovi z Heršláku.³⁶³

³⁵⁸ Petr DAVID – Vladimír SOUKUP, *Velká turistická encyklopedie*, s. 282.

³⁵⁹ Tomáš KAHUDA-STERNECK, *Náhrobníky kostela Střížovského*, s. 146.

³⁶⁰ Václav Vladivoj TOMEK (ed.), *Registra decimarum papalum*, Praha 1873, s. 66.

³⁶¹ Tomáš STERNECK, „*Testamentum Clementis apud portam Swinensem*“ (*Marginálie k duchovní správě pozdně středověkého Střížova*), *Výběr* 43, 2006, č. 2, s. 126.

³⁶² LC III-IV, s. 213.

³⁶³ Tomáš STERNECK, „*Testamentum Clementis apud portam Swinensem*“, s. 126.

6. ČESKÉ BUDĚJOVICE

6.1. Církevní vývoj

České Budějovice byly založeny jako město královské roku 1265 českým králem Přemyslem Otakarem II. Pro umístění města byla vybrána strategická pozice při soutoku řek Vltavy a Malše, poblíž lokality Budivojovice. Odtud také nové město převzalo svůj název „Budějovice“.³⁶⁴

Současně se vznikem Českých Budějovic kolem roku 1265 byl pod patronátem krále Přemysla Otakara II. založen římskokatolický kostel svatého Mikuláše. Po vysvěcení na něj přešla farní správa ze staroměstského kostela svatého Prokopa a svatého Jana Křtitele.³⁶⁵ Kostel svatého Prokopa a svatého Jana Křtitele byl původně zasvěcený jen svatému Prokopovi a do doby dokončení stavby kostela svatého Mikuláše měl statut farního kostela. Po reorganizaci farního obvodu byl ke kostelu svatého Mikuláše ve filiálním vztahu a vzhledem k doloženým samostatným pronájmům není vyloučeno, že mu nějaká farní práva zůstala. Jako farní se z tradice uvádí ještě během 16. století. Kromě vlastního správce při něm působil oltářník, pro kterého bylo roku 1405 při oltáři Panny Marie zřízeno benefičiální místo z odkazu mlynáře Pavla z Purkarce.³⁶⁶ Kolem kostela se také rozprostíral nejstarší hřbitov ve městě, který vznikl patrně na počátku 13. století. Sloužil k pohřbívání obyvatel Budivojovic (později Starého města) a přifařených osad Čtyř Dvorů, Šindlových Dvorů, Rožnova, Mladého, Úsilného, Libníče a Jelma. Obyvatelé nově vzniklých Českých Budějovic pak byli pohřbíváni na dvou městských hřbitovech, jejichž počátky spadají těsně do doby po založení města. Jednalo se o hřbitov u kostela svatého Mikuláše, který byl vyhrazený spíše pro pohřbívání zámožnějších měšťanů, a o hřbitov u dominikánského konventu, který sloužil k pohřbívání příslušníků méně majetných vrstev.³⁶⁷

O prvotní donaci farního benefícia při kostele svatého Mikuláše nemáme bližší informace. Můžeme se pouze domnívat, že tato částka nebyla zanedbatelná vzhledem k významu fary i k tomu, že patronem byl český král. Pravděpodobně již od 13. století

³⁶⁴ Martina SCHÖNBEKOVÁ, *Korespondence mezi purkmistrem a radou města Českých Budějovic a rychtářem a konšely města Třeboň v 16. století*, České Budějovice 2011, s. 18. (bakalářská práce)

³⁶⁵ *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 2005, s. 243.

³⁶⁶ TAMTÉŽ, s. 245.

³⁶⁷ TAMTÉŽ, s. 171.

náležel k beneficiu dvůr u Hrdějovic se třemi a půl lánu půdy. Finanční zajištění kostela vzrůstalo zejména od druhé poloviny 60. let 14. století ziskem různých rent (první pocházela již z roku 1347). Velká část rentovních plateb byla určena na zádušní bohoslužby (anniversaria), zbytek k volnému farářovu užití. Část zřejmě plynula na pokrytí nákladů stavby a vybavení kostela. Roku 1297 uděloval konstantinopolský patriarcha Petr (1286-1302) odpustky těm, kteří přispěli na stavbu, osvětlení, výzdobu a jiné nezbytnosti. V tomto roce se také farní kostel svatého Mikuláše poprvé objevuje v písemných pramenech.³⁶⁸

V období před husitskou reformací tvořily České Budějovice spolu s blízkým okolím jediný farní obvod se sídlem u kostela svatého Mikuláše. Po linii správní hierarchie tento obvod spadal do bechyňského děkanátu a bechyňského arcijáhensství. Farářové z tohoto počátečního období nejsou známi.³⁶⁹ Prvním jménem známým farářem byl Budlin, o němž máme písemnou zmínku z roku 1323. Jeho nástupcem byl nejspíše Bušek, který je poprvé jmenovitě doložen k roku 1337. S dobou působení tohoto faráře lze také spojit utváření prvních beneficíí ve městě.

Poté, co Bušek roku 1355 rezignoval, nastoupil na jeho místo Bohuněk (*Bohunco*),³⁷⁰ syn rytíře Jana z nedalekého Čakova.³⁷¹ Farář Bohuněk se stal nejvýznamnějším duchovním správcem před rokem 1419 a během půlstoletí svého působení na českobudějovické faře (1355–1406) přispěl zásadní měrou k završení církevněsprávní struktury farnosti. Svou podporou liturgického rozvoje kostela svatého Mikuláše se zasloužil o růst vážnosti farního benefícia.

Vzhledem k rozsahu farního obvodu bylo nutné, aby si farář udržoval další pomocníky. Jednalo se o vikáře, kteří přejímali část jeho spirituálních úkolů. Do roku 1337 byli tito vikáři dva, později tři. Další skupinou farářů podřízených duchovním byli oltářníci neboli kněží plnící mešní povinnosti u příslušných pobočných oltářů, kteří se podíleli i na dalším liturgickém dění v kostele. V závěru předhusitského období bylo

³⁶⁸ Jan ADÁMEK, *Vznik a rozvoj beneficíí farní správy v Českých Budějovicích do roku 1420*, Praha 1995, s. 19. (diplomová práce)

³⁶⁹ *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 65.

³⁷⁰ Více o farářovi Bohuňkovi Jan ADÁMEK, *Bohunco, plebanus noster. Zapomenutá osobnost středověkých Českých Budějovic*, in: *Facta probant homines*. Sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové, Praha 1998, s. 21-30.

³⁷¹ TÝŽ, *Vznik a rozvoj beneficíí farní správy v Českých Budějovicích*, s. 20.

v českobudějovickém farním kostele 16 oltářníků, jeden v kapli svatého Jakuba a další v kostele svatého Prokopa a svatého Jana Křtitele. Hmotné zajištění oltářníků bylo dáno rentovním platem stanoveným při založení příslušného oltářního benefícia. Při kostele působil také kazatel a sakristán, který měl dohled nad liturgickými pomůckami uloženými v sakristii. Dále se v kostele nacházel zvoník a kostelníci, ti však k duchovnímu stavu nepatřili.

Církevní život v Českých Budějovicích byl tedy plně institucionalizován ještě před koncem 14. století. To přispělo i k politické stabilitě města. Roku 1396 navíc arcibiskup předal městské radě právo stíhat veřejně se provinivší kněze a kleriky. Žádné větší zásahy do struktury církevní správy na území Českých Budějovic nepřinesly ani husitské války.³⁷²

Jména dvou českobudějovických kleriků se objevují také v aktech korektorů duchovenstva pražské diecéze. Kněz Martin řečený Straka z Budějovic roku 1410 ukradl jakémusi Vavřinci Holbovi pás, mošnu a desátek. Martin byl za tento přečin uvřazen do vězení, ale díky svému otci Ješkovi Kolářovi z Budějovic byl propuštěn s napomenutím, aby „*život svůj polepšil a před rektora se v určité lhůtě dostavil pod trestem exkomunikace a žaláře.*“ Otec se totiž rozhodl za syna uhradit škodu. Zavázal se platit po 4 kopách grošů v předem domluvených lhůtách. Pokud by tak neučinil, byla by mu udělena pokuta ve výši 10 kop grošů.³⁷³ Druhým provinivším se knězem byl Jakub řečený Hussenpreuth, kazatel nebo střídník při kostele svatého Mikuláše na Kuřím trhu. Tomu po propuštění ze žaláře generální vikář Jan Kbel nařídil, aby „*kostelu tomu knihy odcizené nebo jemu zapůjčené vrátil pod trestem exkomunikace latae sententia a žaláře.*“ Toto se událo roku 1409.³⁷⁴

6. 2. Topografie města ve vztahu k církevní správě

Základní údaje o dobové topografii Českých Budějovic jsou zde uvedeny z toho důvodu, že zkoumané nadační odkazy byly obvykle v dochovaných záznamech velmi přesně lokalizovány. Tato lokalizace byla velmi důležitá zejména pro případ, že došlo k nějaké směně (koupě, prodej, zástava, hypotéka) nebo k testamentárnímu odkazu

³⁷² Encyklopedie Českých Budějovic, s. 65.

³⁷³ Antonín PODLAHA (ed.), *Akta korektorů duchovenstva diecéze pražské z let 1407-1410*, Praha 1921, s. 30.

³⁷⁴ TAMTÉŽ, s. 31.

nemovitosti, na kterou byl plat k záduší vázán. Městská rada i obec musela proto mít k dispozici přesné údaje, na jejichž základě bylo možné starou povinnost uložit každému novému majiteli takové nemovitosti.

Uprostřed centra města se již od doby lokace nacházelo poměrně velkoryse vyměřené čtvercové náměstí. Vlastní město bylo původně chráněno pevným pásem hradeb umocněným vodním příkopem. Střed města pak obklopovala předměstí, která byla časem svou rozlohou mnohem větší než vnitřní město.

Většinu obyvatel města tvořili původní němečtí kolonisté, z nichž se rekrutovali první zdejší měšťané. České obyvatelstvo tvořilo zhruba třetinu obyvatel Českých Budějovic a soustřeďovalo se původně v tzv. České ulici (1369: *vicus Boemicus*). Ulička vedoucí k dominikánskému klášteru a klášterní frontě se nazývala „Neustift“ (1388). Už ve 14. století žili ve městě také Židé, kteří až do pogromu v roce 1505 tvořili velkou komunitu v Židovské ulici (U Černé věže). Nacházela se tam synagoga a těsně před branami i židovský hřbitov. Synagoga byla po pogromu přeměněna na katolickou kapli svaté Markéty.

Jihovýchodně od města vedla Rybářská ulice (1381: *vicus piscatorum*), při níž byly sádky. Na Mlýnské stoce i na říčních ramenech pracovala celá řada mlýnů (1304 Ledrmil, 1333 Landemerii, 1369 Hirzconis, Steinmil, 1374 Eismil o pěti kolech na Vltavě).³⁷⁵ Na pravém břehu Vltavy vznikl krátce po založení města Dvorní mlýn (Přední) a za ním po vyhloubení hradebního příkopu Příkopní mlýn (Zadní). Počátkem 14. století začal fungovat Špitálský mlýn. V okolí města fungovala celá řada mlýnů, které byly majetkem měšťanů a zvyšovaly tak jejich bohatství a prestiž.

V ohybu cesty do Trhových Svinů se nacházel Kožený mlýn (Ledrmil) zmíněný v pramenech poprvé roku 1304. Nesloužil jen k mletí obilí, ale také jirchařům a později v něm byla zřízena pletařská valcha. Za ním na rameni Malše fungoval Kamenný mlýn (Steinmil).³⁷⁶

Na Starém městě se nacházel starý kostel, špitál malomocných (1369) a při řece lázeň. Na samém začátku Pražského předměstí, před Píseckou branou, stál při cestě k Dlouhému mostu přes Vltavu (1369) městský špitál, založený před rokem 1302, od

³⁷⁵ Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I*, Praha 1996, s. 543.

³⁷⁶ *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 315.

roku 1331 s kaplí svatého Václava. Na východním Svinenském předměstí (1375: *praeurbium Svinensi*, později Vídeňské předměstí) bylo mnoho měšťanských domů a zahrad. Stradonické předměstí (Rožnovské, později Linecké) začínalo opevněným předmostím na levém břehu Malše.³⁷⁷

Z města vedlo ven několik bran. Na jihu se nacházela Rožnovská brána (Stradonická, Linecká, Krumlovská) založená asi koncem 13. století.³⁷⁸ Na západě se v ústí Hroznové ulice rozprostírala Rybářská brána (Mlýnská, Fischertor) zbudovaná pravděpodobně ve 14. století. Jednalo se o nízkou městskou branku, nikoli o velkou městskou bránu.³⁷⁹ Na konci dnešní ulice Karla IV. byla Svinenská brána (Vídeňská) vzniklá koncem 13. století.³⁸⁰ Přístup k vodě na západním konci dnešní Radniční ulice umožňovala Solní branka, o které máme první písemnou zmínku z roku 1387. Ta jediná se v upravené podobě dochovala dodnes.³⁸¹

6. 3. Českobudějovický kopiář donačních listin

Z doby mezi léty 1466 až 1513 pochází kopiář donačních listin, který se ve fondu Archiv města Českých Budějovic dochoval ve své originální podobě do dnešní doby.³⁸² Jedná se o knihu českobudějovického záduší, kde městská obec vystupovala v úloze patrona. Jejím obsahem jsou registry úročních darovacích listin seřazené podle jednotlivých nadací. Jednotlivá darování jsou konkrétně stanovená k určitým místům.

Celkem se jedná o 18 oblastí:

- chléb pro chudé;
- leprosárium;
- za jiné škody (tj. pokuty) na chléb pro chudé;
- farní kostel svatého Mikuláše;
- k výživě scholárů;

³⁷⁷ Karel KUČA, *Města a městečka*, s. 543.

³⁷⁸ *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 435-436.

³⁷⁹ TAMTÉŽ, s. 477.

³⁸⁰ TAMTÉŽ, s. 544.

³⁸¹ TAMTÉŽ, s. 516.

³⁸² Státní okresní archiv České Budějovice, Archiv města České Budějovice, knihy donací a fundací, inv. č. 1313, Kopiář donačních listin.

- oltář svatého Jana Křtitele a svaté Kateřiny;
- oltář svatého Filipa a Jakuba apoštolů;
- oltář Svatého Kříže neboli Božího Těla;
- oltář Všech svatých;
- oltář svaté Barbory panny;
- oltář svaté a nerozdílné Trojice;
- oltář svatého Petra a Pavla apoštolů;
- oltář svatého Zikmunda;
- oltář svatého Václava;
- oltář Felixe, Adaukta a svaté Doroty;
- oltář svatého Jana a Pavla mučedníků;
- oltář svatého Jakuba na hřbitově;
- a oltář svatého Vavřince v hřbitovní kapli svatého Jakuba.

Vznik této pomocné úřední knihy byl iniciován nařízením městské rady ze dne 18. listopadu roku 1466. Do knihy měly být zapsány všechny platné rentovní listiny, aby byl vnesen přehled do transakcí prováděných na jejich základě. Pokud by řečené listiny nebyly k zápisu předloženy do 25. prosince téhož roku, pozbyly by své platnosti. Tak vznikla kniha věčných platů a záznamům do ní vepsaným byla přiznána stejná právní vážnost jako jednotlivým rentovním listinám stvrzeným velkou městskou pečeti.³⁸³

Na jedné straně knihy se vždy nacházejí pouze tři až čtyři zápisy, mezi nimiž jsou ponechány mezery. Ty tvoří dostatečný prostor pro doplňování údajů. Za prvotními záznamy se objevují jména lidí, na které v pozdější době přešla povinnost platit uvedený věčný plat. Postupem času při okrajích stránek vznikaly různé vpisky, které městské radě pomáhaly s knihou pracovat. Vlevo byly připsány letopočty arabskými číslicemi a vpravo většinou malé glosy poukazovaly na to, k čemu se uvedená donace konkrétně vztahuje (např. *pro balneo*, *pro elemosina* apod.). Všechny zápisy jsou také opatřeny signaturami, které sloužily k snadnému dohledání originálních listin uložených v městském archivu.

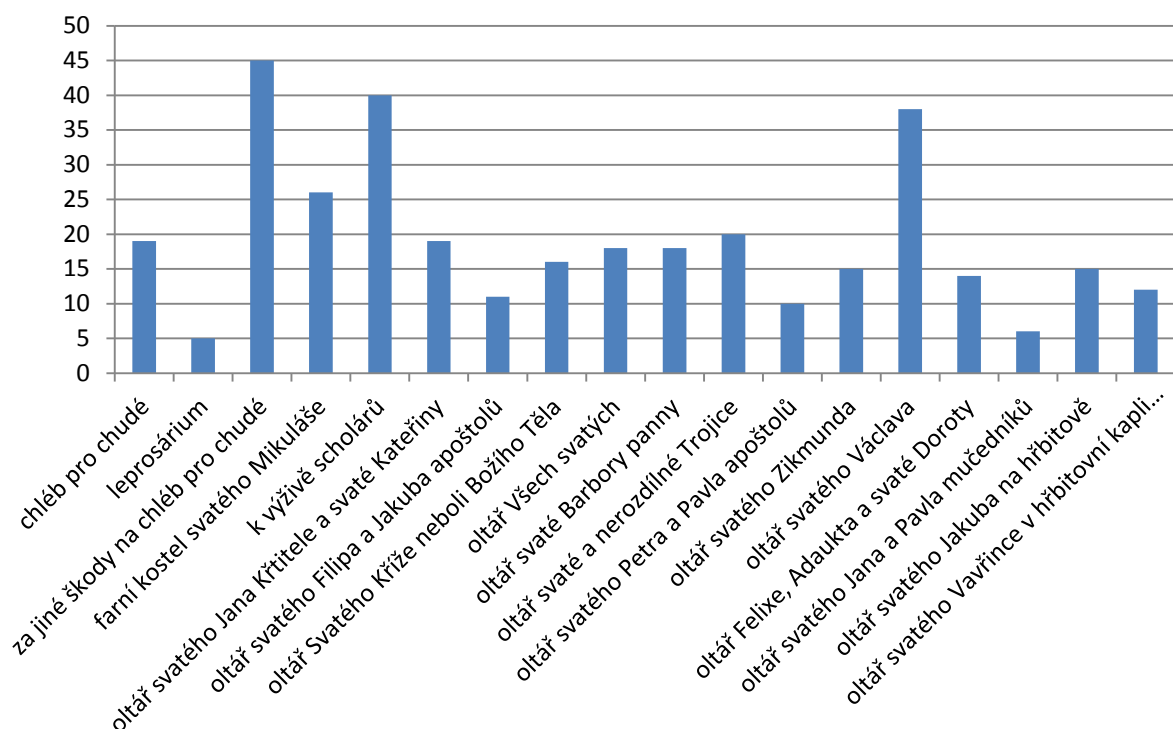
³⁸³ Jan ADÁMEK, *Vznik a rozvoj beneficí farní správy v Českých Budějovicích do roku 1420*, Praha 1995.

Kniha obsahuje celkem 347 zápisů. Jednotlivé zastoupení podle držitelů rent je zřetelné z následující tabulky.

Tabulka č. 2 Počet zápisů v knize podle držitelů jednotlivých rent

Držitel renty	Počet zápisů
chléb pro chudé	19
leprosárium	5
za jiné škody na chléb pro chudé	45
farní kostel svatého Mikuláše	26
k výživě scholárů	40
oltář svatého Jana Křtitele a svaté Kateřiny	19
oltář svatého Filipa a Jakuba apoštolů	11
oltář Svatého Kříže neboli Božího Těla	16
oltář Všech svatých	18
oltář svaté Barbory panny	18
oltář svaté a nerozdílné Trojice	20
oltář svatého Petra a Pavla apoštolů	10
oltář svatého Zikmunda	15
oltář svatého Václava	38
oltář Felixe, Adaukta a svaté Doroty	14
oltář svatého Jana a Pavla mučedníků	6
oltář svatého Jakuba na hřbitově	15
oltář svatého Vavřince v hřbitovní kapli svatého Jakuba	12
Celkový počet zápisů v knize	347

Graf č. 2 Počet zápisů v knize podle držitelů jednotlivých rent

Jednotlivé zápisy v kopiáři na sebe chronologicky nenavazují. Jsou členěny pouze podle toho, pro jaké místo byly určeny, tedy podle jejich držitelů. Na změnu nás vždy upozorní nadpis v záhlaví. Forma záznamů v donačním rejstříku je až na výjimky identická. Napřed je vždy jmenován městský rychtář a přísežní radní, poté se objevuje jméno donátora spolu s nemovitostí, kterou bylo darování zajištěno. Posléze je uvedena přesná lokace dané nemovitosti, odváděná suma v groších a rok prvního vyplacení. Poté v některých případech následuje přesné určení účelu nadání. Následně se objevují jména lidí a označení jejich nemovitostí, jimiž byla odváděná částka v budoucnosti zajištěna, pokud prvotní donátor nemohl uvedenou sumu zaplatit či zemřel. Např. *Nos Wenceslaus iudex, Cunathl, Pesslinus Froleich, Nebhlas Ssramko et cetera. Super Stephlinum Weinkostr ex domo sua inter domos Ondrasskonis Knol et domini Nicolai Sparnkes infra balneum X sexagenas grossorum census. Pro vino quartalibus. Anno domini M CCC LXXXIII° Respondet pannifex Sutl cum predicta sua domo.*³⁸⁴ Z ukázky je zcela zřetelně vidět, že oproti původním listinám jsou zápisy silně redukovány a zachycují jen základní fakta. Ovšem i právě proto se s touto knihou dá velice dobře pracovat.

³⁸⁴ SOKA České Budějovice, AM České Budějovice, knihy donací a fundací, inv. č. 1313, s. 25.

Všechna darování jsou vázána na nemovitém majetku donátorů. Lidé nejčastěji ručili svým domem (*domo suo*), popřípadě dvorcem (*curia sua*) či polem (*agro suo*). Objevují se ale i zápisy, kdy dotyčný ručil přímo svou živností (*maccello suo*) či například zahradou (*orto suo*).

Jádrem této práce je prvních pět oblastí (donace na chléb pro chudé, pro leprosárium, za jiné škody na chléb pro chudé, pro farní kostel svatého Mikuláše a k výživě scholárů), které měly ve své většině charitativní anebo veřejný charakter. Zajištěním jednotlivých oltářnických beneficí se totiž ve své diplomové práci zabýval již Jan Adámek.³⁸⁵ V přílohách uvádí přehledné tabulky, ze kterých můžeme vyčíst data vydání jednotlivých rentovních listin, jméno plátce renty, případně i jméno jejího zakladatele a plat, který příslušel danému oltáři. Až na výjimky se však nezabýval konkrétním určením jednotlivých donací.

Tabulka č. 3 Jednotlivé odkazy

Účel renty	Počet zápisů v knize	Rok nejstarší donace	Rok nejmladší donace	Celková suma k r. 1513
Odkazy na chléb pro chudé	19	1373	1513	15 kop a 36 grošů
Odkazy pro leprosárium	5	1392	1406 (1438)	30 kop 53 grošů 8 denárů
Pokuty na chléb pro chudé	45	1340	1488 (1535)	224 kop 38 grošů 4 denáry
Odkazy pro farní kostel svatého Mikuláše	26	1337	1484	132 kop 6 grošů
Odkazy k výživě scholárů	40	1307	1513	222 kop 8 grošů

6. 3. 1. Odkazy na chléb pro chudé

K roku 1302 je v Českých Budějovicích doložena existence městského špitálu. Nacházel se před Píseckou branou při cestě k Dlouhému mostu. Špitál zřídil budějovický měšťan Zachariáš, který na jeho nadání daroval mlýn na vltavském rameni. Český král Jan Lucemburský roku 1327 osvobodil obec od placení úroku a berně do královské komory z tohoto mlýna. V roce 1331 dal svolení budějovickým kněžím

³⁸⁵ Jan ADÁMEK, *Vznik a rozvoj beneficí farní správy v Českých Budějovicích*.

Petrovi a Filipovi, aby při špitále vystavěli kapli svatého Václava a zároveň aby byli správci tohoto špitálu a kaple, k níž přidělil pastviny v Černici a sedm lánů v Mokrém. Roku 1333 udělil král Jan dvěma listy další majetek na dostavění zmíněné kaple. Od roku 1351 získali správu špitálu křížovníci s červenou hvězdou, ale již roku 1359 byla králem Karlem IV. převedena zpět na obec.

Špitál byl sice zničen za husitských válek, ale poté byl znovu obnoven. Není to nic překvapivého, neboť prakticky ve všech královských a dokonce ve velkém počtu poddanských měst a městeček ve středověku městský špitál představoval základní a mnohdy jedinou charitativní instituci, která poskytovala ve stáří, v nemoci nebo v jiné těžkosti základní zabezpečení příslušníkům městské obce nebo jejich příbuzným.³⁸⁶ Starý budějovický špitál zanikl definitivně až při velkém požáru města roku 1641 a prostor, na kterém stával, se stal součástí městského bastionového opevnění.³⁸⁷

Příspěvků na chléb pro chudé se týká celkem 19 zápisů z let 1373 až 1513.³⁸⁸ Nejstarší nadání pochází od tkalce Hanzlina, který ročně odváděl ze svého domu po půl kope grošů.³⁸⁹ Nejvíce darování bylo učiněno roku 1385, kdy mezi přispěvatele patřili biřic Petr řečený Gugelwat, kožešník Michael, řemeslník Jakeš, pekař Ondřej řečený Khrapfl a obuvník Duchoň.³⁹⁰ Všech pět dohromady ročně odvádělo částku tři a půl kopy grošů. Nejvyšší sumou, třemi kopami grošů, přispívali purkmistr, přísežní a celá městská obec pravděpodobně od roku 1425.³⁹¹ Nejméně pak daroval ze svého domu, který se nacházel mezi domy holiče Petra a Hanuše, jistý Ondřej Prindlinus. Od roku 1406 odváděl každoročně po 36 groších.³⁹² Všichni zapsaní přispěvatelé až na kloboučníka Janka jistili odváděnou sumu svým domem. Janek ručil zahradou, která se nacházela před Rožnovskou branou.³⁹³ Věčný plat v hodnotě půl kopy grošů a stejně tak

³⁸⁶ Srov. např. Irena KRČILOVÁ – Zdeněk MARTÍNEK – Lenka Martínková (edd.), *Práva a privilegia města Kamenice nad Lipou 1462-1798*, Pelhřimov 2004, zejm. s. 12 a pozn. č. 17 a 18 o založení, dotaci a fungování špitálu v Kamenici nad Lipou v předhusitské době.

³⁸⁷ Karel KUČA, *Města a městečka*, s. 538.

³⁸⁸ SOKA České Budějovice, AM České Budějovice, knihy donací a fundací, inv. č. 1313, s. 3-8.

³⁸⁹ TAMTÉŽ, s. 3.

³⁹⁰ TAMTÉŽ, s. 3-4.

³⁹¹ Zápis není datovaný, ale je opatřen pozdějším přípisem. SOKA České Budějovice, AM České Budějovice, knihy donací a fundací, inv. č. 1313, s. 6.

³⁹² TAMTÉŽ, s. 7.

³⁹³ TAMTÉŽ, s. 6.

i ve výši jedné kopy grošů odvádělo shodně celkem osm měšťanů. Celková suma všech darování pak tvořila k roku 1513 plat o výši 15 kop a 36 grošů.

6. 3. 2. Odkazy pro leprosárium

Pro osoby nakažené některou z infekčních chorob sloužili k izolaci různé městské útulky. Útulek postiženým osobám poskytoval jen nejnutnější péči, nikoli léčbu. V Českých Budějovicích se nacházel mimo obvod městských hradeb špitál pro malomocné, který se prvně objevuje v pramenech roku 1371. Pravděpodobně byl umístěn v místě pozdějšího morového špitálu, který byl vystavěn mezi léty 1513 až 1515 spolu s kostelem Nejsvětější Trojice nacházejícím se nyní na Pražském předměstí. Po celé období středověku a raného novověku představovaly podobné útulky a špitály jedno z mála opatření, jimiž se města mohla za stávajících špatných hygienických podmínek alespoň trochu bránit šíření nakažlivých chorob.³⁹⁴

Špitálu pro malomocné se týká pouze pět záznamů z časového rozmezí mezi léty 1392 až 1406 (1438).³⁹⁵ Roku 1382 se řezník Petr řečený Porkoys zavázal odvádět ze svého domu, ležícího mezi domy Nundlina Spatwirta a Swarce Fenclina každý týden dva groše na chléb. Pokud by tak neučinil, byl by postižen pokutou ve výši čtyř grošů. Z úplného konce 14. století pochází zápis týkající se Ondřeje řečeného Madolener. Ten odváděl ze svého dvorce řečeného Šindlovy Dvory a jednoho lánů pole ročně po 10 kopách grošů.

Zbylé zápisy jsou z počátku 15. století. Roku 1406 řezník Ondřej daroval pro malomocné 15 grošů ze svého řeznického krámků, který kdysi náležel řezníku Migulovi. V roce 1406 daroval ze svého domu a zahrady půl kopy grošů Mikuláš řečený Tolinger. Poslední zápis není datovaný, ale podle přípisku na okraji stránky by se mohl vztahovat k roku 1438. Jedná se o závět, kterou bylo leprosáriu věnováno pole, z něhož měli jeho budoucí držitelé vždy ve svátek svatého Jiří a svatého Havla odvádět po 10 kopách grošů. Celková suma vybíraná pro leprosárium tvořila k roku 1513 částku 30 kop 53 groše a 8 denárů.

³⁹⁴ *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 317-318.

³⁹⁵ SOkA České Budějovice, AM České Budějovice, knihy donací a fundací, inv. č. 1313, s. 9; poslední zápis není datovaný.

6. 3. 3. Pokuty na chléb pro chudé

Zde se jedná o formu pokut udělených měšťanům, pokud se nějak provinili proti společnému soužití. Se svým rozsahem 45 zápisů se tato kategorie řadí mezi nepočetně zastoupenou ve zkoumané městské knize. Pokuta formou povinného darování byla měšťanům udělena z různých důvodů. Vždy šlo ale o provinění se proti klidnému soužití. Ve čtyřech případech je poznamenáno *pro tela*, což by mohlo znamenat, že byl dotyčný chycen, když provedl nějaký delikt se sečnou zbraní. V ostatních případech není důvod, proč byla pokuta udělena, přesně specifikován. Dozvídáme se ale na jaké účely byla jednotlivá vynucená darování určena. Jednalo se například o příspěvek na maso pro chudé (*pro carnibus*), na lázeň pro chudé a almužnu (*pro baleneo et stuba*), pro špitál (*pauperibus ad hospitale*) či pro kněze na sloužení výročních mší (*anniversaria*).

Časové rozmezí jednotlivých zápisů se pohybuje mezi léty 1340 až 1535, tři zápisy nejsou datované.³⁹⁶ Nejstarší zápis z roku 1340 se týká Themlina řečeného Muel, který byl nucen odvádět ze svého masného krámků, který se nacházel mezi řeznictvími Uleho Knolla a Jana Pytlewera, deset kop grošů.³⁹⁷ Nejmladší zápis z roku 1535, který byl následně mřežován, se týká příspěvku pro chudé ke špitálu a donátorem sumy deseti kop grošů byl Jiří Holport, který ručil svým domem stojícím mezi domy holiče Mikuláše a holiče Jana.³⁹⁸ Ve dvaceti případech se jedná o věčné platy ve výši 10 kop grošů ročně. V osmi případech o darování 1 kopy grošů a v deseti případech o donaci ve výši půl kopy grošů. Nejnižší částku 6 grošů věnoval jistý Machiaško Peytlei ze svého domu, který se nacházel mezi domy Albliniše a zlatníka Jana.³⁹⁹ Součet všech vynucených platů byl roku 1513 tvořený 224 kopami grošů 38 groši a 4 denáry. Jedná se tak o nejvyšší vybíranou sumu z pěti sledovaných oblastí.

6. 3. 4. Odkazy pro farní kostel svatého Mikuláše

Výstavba kostela byla zahájena nepochybně před koncem šedesátých let 13. století. Prvně je prameny doložen k roku 1297, kdy byla vydána odpustková listina pro stavbu, osvětlení, výzdobu a jiné nezbytnosti kostela. To dokládá, že v této době byla stavba dokončena jen zčásti. Již roku 1309 byla při kostele škola a k roku 1377 je

³⁹⁶ TAMTÉŽ, s. 10-22.

³⁹⁷ TAMTÉŽ, s. 16.

³⁹⁸ TAMTÉŽ, s. 22.

³⁹⁹ TAMTÉŽ, s. 13.

doložen také hřbitov, kaple svatého Jakuba a nově zřízené kaplanství. Raně gotická stavba byla patrně trojlodní, zřejmě v dnešních půdorysných rozměrech. Měla dlouhý presbytář s kaplemi po stranách. Západní dvojvěží je doloženo až roku 1369.⁴⁰⁰

Darování pro farní kostel svatého Mikuláše pocházejí z časového rozmezí mezi léty 1337 až 1484.⁴⁰¹ Jedná se o 26 zápisů, z nichž dva nejsou datovány. Oproti jiným darováním zapsaným v donačním rejstříku se tato liší tím, že až na tři výjimky je u všech donací uvedeno jejich přesné určení. Jedná se o dary na olej do lamp (*pro oleo ad lampades*), na lázeň pro chudé (*pro balneo*), na mešní víno (*pro vino*), na jitřní mše (*pro matuninam missam*), na svíčky pro oltáře (*pro candela*), na planoucí tzv. věčné svítilny (*ad lampadem ardentem*), plat pro třetího vikáře (*super tertium vicarium*), na almužnu (*pro elemosina*), pro kazatele (*predicadores*) apod.

K roku 1337 se vztahuje zbožný odkaz k výživě třetího vikáře. Jistý Jindřich daroval farnímu kostelu svůj dvůr se vším, co k němu přináleželo.⁴⁰² Z roku 1351 pocházejí dva zápisy. První se týká Děmuta řečeného Rostrnschein, který kostelu pravděpodobně daroval své pole a z výdělku mělo být udržováno planoucí (tj. věčné) světlo proti oltáři svatých apoštolů.⁴⁰³ Druhé darování tohoto léta učinil Prokop, který kostelu daroval jednu kopu grošů pro scholára.⁴⁰⁴ Nejnižší sumu ve výši 24 grošů ročně se zavázal odvádět řezník Janek roku 1391. Ručil svým domem, který se nacházel mezi domy Šibnarla a Vepřkona Tatě. Tuto částku určil na lázeň pro chudé.⁴⁰⁵

Nejvyšší odkazovanou sumou bylo deset kop grošů. Po deseti kopách se rozhodlo kostel obdarovávat 12 měšťanů. Nejmladší odkaz je z roku 1484 a učinil jej Johlin Scheibl, který ze svého dvora odváděl deset kop grošů.⁴⁰⁶ Celková suma vybíraná pro kostel nakonec činila obnos ve výši 132 kop a 6 grošů.

⁴⁰⁰ Karel KUČA, *Města a městečka*, s. 536-538.

⁴⁰¹ SOKA České Budějovice, AM České Budějovice, knihy donací a fundací, inv. č. 1313, s. 23-30.

⁴⁰² TAMTÉŽ, s. 28.

⁴⁰³ TAMTÉŽ, s. 29.

⁴⁰⁴ TAMTÉŽ, s. 30.

⁴⁰⁵ TAMTÉŽ, s. 24.

⁴⁰⁶ TAMTÉŽ, s. 28.

6. 3. 5. Odkazy k výživě scholárů

Dotace pro školu byly určeny faře. Ta z nich pak vyplácela jednotlivé učitele. Na žáky přispívalo město.⁴⁰⁷ Existence školy je při kostele svatého Mikuláše doložena již k roku 1309.⁴⁰⁸

Darování pro scholáry se týká celkem 40 zápisů, které pocházejí z let 1307 až 1513.⁴⁰⁹ K roku 1307 se vztahují dva zápisy. První se týká sladovníka Mareše, jenž se zavázal ze svého domu, který se nacházel na židovském předměstí mezi domy Šimka Štěpánka a švece Jíry (*Gironis*), vyplácet ročně deset kop grošů.⁴¹⁰ Druhý záznam se vztahuje k Ondřeji Seklovi, který daroval jednu kopy grošů ze svého dvorce v Stradenicích (dnes Rožnov).⁴¹¹ Oba platy jsou určeny pro třetího vikáře. Nejmladší darování z roku 1513 učinil Kryštof Sitl. Z jeho nárožního domu u Rožnovské brány naproti domu Petra Clemmara měl být vyplácen věčný plat ve výši jedné kopy grošů. Tento zápis je v českém jazyce.⁴¹²

Nejmenší donací byla suma 15 grošů, darování v této výši se v odkazech pro scholáry objevuje celkem v pěti případech. Tuto částku se zavázal odvádět roku 1377 ze svého řeznického krámků řezník Mikuláš řečený Futperšl,⁴¹³ roku 1387 řezník Thomlin řečený Creydweis taktéž ze svého masného krámků,⁴¹⁴ roku 1389 řezník Jakeš řečený Findl ze svého krámků, který kdysi patřil Rebalovi,⁴¹⁵ roku 1392 Hanka a Henzlin synové Hermana ze svého domu mezi domy Ondřeje Speysera a Mikuláše řečeného Kubiczer⁴¹⁶ a roku 1401 Jan Hilcspar ze svého domu stojícího mezi domy Jana Piknoska a řezníka Migala.⁴¹⁷

⁴⁰⁷ K situaci ve městech srov. např. Josef DOBIAŠ, *Dějiny královského města Pelhřimova a jeho okolí*, III/2, Praha 1957, zejm. s. 356-360.

⁴⁰⁸ Karel KUČA, *Města a městečka*, s. 538.

⁴⁰⁹ SOKA České Budějovice, AM České Budějovice, knihy donací a fundací, inv. č. 1313, s. 30-43.

⁴¹⁰ TAMTÉŽ, s. 34.

⁴¹¹ TAMTÉŽ.

⁴¹² TAMTÉŽ, s. 42.

⁴¹³ TAMTÉŽ, s. 35.

⁴¹⁴ TAMTÉŽ, s. 37.

⁴¹⁵ TAMTÉŽ, s. 43.

⁴¹⁶ TAMTÉŽ, s. 33.

⁴¹⁷ TAMTÉŽ, s. 41.

Nejvyšší sumou byla v tomto případě darování ve výši deseti kop grošů. Ta zde byla učiněna celkem ve 20 případech. Většina darování, konkrétně 15, pak byla určena na sloužení aniversárií, konkrétně na předčítání z evangelií při mši, kterému se měli věnovat právě žáci místní městské farní školy. Objevují se také donace pro třetího vikáře, celkem čtyři. Ve dvou případech byl věčný plat určen pro kazatele. Celková suma vybíraná ročně na výživu scholárů se roku 1513 vyšplhala na částku 222 kop a 8 grošů.

6. 3. 6. Sociální zařazení donátorů a plátců

Mezi dobrodince, kteří přispívali na charitu a údržbu a chod kostela, patřili v největší míře českobudějovičtí měšťané a různí řemeslníci, kteří ve městě žili a provozovali tam své živnosti. Řemeslníci byli spolu s obchodníky a dalším obyvatelstvem města širokou majetkově a sociálně diferencovanou skupinou, která náležela do střední městské vrstvy. Tato skupina tvořila asi 50 až 70 procent obyvatel města a zřetelněji se konstitovala až kolem poloviny 14. století.⁴¹⁸ To, že byla pro město řemeslnická výroba důležitá, dokazuje skutečnost, že již roku 1337 měli v Českých Budějovicích svůj řád a výsady řezníci, roku 1344 soukeníci a roku 1351 krejčí.⁴¹⁹

V letech 1396 až 1416 bylo ve městě evidováno 73 druhů řemesel, kterými se zabývalo 360 až 374 mistrů z řad měšťanstva i podruhů, sdružených v cechy. Nejpočetněji byla v Českých Budějovicích zastoupena potravinářská řemesla. Počtem a zámožností mezi nimi zcela jasně převládali sladovníci spolu s řezníky.⁴²⁰ Tato skutečnost je zřetelně vidět i v českobudějovickém donačním rejstříku, kde právě tyto dva obory patří mezi donátory k nejvíce zastoupeným.

Z řemeslníků jsou ve sledované části knihy nejvíce zastoupeni **řezníci** (*carnifices*). Týká se jich celkem 17 zápisů z let 1377 až 1405, přičemž jeden ze zápisů není datován. V osmi případech byla fundace zajištěna na domě řezníků a devět řezníků ručilo svým řeznickým krámem. Větší obnosy byly vázány na domech, částky vázané

⁴¹⁸ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007, s. 205.

⁴¹⁹ Martina SCHÖNBEOVÁ, *Korespondence mezi purkmistrem a radou města Českých Budějovic a rychtářem a konšely města Třeboň v 16. století*, České Budějovice 2011, s. 20.

⁴²⁰ *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 482.

na řeznictvích byly nižší. Žádný z řezníků nepřispíval dobrovolně ke špitálu na chléb pro chudé, ale sedm jich muselo přispívat nuceně formou pokut. Jeden z nich, jistý Mikuláš řečený Luňák (*Luniak*) musel každý týden darovat špitálu maso za čtyři denáry pod pokutou čtyř grošů.⁴²¹ Je tedy možné, že šlo o pokuty, které jim rada udělila za nějakou formu poškozování zákazníků při výkonu jejich živnosti, na což byla rada nucena dohlížet, stejně jako na kvalitu prodávaných potravin. Na leprosárium přispívali dva řezníci, stejně tak jako na farní kostel svatého Mikuláše. Nejvíce řezníků, celkem šest, se rozhodlo zajistit svou dotací scholáry působící při místní farní škole.

Druhou nejvíce zastoupenou kategorií mezi řemeslníky jsou **sladovníci** (*braseatores*). Těch se ve vytyčené oblasti vyskytuje sedm. Dva přispívali ke kostelu svatého Mikuláše, dva k výživě scholárů a tři museli nuceně přispívat na chléb pro chudé formou pokut. I v jejich případě tedy mohlo jít o trest udělený radou například za výrobu a prodej nekvalitního sladu, za předražování sladů nebo piva, případně za nepovolené ředění piva určeného k výčepu. Jejich příspěvky pocházejí z let 1307 až 1411. Celkem pět fundací bylo ve výši 10 kop grošů, zbylé dva obnosy byly ve výši jedné kopy grošů. Všichni sladovníci jistili darovanou částku svým domem.

Třetí nejpočetnější skupinou byli **pekaři** (*pistoris*), kteří jsou v námi sledované části knihy zaznamenáni v šesti případech. Tři pekaři museli na charitu přispívat nuceně formou pokut. Opět se tedy s velkou pravděpodobností jednalo o formu trestu sděleného radou v souvislosti s výkonem řemesla. Dva přispívali ke kostelu svatého Mikuláše a jeden ke špitálu na chléb pro chudé. V pěti případech byla darovaná suma jištěna domem pekařů, v šestém byla držena na chlebné lavici. Zápisy pocházejí z let 1385 až 1407, přičemž dva nejsou datovány.

Po třech případech jsou pak zastoupeni podomní obchodníci neboli kramáři (*institores*), biřici (*cerdones*) a rybáři (*piscatores*). Ve dvou výskytech se objevují tesaři (*fabri*), kožešníci (*pellifices*), obuvníci (*calceatores*), tkalci (*textores*), zedníci (*muratores*) a krejčí (*sartores*). Po jednom je zaznamenán stolař (*arcufex*), soukeník (*pannifex*), zlatník (*aurifaber*), švec (*sutor*), barvíř (*colorista*), kloboučník (*pilleator*) a povozník (*conductor*).

⁴²¹ SOKA České Budějovice, AM České Budějovice, knihy donací a fundací, inv. č. 1313, s. 17.

Řemeslníci a živnostníci ručili nejčastěji svými domy (celkem 40 případů). U řezníků zčásti docházelo k tomu, že darování jistili přímo na svých živnostech. Po jednom se však objevují i případy, kdy donátoři své příspěvky zabezpečili na více nemovitostech, například na domě a poli (*ex domo et agro*), na dvoru (*ex curia*), na domu a dvoru (*ex domo et curia*), na zahradě (*ex orto*), na deseti lánech svého pole (*ex agro suo X laneo*) či v případě rybáře na domě a sádkách (*ex domo et humulatoris suo et reservaculo piscium*). K těmto výjimkám však došlo pouze v devíti případech, což je oproti počtu výskytu zabezpečení darování domy téměř zanedbatelné.

Z řad českobudějovických měšťanů je podle zastávaného úřadu uveden rychtář (*iudex*), rektor špitálu svatého Václava (*rector hospitalis sancti Wenceslai*) a legát pro reformaci (*legat pro reformatione*). U ostatních měšťanů nejsou jejich úřady nebo povolání uvedeny.

Měšťané nejčastěji ručili svými domy (*ex domo*) a dvory (*ex curia*), které byly buďto příměstské nebo se nacházeli v okolních vsích. Již z toho je vidět, že byli mnohem bohatší než řemeslníci. Další nemovitostí, kterou zajišťovali své fundace, byla pole (*ex agro*). Bohatší měšťané vlastnili dvory v okolí města, např. roku 1351 se zavázal odvádět ke kostelu svatého Mikuláše jednu kopy grošů ročně ze svého dvora řečeného Sternhof jistý Prokop.⁴²² Pozemky zámožných měšťanů se rozkládaly před opevněním města a říkalo se jim šosovní dvory, protože patřily pod ochranu neboli šos města. V Českých Budějovicích jich bylo kolem patnácti, o rozloze nad 30 lánů půdy.⁴²³ Znamé jsou např. Šindlovy Dvory, nyní ves nacházející se 3 km od Českých Budějovic. Jejich jméno je odvozeno od jejich někdejšího majitele měšťana Schintla a poprvé byly zmíněny jako městská ves s 10 poddanými roku 1380.⁴²⁴ V donačním rejstříku se objevuje k roku 1407 darování Štefana ze Šindlových Dvorů (*Ssintlhoff*), který byl povinen platit pokutu na chléb pro chudé ve výši 10 kop grošů ze svého dvora právě v Šindlových Dvorech.⁴²⁵ Před hradbami města byla ještě řada menších zemědělských usedlostí, které měšťanům zajišťovaly soběstačnost v obilí, mase a píci pro dobytek.⁴²⁶

⁴²² TAMTÉŽ, s. 30.

⁴²³ *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 119.

⁴²⁴ TAMTÉŽ, s. 547.

⁴²⁵ SOKA České Budějovice, AM České Budějovice, knihy donací a fundací, inv. č. 1313, s. 16.

⁴²⁶ *Encyklopedie Českých Budějovic*, s. 119.

Řada měšťanských dvorů a zahrad se nacházela na východním neboli Svinenském předměstí.⁴²⁷

Jeden příspěvek určený na chléb pro chudé je dokonce od celé městské obce (*magistrum civium, iurati et tota communitas*).⁴²⁸ Městská obec se jako samosprávný orgán měst vytvořila až ke konci 14. století. Byla tvořena širším shromážděním měšťanů včetně osedlých řemeslníků a původně byla svolávána jen výjimečně k vyslovení souhlasu s důležitými rozhodnutími rady, především finančními.⁴²⁹

Celková suma darovaná v průběhu let měšťany na charitu se k roku 1513 vyšplhala na 382 a ½ kopy a 17 grošů s tím, že někteří měšťané odkázali k dobročinným účelům i svou nemovitost s jejími veškerými výnosy. U řemeslníků činila celková suma 224 kop a 5 grošů. Součet obou hodnot je 606 a ½ kopy a 22 grošů.

6. 3. 7. Genderový aspekt

Až na tři výjimky jsou mezi donátory a plátcí ve sledované části knihy zaznamenáni pouze muži. Jistá Alžběta vdova po Čemaroví (*Elisabet relicta Czemari*) přispívala od roku 1377 na scholáry při farní škole, konkrétně na předčítání při aniversáriích, ročně 20 grošů. Plat byl vázaný na jejím domě, který se nacházel na konci u Rožnovské brány pod domem Peška Dobruše. Zda byla zakladatelkou prvotní donace sama vdova Alžběta nebo na ní tato povinnost přešla po manželovi, není v knize uvedeno.⁴³⁰

Další ženou zaznamenanou v rejstříku je Klára pozůstalá po Mikuláši Rawstejovi (*Clara relicta quondam Nicolai Rawsthei*). Ta byla nucena od roku 1392 odvádět formou pokut 10 kop grošů ročně pro špitál na chléb pro chudé. Zda se proti něčemu provinila sama Klára, nebo na ní přešlo toto břemeno po smrti manžela, není ze zápisu jasné. Jisté je, že při vyplácení donace ručila svým domem, který ležel mezi domy Ondřeje Ratslava a Jana řečeného Ehellerfleisch.⁴³¹

⁴²⁷ Karel KUČA, *Města a městečka*, s. 543.

⁴²⁸ SOKA České Budějovice, AM České Budějovice, knihy donací a fundací, inv. č. 1313, s. 6.

⁴²⁹ Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan JANÁK – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích*, Praha 2007, s. 211.

⁴³⁰ SOKA České Budějovice, AM České Budějovice, knihy donací a fundací, inv. č. 1313, s. 35.

⁴³¹ TAMTÉŽ, s. 22.

Třetí ženou uvedenou v knize je Kristýna, manželka Mikuláše Klarice. Ta zde nevystupuje sama, nýbrž společně se svým mužem Mikulášem a synem Filipem Klaricem (*Nicolaus Claricz et Cristina eius uxorem et Claricus Filip eorum*). Rodina od roku 1347 musela přispívat po jedné kopě grošů formou pokut na chléb pro chudé.⁴³²

⁴³² TAMTÉŽ.

ZÁVĚR

Hlavním cílem předkládané práce bylo pokusit se zmapovat nezpracovanou část zápisů zaznamenaných v českobudějovickém donačním rejstříku. Jednalo se o prvních pět oblastí, které v knize zabírají 41 stran. Jmenovitě to jsou: odkazy na chléb pro chudé, odkazy pro leprosárium, pokuty na chléb pro chudé, odkazy pro farní kostel svatého Mikuláše a odkazy k výživě scholárů. Kniha pak dále pokračuje soupisem věčných platů určených pro jednotlivé oltáře v českobudějovickém farním kostele svatého Mikuláše a ve filiálním kostele svatého Prokopa a svatého Jana Křtitele na Starém městě. Tyto zápisy nebyly předmětem mého zájmu, protože je na základě originálů rentovních listin zpracoval Jan Adámek ve své diplomové práci *Vznik a rozvoj beneficí farní správy v Českých Budějovicích do roku 1420*.

Údaje byly do knihy zapisovány od 18. listopadu roku 1466. Rejstřík vznikl z nařízení městské rady, která si přála, aby byl vnesen přehled do transakcí, které byly prováděny na základě dříve vydaných rentovních listin. Většina zápisů v knize je tedy retrospektivních, ale vzhledem k tomu, že rejstřík byl veden až do roku 1513, je jisté, že donátorství mělo v Českých Budějovicích velkou tradici. Tato tradice nebyla porušena ani za husitství, kdy se město postavilo na stranu císaře a zůstalo katolické. Zůstává otázkou, zda rejstřík nemohl vzniknout i z těchto důvodů? České Budějovice sice nebyly zasaženy utrakvismem, ale bojům v jejich nejbližším okolí se vyhnout nemohly. Je tedy možné, že během husitství mohlo dojít k zániku některých nemovitostí v nejbližším okolí města a stejně tak mohlo zmizet i mnoho rodin. Kniha by tak mohla být i revizí platnosti jednotlivých rentovních listin. Městská rada by tímto způsobem elegantně zjistila, které listiny již pozbyly své platnosti a buď by je z evidence vyřadila anebo by povinnosti určené listinami převedla na nové nájemce a majitele nemovitostí.

To, že se mělo se zápisy dále pracovat, dokazuje skutečnost, že na jedné stránce knihy se většinou vyskytují tři až čtyři zápisy, které mezi sebou mají pravidelné rozestupy tak, aby v případě potřeby mohlo dojít k doplnění informací. Často se takto i dělo a nová doplnění byla vždy uvozena slovem *respondet*, tedy zajistil, a následovalo jméno nového plátce renty. Do knihy byly také v průběhu času dopisovány různé příspěvky, aby se s ní mohlo snáze pracovat. Došlo tak k připsání letopočtů arabskými číslicemi k levým okrajům stránek či k nadepsání konkrétních účelů rent k jednotlivým záznamům. Nechybějí ani různé číslovky a signatury, podle kterých se dají dohledat výchozí listiny.

Nesmíme zapomínat, že záznamy v rejstříku jsou velmi stručné. Toto je současně jejich obrovská výhoda a zároveň i nevýhoda. Při práci s rejstříkem badatele nerozptylují stylistické „kudrlinky“, které by se zajisté nacházely ve formulářích originálních listin. Vzhledem k tomu, že jazykem dokumentu je latina, mnozí z nás stručné typizované záznamy jistě uvítají. Ale jak již bylo zmíněno, strohost záznamů je současně i jejich slabinou, a to zejména při čtení a rozepisování latinských zkratk, které se v knize v hojném počtu vyskytují. Badatel se zde nemůže opřít o souvislejší text, aby si význam zkratky lehce odvodil. Dalším úskalím bylo stáří a historická hodnota dokumentu. Protože se jedná o archivní kulturní památku, nebylo možné pracovat s originálem. Ke studiu bylo nutné využít obrazovou kopii knihy zaznamenanou na mikrofilmu. Kvalita mikrofilmu se však nikdy nemůže rovnat originálu.

Jednotlivé zápisy v rejstříku vždy obsahují jméno donátora a typ nemovitosti, na které bylo darování drženo. Poté následuje přesná lokace nemovitosti, darovaná suma v groších a rok prvního nadání. V některých případech se objevuje ještě konkrétní účel donace. Sumarizací záznamů z knihy do přehledných tabulek, které jsou součástí přílohy této práce, tak získáváme přehled o českobudějovických řemeslnících a měšťanech, jejich jménech a povoláních, typech nemovitostí, které vlastnili i o tom, kde se dané pozemky a domy přesně nacházely. Informace z rejstříku tedy nemusí sloužit jen ke svému primárnímu účelu, kdy měly za úkol schraňovat pro budoucnost jména držitelů jednotlivých rent, jména plátců a odkazované částky. Stejně dobře se dají využít i pro prosopografické, topografické nebo genderové studium.

Z hlediska prosopografie můžeme vytvořit přehled jednotlivých řemeslníků či měšťanů, zkoumat jejich sociální postavení a zámožnost. Z místopisného hlediska se můžeme pokusit vytvořit přibližnou mapu středověkého města, kde u zástavby přesně známe jména majitelů v určité době a z pohledu genderových studií se můžeme zamyslet nad osudy menšího počtu žen, které se v knize také vyskytují. Tato práce se zaměřila především na zajištění jednotlivých držitelů rent. Jednalo se převážně o odkazy na charitativní účely (špitál, leprosárium, výuka), ale i o nucená darování, kdy se plátcí museli vyplatit ze svých hříchů (pokuty) a také o příspěvky na údržbu a chod místního farního kostela. Dále byl učiněn pokus o rozdělení donátorů a plátců z hlediska sociálního a opomenut nebyl ani ženský element, který se v knize také, i když jen marginálně objevuje.

Dalším cílem této diplomové práce bylo postihnout strukturu venkovských farností a farních kostelů na Českobudějovicku pro období středověku na základě edičně zpřístupněných pramenů. V nejbližším okolí Českých Budějovic se tehdy nacházelo 11 farností včetně samotného města. V rozdělení podle děkanátů to byly Čakov, České Budějovice, Dubné, Hosín, Pištín, Strýčice a Ševětín v děkanátu bechyňském a Boršov, Doudleby, Kamenný Újezd a Střížov v děkanátu doudlebském. Historie těchto farních vsí byla sepsána na základě místopisné literatury a práci s vydanými prameny. Jako hlavní pramen posloužily konfirmační knihy pražské arcidiecéze, do kterých bylo průběžně zapisováno obsazování uvolněných beneficií. K většině obročí se tak dají dohledat jména farářů, časové údaje o době jejich působení v té které farnosti a mnohdy i příčina jejich odchodu. Zápisy v konfirmačních knihách však nejsou vždy zcela kompletní. Tak se stalo, že pro farní osadu Dubné, ve které byl farní kostel prokazatelně již ve 14. století, máme pro období středověku dochovaný pouze jeden záznam o působícím faráři. Podobně je na tom i farnost Střížov, pro kterou jsou v knihách uvedeny jen dva zápisy nebo Čakov, který na tom se třemi zápisy není o moc lépe. Pro ostatní farnosti se údaje o farářích dochovaly ve větší míře. Seznamy jednotlivých farářů podle farností, včetně let jejich působení, předchozího působiště a jména patrona, který kněze k obročím prezentoval, jsou zaznamenané v tabulkách, které se nacházejí v přílohové části této práce.

Dalším cenným zdrojem informací byl rejstřík papežského desátku. V něm nalezneme sumu, kterou musel odvádět každý farář k papežské kúrii. Vzhledem k tomu, že tato suma většinou tvořila dvacetinu z celkového výnosu obročí, můžeme z ní odvodit zámožnost jednotlivých farností. Nejbohatší v oblasti byly samozřejmě samotné České Budějovice, k nejchudším pak patřily osady Čakov a Strýčice. Rejstřík papežského desátku také nepřímo koresponduje s výše zmíněnými konfirmačními knihami. Po porovnání obou pramenů je zřetelně vidět, že na chudších beneficiích docházelo k častějšímu střídání farářů než na bohatších, kde faráři většinou vydrželi až do své smrti. Pro doplnění informací byly využity erekční knihy pražské arcidiecéze, do kterých byla zapisována nová nadání pro kostely a oltáře. Použita byla také akta korektorů duchovenstva pražské diecéze, z nichž se dovídáme různé přečiny kleriků. Tyto údaje byly pak doplněny o poznatky z vydané místopisné literatury. Svou monografii má v dnešní době většina zde zkoumaných obcí s výjimkou Čakova, Dubného a Strýčic. Tyto obce na sepsání svých dějin ještě čekají. U ostatních vsí však i

přes skutečnost, že své dějiny sepsané mají, nebyla vždy kladena dostatečná pozornost z hlediska farní struktury. Soupis farářů neměla vypracovaný například obec Kamenný Újezd a u některých dalších obcí nebyl pro období středověku zcela kompletní.

Práce si kladla za cíl zmapovat vývoj fundací a donací na území královského města Českých Budějovic a zároveň efektivně postihnout farní strukturu v nejbližším okolí středověkého města. Z hlediska fundační agendy nám odpovídá na otázku, jak probíhalo zajištění nejchudších obyvatel města a kde se získávaly prostředky na údržbu a chod kostela. Zcela zřetelně nám ukázala, že ve středověku patřilo donátorství k běžné praxi místních měšťanů. Je pravděpodobné, že se jednalo o určitou sociální prestiž. Lidé přispívali jak dobrovolně s nadějí na spásu své duše, tak nuceně formou pokut, pokud se nějak provinili proti společnému soužití. V obou případech šly příspěvky na dobročinné účely. Pro badatele, kteří by se chtěli touto problematikou nadále zabývat, existuje spousta dosud nezmapovaných cest, jak toto téma uchopit a získat tak nové poznatky, které by nám pomohli lépe pochopit dobu vzdálenou od nás více než 600 let.

SEZNAM ZKRATEK

AM České Budějovice - Archiv města České Budějovice

AUC – Acta Universitatis Carolinae

CDB - Codex diplomaticus et epistolarius Regni Bohemiae

ČČH - Český časopis historický

FBH - Facta probant homines

inv. č. - inventární číslo

JSH - Jihočeský sborník historický

LC - Libri confirmationum

LE - Libri erectionum

PSH - Pražský sborník Historický

RDP - Registra decimarum papalium

SH – Sborník historický

SOkA České Budějovice - Státní okresní archiv České Budějovice

SPFFBU - Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Nevydané prameny:

Státní okresní archiv České Budějovice, Archiv města České Budějovice, knihy donací a fundací, inv. č. 1313, Kopiář donačních listin.

Vydané prameny:

BOROVÝ Klement – PODLAHA Antonín (edd.), *Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV.*, 1–6 (1358–1405), Praeae 1873–1889, 1927.

FRIEDRICH, Gustav (ed.), *Codex diplomaticus et epistolarius Regni Bohemiae (= CDB)*. Tomus II., Praeae 1912, s. 30-31, č. 33.

HLAVÁČEK Ivan – HLEDÍKOVÁ Zdeňka (edd.), *Protocollum visitationis archidiaconatus Pragensis annis 1379–1382 per Paulum de Janowicz archidiaconum Pragensem factae*. Vizitační protokol pražského arcijáhensství pražského arcijáhna Pavla z Janovic z let 1379–1382, Praha 1973.

KRČILOVÁ Irena –MARTÍNEK Zdeněk –Martínková Lenka (edd.), *Práva a privilegia města Kamenice nad Lipou 1462-1798*, Pelhřimov 2004.

PODLAHA Antonín (ed.), *Akta korektorů duchovenstva diecése pražské z let 1407-1410*, Praha 1921.

TADRA Ferdinand (ed.), *Soudní akta konzistoře pražské (Acta iuduciararia consistorii Pragensis)*, 1–7, Historický archiv 1, 2, 8, 11, 15 18 a 21, Praha 1893–1901.

TINGL František Antonín – EMLER Josef (edd.), *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*, 1–7 (1354–1419), Praeae 1867–1886.

TOMEK Václav Vladivoj (ed.), *Registra decimarum papalium*, Praha 1873.

Místopisné práce a encyklopedie:

DAVID Petr - SOUKUP Vladimír, *Velká turistická encyklopedie. Jihočeský kraj*, Banská Bystrica 2008.

Kol. autorů, *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 2005.

KUČA Karel, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I*, Praha 1996.
Ottův slovník naučný I-XXVII, Praha 1888-1908.

PROFOUS Antonín, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny I-IV*, Praha 1954-1957.

SEDLÁČEK August, *Místopisný slovník historický království českého*, Praha 1908.

TRAJER Johann, *Historisch-statistische Beschreibung der Diöcese Budweis*, Budweis 1862.

Literatura:

ADÁMEK Jan, *Bohunco, plebanus noster. Zapomenutá osobnost středověkých Českých Budějovic*, in: *Facta probant homines. Sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové*, Praha 1998, s. 21-30.

ADÁMEK Jan, *Vznik a rozvoj benefícií farní správy v Českých Budějovicích do roku 1420*, Praha 1995.

BOROVSKÝ Tomáš, *Měšťan*, in: Martin Nodl – František Šmahel, *Člověk českého středověku*, Praha 2002, s. 392-412.

COLLINS Roger, *Evropa raného středověku 300-1000*, Praha 2005.

ČECHURA Jaroslav, *Počátky královského města Českých Budějovic*, JSH 53, 1984, s. 57-67.

DOBIÁŠ Josef, *Dějiny královského města Pelhřimova a jeho okolí*, díl II, sv. 1, Pelhřimov 1936; díl III, sv. 2, Praha 1957.

DUBY Georges, *Věk katedrál. Umění a společnost*, Praha 2002.

DUBY Georges, *Tři řády aneb Představy feudalismu*, Praha 2008.

HLEDÍKOVÁ Zdeňka - JANÁK Jan - DOBEŠ Jan, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007.

HLEDÍKOVÁ Zdeňka, *Arnošt z Pardubic. Arcibiskup, zakladatel, rádce*. Praha 2008.

HLEDÍKOVÁ Zdeňka, *Biskup Jan IV. z Dražic (1301-1343)*. Praha 1991.

HLEDÍKOVÁ Zdeňka, *Biskup*. In: Martin Nodl – František Šmahel (edd.), *Člověk českého středověku*, Praha 2002, s. 139-165.

HLEDÍKOVÁ Zdeňka, *Biskupské a arcibiskupské centrum ve středověké Praze*, In: *Pražský sborník Historický (= PSH)*, 27, 1994, s. 5-25.

HLEDÍKOVÁ Zdeňka, *Písemnosti církevní správy pražské (arci)diecéze v pozdním středověku*, *Acta Universitatis Carolinae Pragensis, Z PVH XV*, Praha 2003, s. 27-38.

HLEDÍKOVÁ Zdeňka, *Pronikání kuriálního centralismu do českých zemí. (Na dokladech listin do roku 1342)*. *Český časopis historický (= ČČH)*, 88, 1990, s. 3-33.

HLEDÍKOVÁ Zdeňka, *Svět české středověké církve*, Praha 2010.

HLEDÍKOVÁ Zdeňka, *Venkovské děkanáty ve středověkých Čechách*, in: *Pocta Karlu Malému k 65. narozeninám*, Praha 1995, s. 112-123.

- KADLEC Jaroslav, *Českobudějovická diecéze. Znamky a portréty českobudějovických biskupů doplnil Pavel. R. Pokorný*, České Budějovice 1995.
- KADLEC Jaroslav, *Přehled českých církevních dějin I*, Praha 1991.
- KAHUDA-STERNECK Tomáš, *Náhrobníky kostela Strážovského*, JSH 69-70, 2000-2001, s. 145-174.
- KAHUDA-STERNECK Tomáš, *Ze středověkých dějin Strážova na Českobudějovicku*, Výběr 37, 2000, s. 291-306.
- KOPIČKOVÁ Božena, *Urozená paní*, in: Martin Nodl – František Šmahel, *Člověk českého středověku*, Praha 2002, s. 57-91.
- KRÁSL František, *Arnošt hrabě Harrach, kardinál svaté církve římské a kníže arcibiskup pražský. Historicko-kritické vypsání náboženských poměrů v Čechách od roku 1623 až 1667*, Praha 1886.
- LAVIČKA Roman, *Dějiny obce Kamenný Újezd. Historie od založení do třicetileté války*, Kamenný Újezd 1993.
- LAVIČKA Roman - ŠIMŮNEK Robert, *Městský farní kostel ve středověkých Čechách. Trhové Sviny 1280-1520*, České Budějovice 2011.
- LE GOFF Jacques, *Kultura středověké Evropy*, Praha 1991.
- LE GOFF Jacques, *Středověký člověk a jeho svět*, Praha 1999.
- MAREŠ Vojtěch, *O minulosti obce Boršova u Českých Budějovic*, Boršov 1938.
- MARTÍNKOVÁ Lenka a kol., *Košetice, 650. let*, Košetice 2002.
- MARTÍNKOVÁ Lenka, *K tzv. rýnárecké listině z roku 1203 a jejím konfirmacím*, In: Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity (= SPFFBU), C 50, 2003, s. 17-29.
- MOLNÁR Amedeo, *Valdenští. Evropský rozměr jejich vzdoru*, Praha 1991.
- NODL Martin – ŠMAHEL František, (edd.), *Člověk českého středověku*, Praha 2002.
- NODL Martin, *Farář*. In: Martin Nodl – František Šmahel (edd.), *Člověk českého středověku*, Praha 2002, s. 192-219.
- NODL Martin, *Morová epidemie na Rakovnicku v roce 1380. Modelová studie k životu farního kléru*. In: Facta probant homines. Sborník příspěvků k životnímu jubileu Prof. Dr. Zdeňky Hledíkové. Praha 1998, s. 301-310.
- NODL Martin, *Předhusitské mory – k problémům jedné interpretace*. Časopis Matice moravské (= ČMM), 120, 2001, s. 491-503.
- NOVÝ Rostislav, *K sociálnímu postavení farského kléru v Čechách v době předhusitské*, Sborník historický (=SH), 9, 1962, s. 137-192.

- OHLER Norbert, *Katedrála. Náboženství.politika.architektura-dějiny*, Praha 2006.
- PROKOPOVÁ ZDENĚKA, *Hosín. Historie a umělecké památky*, České Budějovice 1997.
- PROKOPOVÁ Zdeňka, *Ševětín. Historie a umělecké památky*, České Budějovice 1997.
- PULEC Václav, *Doudleby. Příspěvky k jejich dějinám*, České Budějovice 1926.
- PUMPR Pavel, *Beneficia, záduší a patronát v barokních Čechách. Na příkladu třeboňského panství na přelomu 17. a 18. století*, Brno 2010.
- SASSMANN Alois, *Pištín (1261-2011) a Pašice (1262-2012). 750 let historie blatských vsí*, Pištín 2012.
- SCHÖNBEKOVÁ Martina, *Korespondence mezi purkmistrem a radou města Českých Budějovic a rychtářem a konšely města Třeboň v 16. století*, České Budějovice 2011.
- STERNECK Tomáš, *K majetkovému zázemí a domácnosti rytíře Petra Doudlebského z Doudleb*, Husitský Tábor 14, 2004, s. 259-362.
- STERNECK Tomáš, *Korespondence královského města Českých Budějovic s rožmberským úředníkem Petrem Doudlebským z Doudleb (+1550)*. I. (II.) *Dopisy z let 1532-1545 (1546)*, Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech, 41, 2004, s. 120-156, 240-271.
- STERNECK Tomáš, „*Testamentum Clementis apud portam Swinensem*“ (*Marginálie k duchovní správě pozdně středověkého Strážova*), Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech, 43, 2006, č. 2, s. 126-131.
- STUHLÁ Pavla, *Prachatický vikariát 1676-1750. Vybrané otázky církevní správy*, Praha 2004.
- ŠIMÁNEK Jan, *Doudleby. Historie, památky, tradice*, Doudleby 2008.
- ŠMAHEL František, *Dějiny Tábora*, I/1 a I/2, České Budějovice 1988 a 1990.
- WAGNEROVÁ Miluše, *Historie farnosti Olešnice na konci 18. a v průběhu 19. století*, České Budějovice 2011.
- WASKA Karel, *Vrchnostenská města a farní správa v Čechách vrcholného a pozdního středověku (K možnostem využití edice Codex iuris municipalis)*, Acta Universitatis Carolinae Pragensis, Z PVH XV, Praha 2003, s. 273-280.
- ZILYNSKÁ Blanka, „*Vestre reverendissime paternitami duximus presentatum*“ *Role a podoba písemností při obsazování církevních beneficí ve středověku*, in: Pragmatické písemnosti v kontextu právním a správním, Zdeněk Hojda – Hana Pátková (edd.), Opera Facultatis Philosophicae Universitatis carolinae Pragensis, vol. VI, Praha 2008, s. 105-119.

ZILYNSKÁ Blanka, *Záduší*, in: Facta probant homines. Sborník příspěvků k životnímu jubileu prof. dr. Zdeňky Hledíkové, s. 535-547.

ŽEMLIČKA Josef, *Čechy v době knížecí*, Praha 1997.

ŽEMLIČKA Josef, *Panovníci z rodu Přemyslovců*, in: Martin Nodl – František Šmahel, *Člověk českého středověku*, Praha 2002, s. 25-56.

Internetové zdroje:

<http://cms.flu.cas.cz/index.php>

<http://www.cakov.cz/obec/historie-obce/>

<http://www.dubne.cz/obec-dubne/historie-soucasnost/>

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka č. 1. Velikost dotace podle RDP

Tabulka č. 2. Počet zápisů v knize podle držitelů jednotlivých rent

Tabulka č. 3. Jednotlivé odkazy

Graf č. 1. Velikost dotace podle RDP

Graf č. 2. Počet zápisů v knize podle držitelů jednotlivých rent

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA – 1 – Odkazy na chléb pro chudé

PŘÍLOHA – 2 – Odkazy pro leprosárium

PŘÍLOHA – 3 – Pokuty na chléb pro chudé

PŘÍLOHA – 4 – Odkazy pro farní kostel svatého Mikuláše

PŘÍLOHA – 5 – Odkazy k výživě scholárů

PŘÍLOHA – 6 – Obsazení farních beneficií na Českobudějovicku

PŘÍLOHA – 7 – Fotografie farních kostelů (bechyňský děkanát)

Obr. č. 1. Čakov – farní kostel svatého Linharta (exteriér)

Obr. č. 2. Čakov – farní kostel svatého Linharta (interiér)

Obr. č. 3. České Budějovice – farní kostel svatého Mikuláše (exteriér)

Obr. č. 4. České Budějovice – farní kostel svatého Mikuláše (interiér)

Obr. č. 5. Dubné – farní kostel Nanebevzetí Panny Marie (exteriér)

Obr. č. 6. Hosín – farní kostel svatého Petra a Pavla (exteriér)

Obr. č. 7. Pištín – farní kostel svatého Vavřince (exteriér)

Obr. č. 8. Pištín – farní kostel svatého Vavřince (exteriér)

Obr. č. 9. Strýčice – farní kostel svatého Petra a Pavla (exteriér)

Obr. č. 10. Ševětín – farní kostel svatého Mikuláše (exteriér)

PŘÍLOHA – 8 – Fotografie farních kostelů (doudlebský děkanát)

Obr. č. 1. Boršov – farní kostel svatého Jakuba Většího (exteriér)

Obr. č. 2. Boršov – farní kostel svatého Jakuba Většího (interiér)

Obr. č. 3. Doudleby – farní kostel svatého Vincence (exteriér)

Obr. č. 4. Doudleby – farní kostel svatého Vincence (interiér)

Obr. č. 5. Kamenný Újezd – farní kostel Všech Svatých (exteriér)

Obr. č. 6. Střížov – farní kostel svatého Martina (exteriér)

Obr. č. 7. Střížov – farní kostel svatého Martina (interiér)

PŘÍLOHA – 1 – Odkazy na chléb pro chudé

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Zajištění	Citace
1	Petrus cerdo dictus Gugelwat	ex domo sua et curia	qua inhabitat et qua quondam fuit Marsatonis Odonis	1/2 kopy grošů	1385	ano	s. 3
2	Michael Pellifex	ex domo sua et area	inter domos Cleuberi et Jaklini Spek	1 kopa grošů	1385	ano	s. 3
3	Hanzlinus textoris	ex domo sua	in atie ex oposito Kynbelini Sitl	1/2 kopy grošů	1385	ano	s. 3
4	Jaksso faber	ex domo sua	ex oposito magni crucis cimiterio claustris	1/2 kopy grošů	1385	ano	s. 4
5	Andreas pistor dictus Khrapfl	ex domo sua	inter domos Urbani et Oswaldi arcuficis	1 kopa grošů	1385	ano	s. 4
6	Duchon calcator	ex domo sua	inter domos Iakssonis fabris et Stephani calculatoris	1/2 kopy grošů	1385	ano	s. 4
7	Jacobus de Crumpnaw	ex domo sua	inter domos Longi Oswaldi et Hilbrandi	1/2 kopy grošů	1384	ano	s. 5
8	Mathias sartor	ex domo sua	inter domos Petr braseatoris et Blazkonis	1 kopa grošů	1399	ano	s. 5
9	Paulus piscator	ex domo sua	in vico piscatorum actualis circa pontem infra domum Thomlini piscatoris	1 kopa grošů	1402	ne	s. 5

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Zajištění	Citace
10	Wenceslaus instiror dictus Pertlar	ex domo sua	inter domos Alblini carnificis et Jahonni aurifabris	1 kopa grošů	1412	ano	s. 6
11	Laurencius Scheibl	ex curia sua cum tota hereditate	inter curiam Sigismundi Baueri et viam ubi itur in villam Lincz	1 kopa grošů	1396	ne	s. 6
12	Magistrum civium, iurati et tota communitas			3 kopy grošů		ne	s. 6
13	Janko Pileatorem	ex orto sua	ante portam Stradanicensis contra fundos Schuchpek	ille census prius fuit?	1513	ano	s. 6
14	Nundlinus sartor dictus Spatwirt	ex domo sua	inter domos Porkoys carnificis et Neumastri sutoris	1 kopa grošů	1402	ano	s. 7
15	Johannus Knorer	ex domo sua	inter domos Andree Sowa et Nicolai braseatoris	1/2 kopy grošů	1398	ne	s. 7
16	Andreas Pundlinus	ex domo sua	inter domos Petri tonoris et Hanussi Perlini	36 grošů	1406	ano	s. 7
17	Petrus cerdo dictus Hrach	ex domo sua	inter domos Nicolai carnificis Weselerz et Henzlini Leonis	1/2 kopy grošů	1401	ano	s. 8

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Zajištění	Citace
18	Ulricus munator dictus Seydswoncz	ex domo sua	inter domos Nicolai Feldnar et Alblini de Radossowicz	1/2 kopy grošů	1387	ano	s. 8
19	Iacobus Conductorem	ex domo sua	inter domos Laurencium et domum braseatoris	1 kopa grošů	1400	ano	s. 8

PŘÍLOHA – 2 – Odkazy pro leprosárium

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Zajištění	Citace
1	Petr carnifex dictus Porkoys	ex domo sua	inter domos Nundlini Spatwirt et Swarz Fenczlini	pro duobus denariis panis omni ebdomada sub poena quatuor grossuow	1392	ano	s. 9
2	Andreas carnifex	ex maccello suo olim Miguloris carnificis		15 grošů	1401	ne	s. 9
3	Nicolaus dictus Tolinger	ex domo sua et orto	prope longum pontem retro domum et orto domini Stephani capellani	1/2 kopy grošů	1406	ano	s. 9
4	Andreas dictus Madolener	ex curia sua dicta Ssintlhoff et super una laneo	infra curiam Cristani Friauff	10 kop grošů	1399	ne	s. 9
5	Cristoforus iudex	dedit agrum leprosiae		10 kop grošů na sv. Jiří a 10 kop grošů na sv. Havla		ne	s. 9

PŘÍLOHA – 3 – Pokuty na chléb pro chudé

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní určení	Zajištění	Citace
1	Henzlinus pistor	ex domo sua	in vico Stchroph inter domos Hanzi Weinflek et domo Hoyomogi	10 kop grošů	1407	pro quo censu magistro alterus alia dampnei debet VII ulneam datum	ne	s. 10
2	Stephan braseator	ex domo sua	inter domos Nicolai Topil et Czerny Petr	1 kopa grošů	1407		ne	s. 10
3	Themlin pistor	ex domo sua	inter domo Andrea fabri et Johanni Dubicz	10 kop grošů	1407		ano	s. 10
4	Laurencius Scheybl	ex domo sua	actualis infra domo Nicolai de Montibus et dote ecclesiae	10 kop grošů	1407		ne	s. 11
5	Nicolaus institor dictus Rotmikl	ex domo sua	inter domos Orphanorum Andrli braseatoriset Martin braseatoris	1 kopa grošů	1407		ano	s. 11
6	Nicolaus Hell	ex domo sua	infra balneum Wankonis et domo Dubecz	10 kop grošů	1424		ano	s. 11
7	Laurencius Scheibl	ex domo sua	ex oposito curie plebani et Nicolai de Montibus	1 kopa grošů	1407		ne	s. 11

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní určení	Zajištění	Citace
8	Johlinus Newwirt	ex aula sua	inter curias Thome Lukawei et Seywoler	1 kopa grošů	1394		ne	s. 12
9	Johannes Erhardi de Stradanicz	ex domo sua actuali	infra domo Paworowicz	1 kopa grošů	1407		ano	s. 12
10	Seywold	ex curia sua	olim Friauf retro longum pontem	10 kop grošů	1407		ano	s. 12
11	Hanns Pepl de Ladans	ex curia sua et medio laneo	inter curiis et Harbsiebus ?	1/2 kopy grošů	1442	pro tela	ano	s. 13
12	Nicolaum arcufex	ex domo sua	inter domos Scheihenhomri braseatoris et Jankonis de curiis plebani	1/2 kopy grošů	1488	pro tela	ano	s. 13
13	Machiasskon Peytlei	ex domo sua	inter domos Alblinisse et Jan aurifabri	6 grošů	1399		ne	s. 13
14	Johann Fechtung carnifex	ex domo sua actuali	olim Martinkonis q? maccellam et infra domo Hanzli fabri	30 grošů		divisio?	ne	s. 13
15	Henzlinus Colonus de Leitmericz	ex curia sua	inter curias Wenceslai Peyrl et Petri Pawr ibidem	1/2 kopy grošů	1392	pro tela	ano	s. 14

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní určení	Zajištění	Citace
16	Petr Ssretl carnifex	ex domo sua	inter domos Schidonis et Themlini pistoris	1/2 kopy grošů	1400		ano	s. 14
17	Michael pannifex dictus Uzel	ex domo sua	inter domos Dobruschii et porta Roznowensis	1/2 kopy grošů	1404		ano	s. 14
18	Heydlinus dictus Robnkropff	ex medio macello suo	inter maccella Perstlini et Henslini de Bechina	1/2 kopy grošů	1387	omni sabato? Pro III denarii carnes sub poena 4 grossuow	ne	s. 15
19	Nicolaus carnifex dictus Sibenrip	ex domo sua	inter domos Hannus pellificis et Creydwei carnificis	10 kop grošů	1405	pro balneo et stipa	ne	s. 15
20	Nicolaus de Wodniano braseator	ex domo sua	inter domos Sigismundi de Usk et Michaelis Linificis	10 kop grošů	1402		ne	s. 15
21	Nicolaus cerdo dictus Sibenharl	ex domo sua	in vico bohematici inter domos Jesskonis vectoris et Heydli Robenkropff	1/2 kopy grošů	1402		ne	s. 16

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní určení	Zajištění	Citace
22	Themlinus dictus Muel	ex maccello suo	inter maccella Ule Knoll et Johannis Pytlewer	10 kop grošů	1340	et illam duus? posteris gerens tenetur omni septimana pri IIII denariis carnes sine intermissione? sub pena pro qualibus septima negletia VIII denariis wien	ne	s. 16
23	Stephan villanus in villa Ssintlhoff	ex curia sua	infine circa curiam Heydlini Pozler sita et locata cum omnibus quartalibus et orto	10 kop grošů	1407		ne	s. 16
24	Wenceslaus pistor dictus Gamrach	ex panislubio suo	inter panislubia Iuvenis Nepekonis et Tanueri	1/2 kopy grošů	1404	pro quo censu debet IIII denariate panis singulis septimanis sub pena cosveta? et pfertur?	ne	s. 17

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní určení	Zajištění	Citace
25	Nicolaus carnifex dictus Luniak	ex maccello suo	inter maccella Pesslini carnificis et Sigismundi Dracli	4 denariis pro carnibus sub poena 4 grossuorum (singulis septimanis)	1391	pro carnibus	ne	s. 17
26	Henzlinus Gebl de Stradanicz	ex curia sua	inter curias Fridlini et Nicolai textoris ibidem	10 kop grošů	1405		ano	s. 17
27	Johannes dictum Herusch	ex domo sua acualis	infra domo Hans Scharffneker et vico Stropharum	1 kopa grošů	1384	pro tela	ano	s. 18
28	Michael generus Przibikonis in Leytmericz	ex domo sua et super heredotatem adeand pro tmetem?	in villa predicta infine aput Gilkonem	10 kop grošů	1387		ano	s. 18
29	Wenceslaum pelfifex dictus Herbsmaystr	ex domo sua et super agro suo usus Laitmericz	in vico prius inter domos Themlini pistoris et olim Psnatlinisse?; in medio agrorum Tlandlei et Jaklini Spek	10 kop grošů	1400		ne	s. 18

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní určení	Zajištění	Citace
30	Wenceslaus calceator	ex domo sua	inter domos Petri Nepek et Wenceslai Gamerath	27 grošů	1394		ano	s. 19
31	Henzlinus institor	ex curia sua in villa Dubicz olim Henzli prewer	in villa Dubicz olim Henzli prewer inter curias Andree sutoris et Heydli Kneysl super III quartalibus cum quinque? Iugeribus	10 kop grošů	1407		ano	s. 19
32	Henzlinus filius Andree Gneyreri de Staradanicz	ex curia sua et super hereditates adeinde curia pertinentes	ibidem qua olim fuit prius sui	1/2 kopy grošů	1404		ne	s. 19
33	Themlinus Mnelinus carnifex	ex maccello suo carnum	inter maccella Ule Knoll et Johannis Pitlawer	1/2 kopy grošů	1398	pro ?	ano	s. 20
34	Cristanus aurifaber	ex domo sua	ex opposito claustru inter domos Drslaw carnificis et Hannz Snedli molendinatoris	10 kop grošů	1393		ne	s. 20

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní určení	Zajištění	Citace
35	Fenczl sutor	ex domo sua	olim Leydenhiez que est inter Petr Khirsnar et Nicolai Khieporum infra claustrum	10 kop grošů			ne	s. 20
36	Hanusko filius Jande de Stradanicz	ex curia sua	qua infra Liblini in atie locata et super XXII iugeribus olim ? et prato a Henzlino empt?	10 kop grošů	1406		ano	s. 20
37	Jacobus Beda rector hospitalis sancti Wenceslai	vendidit 4 iugeria	in Czernic	10 kop grošů			ne	s. 21
38	Michael Leitner legat pro reformatione	agrum suum	inter agros Stephani srptois? Et Michaeli in curia olim Schiliandli infra seratam usus Swyn		1408	pro remedio marum Ssteffli Weys omni anno 4 balenea marum et in uno quo? Balneorum predictorum debet pistad 2 stuchones siliginis pro stipa pauperibus	ne	s. 21
39	Mikuláš ze Sedlcze			1 kopa grošů	1449	pro špitál	ano	s. 21

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní určení	Zajištění	Citace
40	Clara relictā condā Nicolai Rawsthei	ex domo sua	in medio domorum Andree Ratslawi et Johanni dicti Ehellerfleisch	10 kop grošů	1392		ne	s. 22
41	Georgius Holport	ex domo sua	inter domos Nicolai tonsoris ex Unir et Johannis tonsoris	10 kop grošů	1535	pauperibus ad hospitale	ne	s. 22
42	Perlinus de Leitmericz	ex IIII quartalibus suis agrorum et curia sua	ibidem in Leitmericz qua condā fuit Chempfonis	10 kop grošů	1390		ne	s. 22
43	Wenceslaus Perusch	Ex domo et orto suo	inter domos Nicolai tutulatoris et Jacobi	10 kop grošů	1388		ne	s. 22
44	Heydlinus filius Pawngartnei de Stradanicz	XI iugeribus suis agrorum	ibidem	18 grošů	1390		ne	s. 22
45	Nicolaus Claricz? et Cristina eius uxorem et Claricus filius eorum	2 pertes? iudicii		1 kopa grošů	1347	4 anniversaria	ne	s. 22

PŘÍLOHA – 4 – Odkazy pro farní kostel svatého Mikuláše

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní určení	Zajištění	Citace
1	Wenceslaus generum Simonis	ex domo sua	Inter domos Nicolai calculatoris et Nicolai Czahak	10 kop grošů	1384	pro lampade in choro pendela	ano	s. 23
2	Andreas faber	ex domo sua	inter domos Ginbelini et Jehlini pellificis dicti Vetbresl?	10 kop grošů	1398	pro oleo ad lampades	ano	s. 23
3	Jaklinus pridoler	ex doubus agris suis	uno que de Volcone emit alio uno retro orto Henclini filii sui Jeklino VII iugerorum continentur	42 grošů	1382		ne	s. 23
4	Janko carnifex	ex domo sua	inter domos Sibnharli et Weprzkonis Tatie	24 grošů	1391	pro balneo	ano	s. 24
5	Henricus institor	ex agro suo 10 laneo	infra viam usus Netolicz	1 kopa grošů	1394	pro oleo ad lampadem	ano	s. 24
6	Jakss braseator	ex domo sua	inter domos Hans Per et Hoiport	1 kopa grošů	1405	pro vino ad divini officini	ano	s. 24
7	Paulus Brausia	ex domo et agro sua dicto Scheylon	aput molendinam Ledrmil	1 kopa grošů	1304	pro elemosina	ano	s. 25
8	Hans Schieftl	ex domo sua	inter domos Jehlini braseatoris et Hilbrandi	10 kop grošů	1389		ano	s. 25

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní určení	Zajištění	Citace
9	Stephlinus Weinkostr	ex domo sua	inter domos Ondrasskonis Knol et domini Nicolai Sparnkess	10 kop grošů	1394	pro vino quartalibus	ano	s. 25
10	Sigismund Prindl	ex curia sua		1 kopa grošů	1389	parociam ad matutinam missam	ano	s. 26
11	Henzlinus Cottr	ex domo sua	in vico Iudeorum inter domos Sigismundi Smelgdis et Petr oleatoris	1 kopa grošů	1425	pro remedio Stephandli et pro candela ad elevacionem corporis christi	ano	s. 26
12	Petrus Dobroslaus	ex domo sua	inter domos Ule Knolonis et Staphani Faulfisch	10 kop grošů	1380	pro vino communicantibus	ano	s. 26
13	Andreas Sutl de Dubicz	ex III quartalibus agrorum		10 kop grošů	1384	pro lumibus ad corporis Christi	ano	s. 27
14	Schwarzpetr braseator	ex domo sua in vico Stropharum	inter domos Witkonis et Gons pistoris	10 kop grošů	1411	ad lampadem ad corporis Christi	ne	s. 27
15	Wenceslaus Schieftl	ex domo sua	inter domos Jehlini braseatoris et Hilbrantonis	1 kopa grošů	1393	scolaribus cantantibus matutinam missam	ne	s. 27
16	Geldlonissam (Beldlonissam?)	ex domo eius	inter domos Andrea Gutpekch pistoris et Hilczenspar	1 kopa grošů	1459	scolaribus cantatibus matutinam missam Beatea Virginis prius super domo Dobroslai in aulo suis pro sepulcro in libro jidicis adnocet	ne	s. 27

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní určení	Zajištění	Citace
17	Jakss Erhardus de Stradanicz	ex curia sua	infra stratam swinensis inter molendina Ledrmil et Staynmil	10 kop grošů	1398	sacerdotibus et scolaribus infra octavam corporis christi cantatibus	ne	s. 28
18	Gabelo (Babelo?) pistor	ex domo sua actualis	infra vicum stropharum et Cristani domo sutoris calceatorum	1 kopa grošů		sacerdotibus et scolaribus infra octavam corporis christi cantantibus	ano	s. 28
19	Johlinus Scheibl	ex curia sua	usus villam Lincz	10 kop grošů	1484	scolaribus conductantibus corporis Christi ad infirmandos	ano	s. 28
20	Nicolaus pistor	ex domo sua in vico lanestras olim Martin Lisey	inter domibus Jacobi Wessler et Mathie et Andree sartoris	10 kop grošů		scolaribus conductantibus corporis Christi ad infirmandos	ne	s. 28
21	tertius vicarius ad parochiam sancti Nicolai experte? Domini? Henrici pbri	curiam suam cum omnibus pertinentis dedit ecclesiae		curiam suam dedit	1337	super tertium vicarium ad parochia	ne	s. 28
22	Berndlinus dictus Migal	ex domo sua	qua inhabitat contiguam domibus Johlini sartoris et Nicolai Perusch perte? ex alia	2 kopy grošů	1377	scolaribus ad matutinam missam	ne	s. 29

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní určení	Zajištění	Citace
23	Jacobus carnifex dictus Plutmagr	ex X maccello suo	circa plateollam et infra maccellum Wenczli puer	10 kop grošů	1391	predicatores XV grossorum	ne	s. 29
24	Diemuth dictus Rostrnscherin	agrum suum	infra molendinum Hinczkonis et sexagena III grossorum adiacentes	agrum suum	1351	ad lampadem ardentem coram altarem sancti apostolorum	ne	s. 29
25	Procopius	ex curia sua Sternhoff et omnibus agris propriis		1 kopa grošů	1351	scolaribus corporis Christi adiacentibus	ne	s. 30
26	Ulo dictus Welfl in Lincz	ex curia sua	macie ubi itur ad villam a dexteris etc.	10 kop grošů	1406	scolaribus corporis Christi conducentibus	ne	s. 30

PŘÍLOHA – 5 – Odkazy k výživě scholárů

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní účel	Zajištění	Citace
1	Andreas Dreml	ex panislubio suo	retro longum pontem infra agros Schitt et via qua itur in Leitmericz	10 kop grošů	1409		ano	s. 30
2	Johannus colorista dictus Wolffhawsar	ex domo sua	inter domos Schrotlini et domum retriorem Alblini pannificis	1 kopa grošů	1391	pro quo censum unum anniversarium dat pecuniam tenetur pro agenda	ano	s. 31
3	Andreas Tybult carnifex	ex domo sua	in vico preconis infra domo Wenceslai muratoris	1/2 kopy grošů	1380	pro quo singulis annis dat pecuniam unum anniversarium pro agenda tenetur	ano	s. 31
4	Henzlinus piscator	ex gacza sua in vico piscatorum	inter Paulum piscatorem et ex oposito Ffarkass et orto inter Paulum piscatorem et Poldauff	10 kop grošů	1386	pro quo dat pecuniam tenetur duo sexagenas vicina? pro agenda	ano	s. 31
5	Augustin carnifex	ex domo sua	inter domos Nicolai ferinatoris et Henzlini cerdonis in bohematicali platea	10 kop grošů	1399		ano	s. 32
6	Wenceslaus Schiestl	ex domo sua	inter domos Johlini et Hilbrandi	45 grošů	1386		ne	s. 32

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní účel	Zajištění	Citace
7	Migal carnifex	ex domo sua	in vico Stropharum inter domos Welflini et Hilzensparer	10 kop grošů	1405	pro quo dat pecuniam tenetur singulis annis unum anniversarium pro agenda	ne	s. 32
8	Hanko et Henzlinus fratres germanos	ex domo eadem	inter domos Andre Speyser et Nicolai dicti Bubiczer (Kubiczer?)	15 grošů	1392		ano	s. 33
9	Johlinus Scheybl	ex curia sua		1 kopa grošů	1388		ano	s. 33
10	Johlinus Scheybl	ex curia sua		1 (10?) kopa grošů	1387	pro quo tres vicarii debent iteresse vigiliis	ano	s. 33
11	Samuel Nudeus	ex domo sua olim Stiepankonis	inter domos Ssimkonis Sstiepankonis et Gironis sutoris in vico iudeorum sita	10 kop grošů	1387	pro quo tres vicarii ut supra	ne	s. 33
12	Marsso braseator	ex domo sua	inter domos Leonardi filii Ekli et Ssiskonis braseatoris in vico bohematicali	10 kop grošů	1307	tribus vacariis ecclesiae	ano	s. 34
13	Andreas Sekl	ex curia sua in villa Stradanicz	infra curiam Francz Koyoch infine sita	1 kopa grošů	1307	tribus vicariis ut supra	ano	s. 34

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní účel	Zajištění	Citace
14	Nicolaus Pop	ex domo sua	inter domos Lesch textoris et murum civitatem	10 kop grošů	1388	pro quo dat pecuniam duo anniversaria pro agenda tenetur	ano	s. 34
15	Nicolaus carnifex dictus Ffutpersstl	ex maccello suo	inter maccellas Petri Graff et Nicolai Robenkroff	15 grošů	1377	pro quo censu dat pecuniam tenetur pro agenda cum suis obligavit anniversarium	ano	s. 35
16	Miksso filius Swachonis de curiis plebani	ex curia sua	in medio curiarum Symonis fratris sui et Barthussii	10 kop grošů	1404	pro quo dat pecuniam tenetur pro agenda unum anniversarium	ano	s. 35
17	Elisabet relictam Czemari	ex domo sua	infine circa portam Stradanensis infra domum Pesskonis Dobrusch	20 grošů	1377	pro quo dat pecuniam tenetur pro agenda unum anniversarium	ano	s. 35
18	Nicolaus Wodniansky	ex domo sua	inter domos Martini Prazak et Michaelis textoris	10 kop grošů	1393	pro quo dat pecuniam duo anniversaria pro agenda tenebitur	ano	s. 36
19	Johlinus Scheybl	ex curia sua	ubi itur in Lissow	1 kopa grošů	1387	tribus vicariis ut intersint anniversariis ut supra	ano	s. 36

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní účel	Zajištění	Citace
20	Gilko braseator	ex domo sua	inter domos Nicolai muratoris et Nicolai pannificis	10 kop grošů	1405	pro quo dat pecuniam tenetur face anniversarium in antiquae civitate	ne	s. 36
21	Thoma piscator	ex domo in vico piscatorum et humulatoris suo et reservaculo piscium	inter Paulum et Nicolai piscatoris ibidem	18 grošů	1404	pro predicatore in parochia	ano	s. 37
22	Thomlinus carnifex dictus Creydweis	ex maccello suo	inter maccella Johlini et Chiczharpli carnificis	15 grošů	1387	rectori scolariorum morum rationem anniversariorum in ecclesia peragendorum	ano	s. 37
23	Jaklinus Kotttr	ex agro suo	infra hereditatem villanorum de Brod et agrum Hane Netoliczky	10 kop grošů	1376	pro quo dat pecuniam unum anniversarium pro agenda tenetur singulis annis	ano	s. 37
24	Siglinus de Brod	ex curia sua	inter Thomasskonem et Wiersstl villanorum	10 kop grošů	1405	pro anniversario	ne	s. 38
25	Thoma textor filius Rauhonis de Lincz	ex domo sua	inter domos Erhardi pistoris et Andree iuvenis Ratslaw	10 kop grošů	1386		ano	s. 38

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní účel	Zajištění	Citace
26	Johannus Fierekl	ex domo sua	inter domos Johannis Knemsecz et Margarithhe de Prachaticz	1 kopa grošů	1393	pro quo duo anniversaria dat pecuniam pro agenda tenetur et predicator den in amboe exoare dz	ano	s. 38
27	Sigismund villanus de Brod	ex curia sua	inter curias Thomasskonis Schaffer et Hartlini ibidem	10 kop grošů	1401	pro quo dat pecuniam pro agenda tenetur duo anniversaria	ano	s. 39
28	Johannus Hilcznspar	ex domo sua	inter domos Johannis Piknosek et Magali carnificis in vico Stropharum	10 kop grošů	1389		ano	s. 39
29	Johlinus Newwirt	ex curia sua cum uniusa hereditate olim Urbani	inter curias urb Thome Lukawer et Reyweldy	10 kop grošů	13??		ne	s. 39
30	Johannes Hilczspar	ex domo sua et mora	inter domos Johannis Piknosek et Migali carnificis	15 grošů	1401	pro quo dat pecuniam unum anniversarium pro agenda	ano	s. 41
31	Johlinus dictus Scheybl	ex domo sua	inter domos Philippi pannifici et Michaeli de Zaluzii	1 kopa grošů	1399	pro quo dat pecuniam tenetur pro agenda IIII anniversaria	ano	s. 41

Č.	Jméno plátce	Z čeho platil	Přesná lokace	Částka	Rok	Konkrétní účel	Zajištění	Citace
32	Paulus murator	ex domo sua	inter domos Jacobi sartoris et Hanzli sutoris	10 kop grošů	1394	pro quo anniversarium dat pecuniam tenetur pro agenda unum	ano	s. 41
33	Henzlinus braseator	ex domo sua	retro scolam inter domos Andelini senificis et Andree braseatoris	1 kopa grošů	1411		ano	s. 42
34	Crisstopf Sittl	z domu jeho nárožního	jduce k rožnovské bráně proti domu meldy Petr Clemmara	1 kopa grošů	1513	k matuře kaplanům	ne	s. 42
35	Andreas Prindl	ex curia sua	infra flumen Malsch	1 kopa grošů	1389		ano	s. 42
36	Andreas Prindl	ex curia sua	infra flumen Malsch	1 kopa grošů	1389		ano	s. 42
37	Iudeus Smoel	ex domo sua actualis	in vico Iudeorum	10 kop grošů	1388		ano	s. 42
38	Jakss carnifex dictus Ffindl	ex maccello suo olim Rebalini	in fine usus claustrum adexts?	15 grošů	1389		ano	s. 43
39	Barthamus Heidli de Ssatlavia	ex domo sua	inter domos Swab carnificis et Mathie cerdonis in vico bohematicali	10 kop grošů	1411		ano	s. 43
40	Henzlinus dictus Frechel	ex domo sua	inter domos Machonis textoris et Hirssonis braseatoris	10 kop grošů	1394		ano	s. 43

PŘÍLOHA – 6 – Obsazení farních beneficií na Českobudějovicku

<i>FARNOST BORŠOV</i>					
JMÉNO BENEFICIÁTA	PŘEDCHOZÍ PŮSOBIŠTĚ	ZDE BENEFICIÁTEM V LETECH	PŘÍČINA ODCHODU	PATRON	PRAMEN
Jindřich (Henricus)	?	?-1361	směna	?	LC I-1, s. 151.
Beneš (Benessius)	Myšlany (Malschin)	25.4.1361-1369	směna	Jindřich opat kláštera ve Vyšším Brodě	LC I-1, s. 151.
Mikuláš (Nicolaus)	? (Grampach)	17.7.1369-1371	směna	Jindřich opat kláštera ve Vyšším Brodě	LC II, s. 7.
Vyšemír (Wissimirus)	?	26.2.1371-?		Jindřich opat kláštera ve Vyšším Brodě	LC II, s. 7; LC II, s. 48.
Mikuláš (Nicolaus)	?	?-10.6.1388	směna		LC III-IV, s. 200.
Otík (Ottiko)	Strýčice	10.6.1388-1392	?	klášter Vyšší Brod	LC III-IV, s. 200; LC V, s. 112-113.
Zejdln (Zeidlino)	Záblatí	29.2.1392-?	?	Ota opat kláštera ve Vyšším Brodě	LC V, s. 112-113.
Přibík (Przibico)	?		směna		LC VI, s. 83.
Mikuláš (Nicolaus)	Brloh	11.12.1402-?	směna	Jindřich z Rožmberka	LC VI, s. 83; LC VI, s. 143.
Ondřej (Andreas)	Chvalšiny (Chvalssin)	1405(18.12.1408)-1416	rezignace	Stephan, opat kláštera Zlatá Koruna řádu cisterciáckého + Jindřich z Rožmberka	LC VI, s. 143; LC VI, s. 255; LC VII, s. 214.
Jakš (Jaxoni?)	rectori alt. SS. Felicis et Adaucti (České Budějovice)	18.12.1416-?	?	Čeněk z Vartemberka, pán z Veselí	LC VII, s. 214.

<i>FARNOST ČAKOV</i>					
JMÉNO BENEFICIÁTA	PŘEDCHOZÍ PŮSOBIŠTĚ	ZDE BENEFICIÁTEM V LETECH	PŘÍČINA ODCHODU	PATRON	PRAMEN
Petr (Petr)	?	?-12.2.1388	zemřel	?	LC III-IV, s. 122.
Oldřich (Ulricus)	Dobrá Voda (Gotinprun)	12.2.1388-6.7.1414	zemřel	Petr a Jan z Rožmberka	LC III-IV, s. 122.
Jan řečený Hanuš (Johanni alia Hanussconi)	Praha	6.7.1414-1415	zemřel	Čeněk z Vartemberka, pán z Veselí, poručník urozeného sirotka Jindřicha z Rožmberka	LC VII, s. 123.
Petr (Petr)	Český Krumlov	25.12.1415-?	?	urození sirotci z Rožmberka	LC VII, s. 141.
<i>FARNOST ČESKÉ BUDĚJOVICE</i>					
JMÉNO BENEFICIÁTA	PŘEDCHOZÍ PŮSOBIŠTĚ	ZDE BENEFICIÁTEM V LETECH	PŘÍČINA ODCHODU	PATRON	PRAMEN
Budlin		1323			Encyklopedie Českých Budějovic
Bušek (Buzko)		?-1355	rezignace		LC I-1, s. 32.
Bohuněk syn Jana z Čakova (Bohunco Johannis de Czczow)		1.4.1355-1406	zemřel	Karel IV.	LC I-1, s. 32.

Mikuláš syn Jana Scheybla z Budějovic (Nicolaus natus Johannis Scheybl de Budwais)	secretario seren. Wenceslai regis	8.3.1406-?		Václav IV.	LC VI, s. 174.
FARNOST DOUDLEBY					
JMÉNO BENEFICIÁTA	PŘEDCHOZÍ PŮSOBIŠTĚ	ZDE BENEFICIÁTEM V LETECH	PŘÍČINA ODCHODU	PATRON	PRAMEN
Dominik	?	1316	?	?	Václav PULEC, <i>Doudleby. Příspěvky k jejich dějinám</i> , České Budějovice 1926, s. 43.
Mikuláš (Nicolaus)	?	konec 1359 či začátek 1360	zemřel	?	m. b., LC I-1. s. 115.
Petr syn Bohuslava z Budějovic (Petrus Bohuslai de Budueis)	?	24.1.1360	rezignoval	Conradi, nec non Nicolay Troyani et Czenkonis fratrum de Dudleb	LC I-1, s. 115., LC I-1, s. 169.
Dominik (Dominicus)	Týn	28.2.1362-1383	?	Troiani, Czenconis, Nicolai fratrum germanorum, nec non Benessij et Litwini fratrum de Dudleb	LC I-1, s. 169.
Litvín (Lythwinus)	?	1383-1383	směna	?	LC III-IV, s. 149.

Mikuláš (Nicolaus)	Malonty (Manholt)	2.4.1383-?	?	Czenkonis de Dudleb, Nicolai de Czrnowitz et Benessii de Herslac fratrum	LC III-IV, s. 149.
Vyšemír	?	asi už 1391-1398	?	?	Václav PULEC, <i>Doudleby</i> , s. 44.
Václav (Wenceslaus)	?	1398-1403	zemřel	?	LC VI, s. 107.
Václav z Rožmberka (Wenceslaus de Rosemberg)	?	1.1.1404-?	?	?	LC VI, s. 107.
Jan (Johannes)	?	4.4.1407-1412	směna	?	LC VII, s. 63-64.
Zdeněk (Zdenco)	Benešov	1412-?	?	Benessii de Herssberg, Czenkonis de Strazkowicz at Hrochonis de Dudleb	LC VII, s. 63-64.
FARNOST DUBNÉ					
JMÉNO BENEFICIÁTA	PŘEDCHOZÍ PŮSOBIŠTĚ	ZDE BENEFICIÁTEM V LETECH	PŘÍČINA ODCHODU	PATRON	PRAMEN
Křišťan (Cristanus)	?	?-1390	zemřel	?	LC V, s. 6.
Franěk z Dubného (Franco de Dubna)	?	12.4.1390-?	?	?	LC V, s. 6.

<i>FARNOST HOSÍN</i>					
JMÉNO BENEFICIÁTA	PŘEDCHOZÍ PŮSOBIŠTĚ	ZDE BENEFICIÁTEM V LETECH	PŘÍČINA ODCHODU	PATRON	PRAMEN
Oldřich (Ulricus)	?	?-1367	zemřel	?	LC I-2, s. 83.
Bohuněk (Bohunco)	Ječkovice (Jeczcouicz)	4.5.1367-?		Karel IV.	LC I-2, s. 83.
Plach (Plachto)	?	?-1394	rezignoval	?	LC V, s. 202.
Raynhard (Raynhardus)	Zeštovice	19.10.1394-?	?	Václav IV.	LC V, s. 202.
Prokop z Horšovského Týna (Procopius de Tyn Horssouiensi)	?	?-1417	směna	?	LC VII, s. 236.
Jan (Johannes)	Moravičany	11.8.1417-?	?	Václav IV.	LC VII, s. 236.
<i>FARNOST KAMENNÝ ÚJEZD</i>					
JMÉNO BENEFICIÁTA	PŘEDCHOZÍ PŮSOBIŠTĚ	ZDE BENEFICIÁTEM V LETECH	PŘÍČINA ODCHODU	PATRON	PRAMEN
Božeděch (Bozdiecho)	?	?-1358	zemřel	?	LC I-1, s. 107.
Něpro (Nyepro)	?	19.11.1358-1369	zemřel	Broum z Újezda a Verněř ze Srdova	LC I-1, s. 107.
Jakub (Jacobus)	Benešov	15.10.1369-1370	zemřel	Bušek a Verněř ze Srdova	LC II, s. 14.

Jakub (Jacobus)	Olešnice	12.7.1370-?	?	Bušek, Verněř, Balkun, Broum a Bušek pokrevní bratři z Újezda	LC II, s. 32
Jan Pryndl (Johannes Pryndl)	?	?-1430	zemřel	?	LC VIII-X, s. 159.
Matěj (Mathie)	Úbočí	6.11.1430-?	?	Svatomír z Milíkovice a Heršláku a Jan řečený Koňata	LC VIII-X, s. 159.
FARNOST PIŠTÍN					
JMÉNO BENEFICIÁTA	PŘEDCHOZÍ PŮSOBIŠTĚ	ZDE BENEFICIÁTEM V LETECH	PŘÍČINA ODCHODU	PATRON	PRAMEN
Ondřej (Andreas)	?	?-26.2.1358	směna	Karel IV.	LC I-1, s. 37.
Konrád (Conradus)	Hořice	26.2.1358-1368	zemřel	Karel IV.	LC I-1, s.37; LC I-2, s. 97.
Pokoš, syn Jana Ze Sulislavi (Prkossio Johannis de Sulislaw)	presb. Capellanum d. regis antedicti	2.1.1368-1396	směna	Václav IV.	LC I-2, s. 97; LC V, s. 272.
Zachariáš (Zacharie)	Bukovec (Bukowecz)	2.11.1396-1411	zemřel	Václav IV.	LC V, s. 272., LC VII, s. 39-40.
Petr z Budějovic (Petrus de Budwais)	presb. Prag. Dioc.	14.12.1411-?	?	Václav IV.	LC VII, s. 39-40.

<i>FARNOST STRÝČICE</i>					
JMÉNO BENEFICIÁTA	PŘEDCHOZÍ PŮSOBIŠTĚ	ZDE BENEFICIÁTEM V LETECH	PŘÍČINA ODCHODU	PATRON	PRAMEN
Mikuláš (Nicolaus)	?	?	směna	?	LC I-1, s. 183.
Kuncman (Cunczmannus)	Budětice (Budieczicz)	4.10.1362-?	?	opat kláštera ve Vyšším Brodě	LC I-1, s. 183.
Otík (Ottiko)	?	?	směna	opat kláštera ve Vyšším Brodě	LC III-IV, s. 200.
Mikuláš (Nicolaus)	Boršov	10.6.1388-1396	(směna?)	klášter Vyšší Brod	LC III-IV, s. 200.
Jakub (Jacobo)	Vácov (Waczow)	19.12.1396-1398	směna	klášter Vyšší Brod	LC V, s. 275, LC V, s. 310-311.
Přibík (Przibico)	Svojanov (Swoyanow)	29.10.1398-1401	směna	Otík opat kláštera ve Vyšším Brodě	LC V, s. 310-311, LC VI, s. 49.
Mikuláš (Nicolaus)	Zborov	26.5.1401-1407	zemřel	Otík opat kláštera ve Vyšším Brodě	LC VI, s. 49, LC VI, s. 227.
Pavel (Paulo)	Vyšší Brod	17.10.1407-?	?	Jindřich z Rožmberka	LC VI, s. 227.
Zikmund	?	?-1424	směna	?	LC VIII-X, s. 87.
Jakub (Jacobus)	Přídolí (Priedol)	1424-?	?	Oldřich z Rožmberka, baronis terre regni Bohemie, patroni	LC VIII-X, s. 87.

<i>FARNOST STRŽÍŽOV</i>					
JMÉNO BENEFICIÁTA	PŘEDCHOZÍ PŮSOBIŠTĚ	ZDE BENEFICIÁTEM V LETECH	PŘÍČINA ODCHODU	PATRON	PRAMEN
Buzek	?	?-1368	směna	?	Tomáš STERNECK, <i>„Testamentum Clementis aput portam Swinensem“</i> , s. 126.
Chýna (Chine)	?	1368-1389	zemřel	?	LC III-IV, s. 213.
Velislav syn Petra z Ledenic (Welislaus Petri de Ledenicz)	?	červenec 1389-?	?	Vilém z Landštejna	LC III-IV, s. 213.
Václav	?	1460	?	?	Tomáš STERNECK, <i>„Testamentum“</i> , s. 126.
Petr	?	1488	?	?	Tomáš STERNECK, <i>„Testamentum“</i> , s. 126.
<i>FARNOST ŠEVĚTÍN</i>					
JMÉNO BENEFICIÁTA	PŘEDCHOZÍ PŮSOBIŠTĚ	ZDE BENEFICIÁTEM V LETECH	PŘÍČINA ODCHODU	PATRON	PRAMEN
Mikuláš (Nicolaus)	?	?-9.11.1360	zemřel	?	LC I-1, s. 135.
Jiřík (Griorius, Gregorij)	?	9.11.1360-1373	směna	Ješek z Kosovy Hory	LC I-1, s. 135; LC II, s. 88.

-dtt-

JMÉNO BENEFICIÁTA	PŘEDCHOZÍ PŮSOBIŠTĚ	ZDE BENEFICIÁTEM V LETECH	PŘÍČINA ODCHODU	PATRON	PRAMEN
Václav (Wenceslaus)	Lomnice	23.2.1373-1394	zemřel	Jan z Kosovy Hory	LC II, s. 88; LC V, s. 203-204.
Smil (Smilonem)	Koleneč	18.12.1394-1436	zemřel	Václav IV.	LC V, s. 203-204; LC VIII-X, s. 260.
Petr z Třeboně (Petrus de Trzebon)	Třeboň	10.7.1436-?	?	Oldřich z Rožmberka	LC VIII-X. s. 260.

PŘÍLOHA – 7 – Fotografie farních kostelů (bechyňský děkanát)

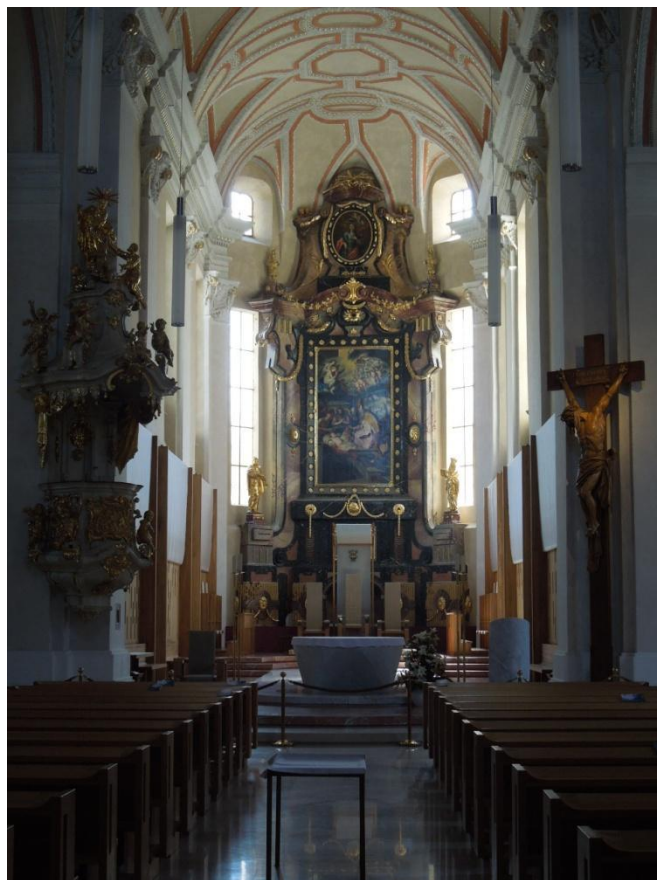
Obr. č. 1. Čakov – farní kostel svatého Linharta (exteriér)

Obr. č. 2. Čakov – farní kostel svatého Linharta (interiér)

Obr. č. 3. České Budějovice – farní kostel svatého Mikuláše (exteriér)

Obr. č. 4. České Budějovice – farní kostel svatého Mikuláše (interiér)

Obr. č. 5. Dubné – farní kostel Nanebevzetí Panny Marie (exteriér)

Obr. č. 6. Hosín – farní kostel svatého Petra a Pavla (exteriér)

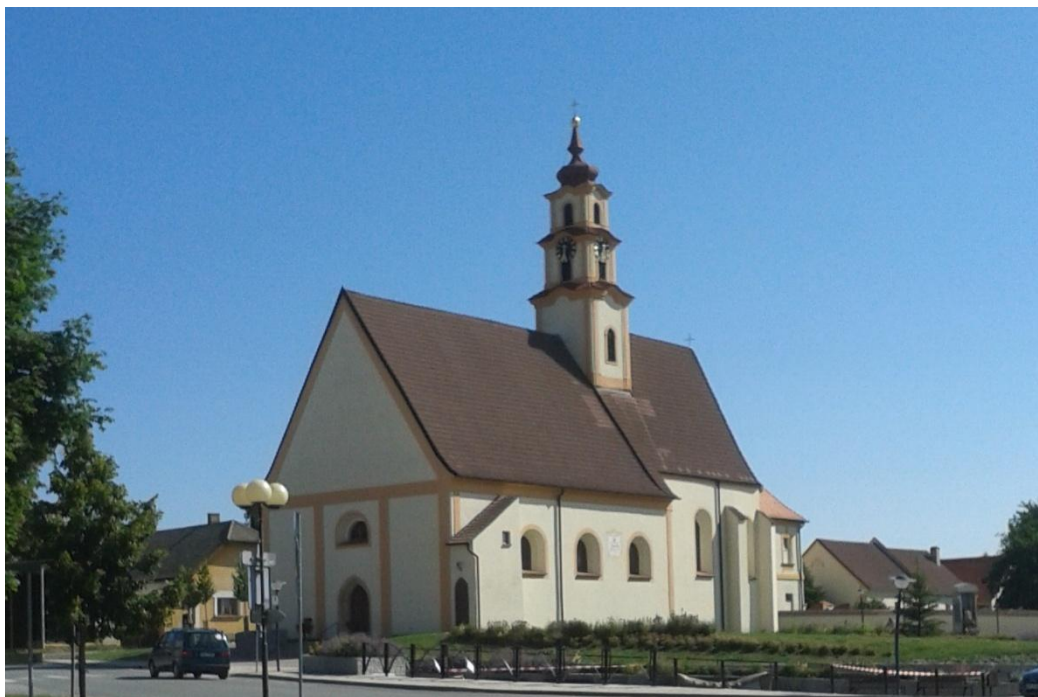
Obr. č. 7. Pištín – farní kostel svatého Vavřince (exteriér)

Obr. č. 8. Pištín – farní kostel svatého Vavřince (exteriér)

Obr. č. 9. Strýčice – farní kostel svatého Petra a Pavla (exteriér)

Obr. č. 10. Ševětín – farní kostel svatého Mikuláše (exteriér)

PŘÍLOHA – 8 – Fotografie farních kostelů (doudlebský děkanát)

Obr. č. 1. Boršov – farní kostel svatého Jakuba Většího (exteriér)

Obr. č. 2. Boršov – farní kostel svatého Jakuba Většího (interiér)

Obr. č. 3. Doudleby – farní kostel svatého Vincence (exteriér)

Obr. č. 4. Doudleby – farní kostel svatého Vincence (interiér)

Obr. č. 5. Kamenný Újezd – farní kostel Všech Svatých (exteriér)

Obr. č. 6. Střížov – farní kostel svatého Martina (exteriér)

Obr. č. 7. Střížov – farní kostel svatého Martina (interiér)